

Scinteia tineretului

Anul VI
Nr. 37 (260)
12 pagini 3 lei
Simbătă
13 septembrie
1986

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Încredere și speranță

S-ar putea crede că marile emoții colective apar întotdeauna pe neașteptate și că înțeleșurile lor sînt decantate de fiecare după ce evenimentul ca atare s-a consumat. Și totuși, nu este așa. Exemple sînt suficiente, însă cel mai la îndemînă imi este acum să vorbesc despre apropiata deschidere a noului an școlar. În fiecare casă, în fiecare familie există cel puțin un copil sau un adolescent care se află în așteptare: o așteptare care include în ea emoție și dorință, nostalgie și ambiție, recunoștință și bucurie. De asemenea, în fiecare casă, în fiecare familie mai există părinți, bunici, frați și surori mai mari care împărtășesc aceeași așteptare, aceeași stare de spirit. Toți își imaginează cum va fi primul moment al intrării pe poarta școlii sau al revederii acesteia. De ce? Foarte simplu. Pentru că în viața fiecăruia dintre noi școala reprezintă un lucru fundamental, o etapă esențială a devenirii și, în egală măsură, a împlinirii aspirațiilor. Și atunci, este firesc să reținem, alături de copil și nepoți, de elevii și studenții de acum, momentele pline de semnificații profunde ale începerii unui nou episod al desăvîșirii profesionale și umane a celor mai tinere generații. Dincolo de emoțiile care țin de motivele personale (copilul debutează în viața de școlar sau începe un an care se va încheia prin examene hotărîtoare pentru viitorul său) există un sentiment de apropiere, de solidaritate caldă cu toți cei ce sînt implicați, într-un fel sau altul, în viața școlii. Un gând bun pentru toți aceștia apare, fulgurant sau insistent, la orizontul clipei

și el, singur, este în măsură să ne miște sufletul, să ni-l încerce de încredere și speranță.

Incredere și speranță. Desigur, deoarece acestea sînt coordonatele pe care trebuie să evolueze modul nostru de a gândi viitorul celor ce se află acum pe băncile școlii sau în amfiteatrele facultăților.

Societatea noastră dispune, prin grija partidului și a statului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu, de un învățămînt modern, eficient, în care calitatea, responsabilitatea, pasiunea și spiritul creator constituie reperele și garanția, totodată, ale complexului proces de modelare a conștiințelor tinere, de pregătire a lor pentru viață și muncă. Excelente condiții materiale, concretizate în nenumărate săli de clasă, amfiteatre, laboratoare, ateliere etc., deseori competenți și plini de dăruire, o viziune clară, științifică asupra menirii întregului proces instructiv-educativ, imperativul transmiterii și însușirii celor mai noi cuceriri ale gândirii umane se asociază constant și convingător, oferind o imagine vie și densă, tonică și mobilizatoare asupra locului și rolului școlii în viața societății, a fiecăruia dintre noi, în ultimă instanță.

Așadar, 15 septembrie. O zi a marilor emoții colective, așteptate îndelung și declanșate de simbolicele clinchet de clopoșel. Să ne bucurăm din tot sufletul, cu toată ființa și să urăm succes tuturor celor ce, cu încredere și speranță cum spunem, încep acum un nou an școlar.

C. OSTAHE

Începe școala!

Turneele Cenaclului „Confluente”

Între 25—30 august a avut loc turneul Cenaclului „Confluente”, în cadrul căruia un grup de tineri creatori din diferite domenii de activitate, colaboratori ai ziarului „Scinteia tineretului” și ai „Suplimentului literar-artistic” au efectuat o deplasare de documentare în județul Tulcea.

Au participat: Mariana Păndaru, Florica Marin, Svetlana Utto, Simona Vărzaru, Petre Magdin, Traian Filip, Sorin Preda, Vasile Neagoe, Marcel Ion Fandara, Mircea Motrici și Petru Grosu.

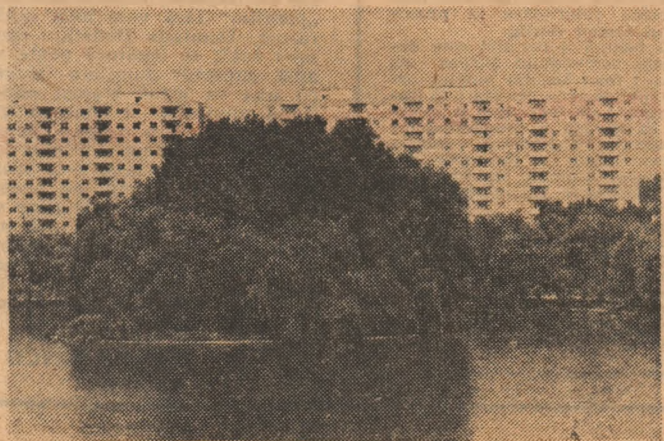
Au fost vizitate localitățile: Portița, Măcin, Babadag, Balta Brăilei, cetatea

Heracleea, obiective industriale, instituții și lăcașuri de cultură și artă din municipiul Tulcea.

A avut loc o întâlnire cu tineri poeți, prozatori, muzicieni, animatori ai unor grupuri și formații artistice de tineret, la Casa Tineretului din orașul Tulcea.

Un adevăr subliniat și de marii noștri scriitori

SĂ CONSTRUIM, ACESTA E CUVÎNTUL DE ORDINE

Privim în jurul nostru și vedem cum, aproape miraculos, de la o zi la alta, se schimbă fața orașului, cum Bucureștiul devine, într-adevăr, o capitală modernă, grandioasă, monumentală. Ceea ce s-a construit în anii de cînd în fruntea țării se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, ceea ce s-a realizat în Epoca Nicolae Ceaușescu se reflectă, ca într-o minunată oglindă, și în felul în care arată astăzi străvechea așezare a lui Bucur: bulevarde largi, clădiri și cartiere întregi noi, elegante, un metrou a cărei funcționalitate este dublată de frumusețea sobră, rafinată a stațiilor, parcuri în care arborii, florile, lacurile sînt fără egal în lume, școli, multe școli spațioase și luminoase, cinematografe și un Teatru Național impresionant, case de cultură și biblioteci, monumente și o Dimbovița ale cărei ape vor fi la fel de limpezi ca ale unui riu de munte. O Capitală ce se construiește pentru bucuria și bunăstarea celor de azi, dar proiectată și pentru viitorime, ca un simbol al efortului constructiv, al dorinței de propășire, al zborului înalt al gândului întregului neam.

Dar Bucureștiul de azi și de mâine, așa cum îl vedem și cum, mai cu seamă, îl vor vedea și trăi generațiile viitoare, a fost dorit, visat și, citeodată, chiar sculptat în fraze pasionate de oameni de cultură, de scriitori care, privind în jurul lor, nemulțumiți de meschinăria și arbitrarul evidente în felul cum arăta, cum trăia Bucureștiul contemporan lor, luau atitudine, criticau și, mai ales, participind responsabil la viața orașului, dădeau idel de buni gospodari, proiectau o capitală cu o identitate culturală, spirituată pe măsura aceleia a poporului nostru. Un înalt simț patriotic și civic răzbate și astăzi la lectura nenumăratelor intervenții în presa cotidiană și literară ale unor scriitori ca George Călinescu, Camil Petrescu, Tudor Arghezi, Cezar Petrescu, Tudor Vianu, Martha Bibescu, Victor Eftimiu și alții, ațiția alții. Tocmai această legătură peste timp între visurile unor mari spirite ale poporului nostru și împlinirile de azi am dorit să le relevăm în dezbaterea inițiată de revista noastră.

Poezie Pană de inspirație

Există în activitatea oricărui creator anumite pauze care nu înseamnă timp pierdut ci momente de respiro folosite pentru căutări, acumulări, exersări și așa mai departe. Roadele acestor perioade de laborator

Primum la redacție

RĂSPUNS LA O „SCRISOARE DE AMOR”

Stimate Florin Mugur, îți scriu direct, fără acele aminări și fandări ce fac sarea unor asemenea acte amoroase (numite „scrisori”), nu pentru că nu mi-ar place și mie ambigua dezertare de la decizie, ci pentru că, în cazul acesta, devine necesar și instructiv într-un plan mai general, să cinstărim bine ceea ce spunem cu adevărat și nu ceea ce ne prefacem doar să spunem. Încep atât de abrupt, deoarece mi-am dat seama, după citirea „scrisorii” dumitale, că nu aveam de ales: trebuie să procedez invers decât dumneata spre a lămuri, cu responsabilitate, o chestiune ce depășește domeniul strict literar. Nu pentru că era foarte lungă, nici pentru că era atât de familiară (mă tratezi atât de generos tot timpul cu apelativul măgulitor „dragă”), m-a lăsat perplex această epistolă „de amor”, unde, chipurile, îmi declari că mă iubești fără nici o reținere, ci pentru înclceala răsucită a „declarațiilor”, pentru pendularea voită între un ton suficient și aulic (de om care le-a făcut și le-a scris pe toate și, de aceea, își poate permite totul) și alunecarea tremurată a unor însinuări aparent nevinovate, nu atât „vulnerate” cât mai degrabă provocatoare și agresive.

Ce se întâmplă? Ai „în față” (după cum îmi scrii) volumul meu *Pradă realului*, „subliniezi” niște versuri și îți „notezi” cite un gând. Ce poate fi mai firesc pentru un scriitor decât să citească, să „sublinieze” și eventual să „adnoteze” cartea unui alt scriitor? Ne aflăm chiar în idealitatea absolută a profesiunii noastre! Chiar așa, mă și întreb cum de nu-ți mulțumesc pentru efortul pe care-l faci, citindu-mă cu atita „înțelegere”, cu atita „generozitate” (nu-i așa?). Dar chiar așa faci? Chiar își „notezi” cite un gând despre cartea mea? *Indoi-m-aș!* (vorba dumitale). Nu cumva te referi, atunci când scrii despre ea (când singur spui că o ai „în față”, că o „subliniezi”, că „îți notezi” etc.) la cu totul altceva? Astfel, după primele fandări de incercare, la un moment dat, tonul amoros își schimbă brusc direcția cu cel puțin două unghiuri drepte, căci, deodată, pe nepregătite, mă anunți „tepos”: „îți scriu liniștit, încerc să comunic cu dumneata pe această cale, fără jigniri” (s.n.). Ce s-a întâmplat? Probabil, ai găsit ceva jignitor în cartea la adresa dumitale și, generos, vrei să comunici, totuși, cu mine „fără jigniri”? Sau, poate, supărat pe „tînărul cu părul albit la temple care se uită la mine de sus” (cum vezi, te citez fidel), află acum ocazia (foarte lesne de explicat, foarte omeneste explicabilă) de a-ți face „dreptate”: „De ce, la urma urmei, să nu conțeze puțin și dreptatea?”, scrii răsucit, cu patos justițiar. Nu cumva, refutate îndelung, unele „jigniri” ce ți-as fi cauzat în altă existență a mea, ies acum la iveală, răbufnind cu energia unor însinuări extrem de grave? Iarăși, nu cumva incapacitatea declarată de „a nu putea să scrii pamflet” se trezește, în sfârșit, provocată la act de „sublinierea” volumului meu de poezie, *Pradă realului*. Nu e exclus să exagerez. Poate că mă înșel, ceea ce nici n-ar fi de mirare la „un spadassin mereu iritat viețuind într-un aer tehos”, cum mă etichetezi! Dar mai bine să citez ceea ce spui singur: „Eu sint vulpea cea din fabula cu strugurii. Pentru că

sunt de regulă fișate și păstrate la îndemână pentru a fi valorificate la timpul potrivit.

Nu același lucru se poate spune despre Toma George Maiorescu, a cărui exigență se cuvenea a fi direct proporțională cu numărul cărților publicate până acum (aproape două duzini). Ultimul volum este o alcătuire eterogenă de conșpecte lirice, multe dintre acestea având aspectul unor cugetări mai mult sau mai puțin banale („Omul este suprema biruință a Naturii / El este însăși Natura gânditoare” sau: „Cuvântul se spune transportat întotdeauna un sens”) înviorate pe alocuri de niște imagini șocante ori paradoxale („presimț explozia umbrelor în lanț”, „limbile de pendul ale / apocalipsului”, „limbajul secund al vidului” etc.).

nu pot scrie pamflet (deci numai pentru asta?!), pentru că mie cu neputință să urăsc un scriitor (...), pentru că deci strugurii la care nu pot ajunge mi se par acri, am ajuns să cred că pamfletul este un mod deloc recomandabil de a-ți exprima părerea literară. Ce să înțeleg din aceste „recomandări” colegiale? Că eu (că doar mie îmi e adresată scrisoarea!) aș fi „scris un pamflet” împotriva dumitale? Că te „urăsc”? Cînd? Unde? Cum? Dar să continui cu citatele incriminatorii: „Nu cred că e de învidiat situația celui care scrie, eventual cu mare, cu copleșitor talent, își înjură conștient [...]. În schimb, autori demni de tot respectul își iau uneori în serios misiunea de a face una cu pământul pe cutare coleg care (să admitem) a înregistrat un eșec. La ce bun? Au aluziile răutăcioase, atacurile sub centură, delatiunile, amenințările voalate sau nevoalate mai mari șanse de a dura decât constatările argumentate, oricît de severe ar fi? Indoi-m-aș!”. Așa este, mă și apucă îndoiele! Dar ce faci, stimate Florin Mugur? Cu ce fel de „constatări argumentate” „comunici”, dumneata, despre cartea mea de poezie? Căci, dacă nu greșesc, parcă despre aceasta era vorba! Parcă „subliniai” versuri, îți „notai unele gânduri” despre poezia Marin Mincu... Sau poate mi s-a părut?! De fapt, prin învăluire, dumneata ai comis o ambiguitate substituie: te faci că vorbești despre „amorul” ce-l ai pentru mine și în realitate, desigur indirect, desigur folosind toată gama alunecărilor incilcite, ce formează stilul autorului „spectaculos” care ești, îmi sugerezi că „de la poet la poet” că eu, Marin Mincu, „un personaj... uneori simpatic, alteori nu” și „un scriitor (poet, critic, prozator) care merită, cu siguranță, toată considerația” (dumneata o spui!), mi-aș „înjura conștient”, „în scris, căci despre scris e vorba” (ești atent să precizezi de această dată), aș „face una cu pământul pe cutare coleg care (să admitem)...” etc., aș umbla cu „aluzii răutăcioase”, aș comite „lovituri sub centură” și toate cele de mai sus. Asta îmi sugerezi și îmi reproșezi tot timpul și multe alte păcate, și mai mari, deși mai incolo, tot după opinia dumitale, (total

Prima parte a volumului este alcătuită dintr-un ciclu intitulat *Pana de inger* și se deschide cu un poem pentru Nichita, această stratagemă întorcându-se mai apoi împotriva poetului. Pentru că mizind pe sensibilitatea iubitorilor de poezie la rostirea numelui celui evocat și folosind o inelutecă apologetică („Nichita este Starea Pură a Poeziei”), Toma George Maiorescu în loc să obțină bunăvoința cititorului îl face pe acesta să ridice ștacheta exigenței, ștachetă în fața căreia poetul se mulțumesc doar cu mișcări de încălzire: mai suprimă niște predicade (lăsând două, trei din loc în loc), mai scrie câteva distihuri (care probabil se vor hai-ku-uri), mai închide o „mască” în sefulurile din Chase National Bank (Banca României refuzându-i, de bună seamă, acest serviciu) alături de „seceri de plumb / gene artificiale, solitare chei de contact / state de plată la be de vechi / pâlării

contradictorie), aș fi un „spirit grav” căruia „nu-i șade bine” etc., etc. Aici, stimate prietene, te invit bărbătește să-mi produci un caz concret, măcar unul, din care să reiasă clar, deloc „voalat”, cum devine chestia cu incriminările aduse. Ei, da, de ochii lumii, aparent îl și produci acel „caz”: te faci că pornești de la un articol recent al meu despre versurile unei mai tinere poete și te arăți indignat de ce spun despre ea, acolo, tot citind și răsucind, ca să constăți, de mai multe ori, culmea, la fel de răsucit, că, totuși, „demonstrația din articol e nu de puțin ori convingătoare”, că „Marin Mincu nu spune despre autoarea comentată lucruri neadevărate”, că „nu-i neg talentul” și că, în concluzie, „articolul [meu] despre Elena Stefoi e bine scris și, în linii mari, exact”. Chiar așa! Mă alergi pe mai mult de două coloane din articol cu bățul în mână ca să-mi spui, după ce mă atingi destul de serios, că n-am nici o vină... Interesant nu? Dar parcă plecaseși de la cartea mea de poezie și nu de la critica scrisă de mine despre indiferent cine, căci te întorci tot dumneata și zici pătimaș: „Pe noi însă nu criticul ci poezia ne interesează!” Ei, trebuie să te hotărâști, amice; ori e albă, ori e neagră? Trebuie să te decizi: ori vrei capra, ori vrei varza? Admițind însă, că din motive tactice, te interesează mai ales criticul Marin Mincu, ce se deduce, totuși, din articolul meu despre tînăra poetă? Din constatările destul de severe ce singur le faci reiese însă clar că nu „înjur”, nu fac „aluzii”, nu „atacuri sub centură”, nu „delatiuni”, nu „amenințări voalate sau nevoalate”... Și atunci? De unde atita retorică catilinară împotriva criticului? Ei da, în ultima clipă îți volvezi psihanalizabil minia și decizi (dar după ce ai comis acuze din cele mai grave, așa în treacă, așa ca și cum nici n-ar fi deloc important ceea ce ai spus, doar te-a luat gura pe dinainte și te-ai răsuflat puțin, nu-i așa, stimate prietene? — acum, stau și mă întreb, tot vorba dumitale, dacă te mai pot stima cu adevărat...) că „neînțelegerea dintre noi doi își are temelii doar în bucluca afirmație „poezia a dispărut de mult” (s.m.). Nimic altceva. Doar atât! Ai „subliniat” atita din ceea ce am scris eu, ca să te oprești

de paie casete rococo casete video / păsări împăiate...” (unde am mai citit așa ceva?!) sau încearcă să pună un diagnostic după niște simptome găsite într-o agendă medicală proprie (rimind nedebaci puri cu Diogene! Se vede că i-a citit pe Baudelaire și pe Arghezi...).

O probă evidentă a nepăsării față de cititor este poemul care dă titlul primului ciclu (*Pană de inger*), un poem neglijent și frivol, cuprinzând un simbol destul de obscur. Iată-l, pe scurt: poetul cedează o pană de inger și capătă în schimb o caia de potcoavă (nu de cal sau asin, firește, ci de „țap sau diavol”) iar prietenii se miră: „Să dai o potcoavă!” Se miră și cititorul: cum să dai ceea ce de fapt primești? („Odată am schimbat o pană de inger / pe o caia dintr-o potcoavă de țap sau diavol”). Fără să-i pese de frământările noastre, poetul se arată satisfăcut de rezultatul acestui schimb, lăsându-ne pen-

tru a doua oară perplecși: pana („de aripă”, ne precizează el de teamă să nu se creadă că este vorba de pană de curent sau de inspirație), chiar dacă este de geniu, nu te ajută să ajungi sus. În schimb caiaua, o bați în grindă, agăți de ea o cravată și... „E cit se poate de simplu!” ne asigură Toma George Maiorescu. O fi chiar așa de simplu să alegi un banc dintre multele și să-l publici sub formă de poem...

Cel de-al doilea ciclu al volumului cuprinde câteva cronici plastice versificate și se intitulă „Capriciile somnului” (ducându-ne cu gândul la Goya). Sunt amintiți Kandinski, Tučulescu, Brâncuși, Goya, Paul Klee.

ECATERINA MATACHIE

*) Toma George Maiorescu, „Poeme”, Ed. Eminescu, 1985

Revista revistelor

Ca de obicei interesant, alert, scris cu nerv și talent publicistic și recentul număr (36/1920) al revistei *Orizont*. Inscrisă sub semnul înaltului Forum al muncii — Congresul al III-lea al Oamenilor Muncii — revista publică debateri semnificative precum: „Dezvoltarea multilaterală a României — trăsătură fundamentală a politicii Partidului Comunist Român”, de dr. Septimiu Pop, „Glasul cetății” (la rubrica „Consemnări”), de Tania Ularu, precum și „Noul nostru cosmos axiologic” semnat de dr. Ștefan Burzănescu. Un foarte interesant studiu publică Florin Medeleț sub titlul „Cei mai vitezi și mai drepti dintre traici”, prilejuit de comemorarea a 2500 de ani de la primele lupte ale poporului geto-dac pentru libertate și independență. În cadrul rubricii „Efigii”, Maria Hadan evocă figura pictorului Tasso Marchini, un artist care, într-o viață de numai 23 de ani, avușese puterea de a se afirma prin pictura sa, de a încheia o operă originală, bine conturată în

plastica transilvană a vremii”. La rubrica „Cronica literară”, Cornel Ungureanu prezintă două lucrări dedicate centenarului Rebreanu. Este vorba de „Tînărul Rebreanu”, de Nicolae Gheran, Editura Albatros 1986, și „Pe urmele lui Liviu Rebreanu” de Adrian Dinu Rachieru, Editura Sport-Turism, 1986.

Creație originală semnează poezii Eugen Evu, Ion Mărgineanu și Teodor Bucur, precum și prozatorul Ioan Hanca. În sfârșit, remarcăm rubrica „Din lirica lumii”, în care sînt prezentați poezii Nong Quoc Chan (R.S. Vietnam) și Miljurko Vukadinovic (R.S.F. Iugoslavia).

Inscris sub semnul împlinirii a 65 de ani de la fûurica Partidului Comunist Român, a 42 de ani de la victoria revoluției de eliberare socială și națională și a 50 de ani de la procesul miștantilor comunisti de la Brașov, numărul 1 al revistei Tomis publică articolul „O pagină glorioasă de istorie din activitatea eroică a parti-

dului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu”.

Sub titlul „File de epopee”, Sorin Roșca și Marian Moise pun la dispoziția cititorilor relatări inedite, documente și scrisori de pe front, referitoare la evenimentele din Dobrogea în cel de-al doilea război mondial.

La rubrica „Istoria exactă a literaturii române” remarcăm intervenția criticului Alex Ștefănescu referitoare la prozatorul Eugen Barbu.

O pagină a revistei este dedicată vellevodului Mircea cel Mare: Ioan Vasiliu publică articolul „Mircea cel Mare și Dobrogea”; se face apoi o trecere în revistă a monumentelor închinete vellevodului, monumente aflate în ținuturile dobrogene, semnate de Constantin Bălăcescu, Marius Butunoiu și Ion Jalea.

În sfârșit, remarcăm amplul grupaj de versuri „Poezia și pacea”. În care semnează poezii din Uniunea Sovietică, R. F. Chineză, Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, Irlanda, Danemarca, Polonia și R.D. Germană.

decît versurile mele, puținele care au reușit să-ți placă, printre altele — „sturiubatică”, nu? —: și ce dovadă mai bună, iarăși, decît cele două încercări ale mele critice de a o demonstra chiar pe versurile dumitale? Nu cumva, pornind de la această amară paranteză, să-ți vină ideea lipsită de „suplete” de „relativitate” și cam „rigidă”, să mă acuzi din nou că am vrut să fiu ironic, rătăcios și că te atac cumva... „sub centură”?

Ar mai fi câteva probleme incitante pe care le atingi tot atât de vag: de exemplu, aceea a stării de sentiment pe care o procură scriitura poetică; aceea a dreptului de folosire a sintagmei „idiolect poetic”; aceea a transformării conștiinței poetice postmoderniste de la noi, cu trecerea de la stadiul „adamic” la acela „textualist”; aceea foarte gravă a criticului Marin Mincu ce „pină ieri-alaltăieri, căuta cu luminarea teluricii”, iar „acum vinează spirite subtile și sceptice” (printre care se numără, nu-i așa?, și autorul „scrisorii de amor”); etc, etc... dar despre acestea vom mai avea ocazia să discutăm și în alte „scrisori”. În sfârșit, ca să închei, mai rămîne încă ceva nelămurit și, de fapt, „scrisoarea” chiar cu asta începe: „E vorba de un poet sentimental — spui cu amabilitate ce te caracterizează, dumneata care ești un poet „nesentimental” și „neromantic” —, delicat cu eleganță (te referi tot la *Pradă realului*), pe care dezinvoltura ironică nu-l prea prinde și care-și închipuie că scrie o poezie «dernier cri» (ce să facem? După cum vezi, fiecare „ne închipuim” cite ceva...). S-ar putea chiar să ai dreptate! Mă tem, însă, că paranteza (ai boala parantezelor!), introdusă imediat după această judecată definitivă, cu un adevărat geomăt de exultație, sugerează cu totul altceva. Iată-o: („el care, cum spune cartea «face parte din comitetul european de redacție al revistei *Nuova Rivista Europea* din Milano» și «publică alternativ în România și Italia», o săptămână la Pitești, una la Florența»). Deci, chiar Marin Mincu, căruia dumneata îi aplici această cheifăneală exemplară în materie de morală scriitoricească și, mai ales, de poezie, «face parte din comitetul european de redacție» etc. și îndrăznește să stea „o săptămână la Pitești, una la Florența”. Aceasta întrece, într-adevăr, orice măsură! E cu totul inadmisibil! Doar în legătură cu Piteștiul, în mod timid, îmi permit să semnalez că s-a strecurat o confuzie; eu, din eite pot dovedi cu cartea de muncă, n-am lucrat niciodată la Pitești. Poate e vorba de altceva? Mai gîndește-te. Dincolo de această mică scăpare, stau și mă întreb cu naivitate „pieritoare” (tot vorba dumitale), dacă nu cumva acesta o fi adevăratul temel al amocului fulgerător, instalat așa peste noapte, al Dumitale pentru mine? Dar aici, crede-mă, devin „rigid”, încermesc de jenă, să nu fac iar vro „aluzie răutăcioasă”, să nu cad în... „pamflet” fără voia mea (apără-mă, Dominus Deus!), căci, nu-i așa?, ce legătură poate să aibă „amorul” dumitale sincer cu una ca asta? Numai pamfletul unui Mircea Dinescu (pe care, să-ți spun drept, acum îl prefer, și care s-a produs tot în publicația de față) s-ar preta la așa ceva. Tocmai de aceea, din precauție și cu înrîstare oboșită, îți cer decisi să mă iubești mai puțin de acum înainte și, în schimb, să ne stimăm mai mult, în folosul poeziei, ca să n-o omorim noi înșine cu „amorul” nostru... prefăcut.

MARIN MINCU

Ion Ianoși MĂ ÎNCÎNTĂ ARTA CU DESCHIDERE MORALĂ, VIZIUNEA GRAVĂ ASUPRA „CONDIȚIEI UMANE”, SATURATĂ DE SUBLIM ȘI TRAGIC

— Scrisul dv. e permanent preocupat de marile metamorfoze ale spiritului, fiind el însuși la rîndul său o importantă metamorfoză. Ce a însemnat și înseamnă pentru dv. estetica?

— Poți de tîrziu să fii practicant al artei, poet sau compozitor. Teoretician devii cu încetul. E bine dacă timpul are cu tine răbdare. Și dacă și tu ești răbdător cu timpul. Numai treptat am putut înțelege cite... nu înțelegeam. Cit de aproximativ imi erau, de pildă, cursurile în primii ani, în primul deceniu de activitate. Metamorfozele de care vorbiți le privesc ca pe o formă a aprofundării de sine. Experimentele și modificările, dar, evident, în sensurile și maniera care-ți sint proprii. Îți descoperi, cum se spune, unitatea în diversitate. Trebuie să aduni firele pentru ca viața pe care o ai să-ți ajungă la ceavă. În strategia mea, estetica e un turn de observație. Într-o direcție vezi literatura. În cealaltă direcție — filosofia. Incidenta lor mă preocupă cu deosebire. Nu mai trebuie decît să pot filtra înțelegerea lor prin propriul meu mod de a vedea. Este, fără îndoială, lucrul cel mai greu.

— Anii de început v-au supus prin contactul cu marea cultură rusă, ca student al Universității din Leningrad, unei experiențe foarte interesante. Ce v-a impresionat, în mod deosebit, în acei ani? Cine erați la capătul acelor ani?

— O șansă deosebită pentru formarea mea a constituit-o trimiterea la studii ca bursier al noului stat român. Păstrez un adînc sentiment de grațitudine și celor care m-au trimis, și celor care m-au întâmpinat și educat. Șansa a fost cu atât mai mare cu cît am nimerit tocmai la Leningrad. Am trăit arta pe viu, ca mediu cotidian. Am respirat permanent un aer suprasaturat de valori estetice — și istorice. Acel contact cu marea cultură rusă a fost deci inițial mai degrabă spontan. Abia după ce m-am întors acasă am început să-l statornicesc cu bună știință. Dispuneam de mijloace, în primul rînd limba. Intrucît studiasem filosofia, posedam cîteva premise — nimic mai mult. Un noroc în sfîrșit l-a reprezentat coincidența dintre sfîrșitul studiilor mele și critica publică a multor prejudecăți dogmatice. Atmosfera se însenina treptat, inclusiv pentru publicistică. Am fost ferit astfel (de către împrejurările obiective — încă înainte de a avea acces la decizia propriei) de erori pe care unii confrăți mai vîrstnici doar cu cîteva ani nu le putuseră evita.

— Fiecare etapă are lecturile ei, relecturile ei la fel de decisive. Ce-mi puteți spune în acest sens cu privire la dv.?

— Mă bucur că legați lecturile de „relecturi”. Ultimele devin parcă de la o anumită vîrstă mai stringente. Dacă am citi numai cărți noi, am goni pe o șosea cu sens unic și ni s-ar șterge repede amintirile. Or, cultura e în mare măsură reamintire. Înaintăm ca pe o spirală, cu privirea larg deschisă în urmă. Citesc destul de multe cărți românești noi, de literatură și teoretice (am introdus obiceiul de a-mi începe fiecare curs prin recomandarea citorva recente apariții editoriale). Dar îi recitesc mereu și pe clasici. Nu mi-ar fi greu să particip la jocul: „care ar fi cele zece cărți pe care le-ați lua cu dv. pe o insulă pustie?” În ultimii ani propriile mele scrieri m-au obligat să citesc multă filosofie. Acum revin la romane, la poezie. Mă surprind însă că nu le mai citesc doar „din plăcere”, ci și „din (lăuntrică) obligație”. Boală profesională. Oricum, așa recomandă tuturor ca nu doar să citească, dar să și recitească — din ceea ce merită a fi recitat. Doar și meloman este cel care ascultă, cine știe pentru a cita oară, muzica îndrăgită. Cunoașterea în artă — și în filosofie — mai e și recunoaștere.

— Vă rog vorbiți-mi despre un mare efort pe care l-ați depus?

— Ultimul e legat de o carte în care încerc să trec în revistă acea parte (substanțială) a literaturii române care s-a deschis și către filosofie, adică „personalitățile duale” din istoria noastră culturală. A fost greu să concentrez într-un spațiu relativ limitat un material atît de vast. Cred că nici n-am reușit mai mult decît o „cartografiere”, alcătuirea unei hărți ce-și așteaptă explorarea detaliată.

— Ați fost asistentul lui Tudor Vianu. Cum era Profesorul, cum arăta exigențele sale față de colaboratorii săi, ce însemna generozitatea sa?

— Sint onorat de eroarea pe care o comiteți. Nu am fost asistentul lui Tudor Vianu, ci am reluat cursurile de estetică la Universitatea din București după o întrerupere de aproximativ un deceniu (Vianu fusese transferat la literatură universală și comparată). Într-un sens larg, m-am considerat însă un colaborator al său. De aceea am și socotit de datorita mea să public volumul de „Postume” din 1966 și ediția din 1968 a „Esteticii”, și să

nu pierd nici un prilej ulterior de a scrie despre el. Am avut doar puține prilejuri de a sta de vorbă cu Vianu. Îl interesase munca mea la cartea despre Thomas Mann, apariția căreia n-a mai apucat-o. Generozitatea de care vorbiți străbate întreaga sa moștenire. Disponibilitatea sa generoasă de a-i comenta pe alții a și putut naște ideea eronată a lipsei de originalitate. Vianu a fost un alergător de cursă lungă, nespectaculos, dar temeinic. Fără un succes inițial răsunător, importanța lui se află în creștere. Este, incontestabil, unul dintre modelele noastre culturale perene.

— Care ar fi, așadar, constantele operelor fundamentale care vă interesează permanent?

— Faptul că sint fundamentale, motivul pentru care sint fundamentale. Mă atrag operele monumentale, în care poți răci îndelungă vreme, cărora li te poți dedica integral. Unii le vor socoti greoaie, pe mine mă fascinează tocmai masivitatea lor. Să citești și să tot citești un singur autor, o singură operă. Îmi place să fiu umilit de o miză nemăsurată, mă încîntă maximalismul, mai ales cînd se manifestă în plan etic; în genere, arta cu deschidere morală, viziunea gravă asupra „con-

ze”, oferind caricaturi ale originalului. În plus, Heidegger e, în multe opțiuni ale sale, profund partizan. Aș adopta de aceea parafraza: „Heidegger — dar cu măsură”. Evident, operele lui vor trebui în continuare traduse și publicate. Numai așa le vom putea valorifica pînă la capăt — inclusiv prin distantare de ele. Heidegger este doar unul dintre marii filosofi germani ai secolului.

— Există în scrisul dv. o pronunțată viziune asupra istoriei, „Romanul unui oraș” fiind o posibilă exemplificare. Vă rog o definire a filosofiei istoriei, ca o recuperare a celor mai distincte semne ale culturii...

— Vrem, nu vrem, trăim în istorie, ne raportăm la istorie, gîndim istoric. Orice atitudine anistorică este, în cele din urmă, tot un produs al istoriei. Generația din care fac parte a și trăit intens, ca să zic așa, „multă istorie”. E firesc de aceea ca în afara istoriei să nu se mai poată defini. Pe lîngă istoria propriu-zisă am mai avut personal parte și de „lecția” filosofiei clasice germane și marxiste. Filosofia modernă și contemporană a trebuit să ajungă, în bună măsură, o filosofie a istoriei. Gîndiți-vă și la implicarea tot mai profundă a unei filosofii asupra istoriei

pe „diletantismul” lui Preda în acest domeniu mi se pare facil și nu pînă la capăt relevant. Îmi impune mai mult atitudinea lui Constantin Noica, atunci cînd îl ia în serios pe „Nietzsche văzut de Marin Preda”. În ultimul deceniu al vieții sale Preda a fost din ce în ce mai preocupat de filosofia istoriei și de filosofia culturii. Și chiar dacă unele păreri ale sale sint amendabile, nu cred să fi dat, prin impactul dintre preocupări, un prost exemplu confrăților.

— Care credeți că ar fi liniile de forță ale filosofiei românești de astăzi?

— Imposibil de răspuns în cîteva rînduri. Filosofia românească s-a regăsit în dreptul ei echilibrul dintre continuitate și inovație mai agale decît literatura. Dar acum cred că se află pe calea cea bună. În primul rînd, trebuie să consemnăm masivele reeditări și prime editări din seria „Biblioteca de filosofie a culturii românești”, Editura Eminescu, și seria de „Filosofie românească” (alături de „Clasicii filosofiei universale”), Editura Științifică și Enciclopedică. O acțiune de valorificare de asemenea anvergură nu poate să rămînă fără efect benefic. Este vorba apoi de filosofia românească propriu-zis contemporană. Ea îmbină cîteva generații și numeroase discipline, de la ontologie, logică, epistemologie, pînă la filosofia culturii, etică sau estetică. Apar tratate, istorii, exegeze, monografii. Nivelul lor e sensibil diferit, dar printre ele se înmulțesc cărțile bune și foarte bune. Ne putem mindri și cu cite o personalitate de excepție, care s-a înscris statornic în cultura autohtonă. Prin „marii bătrîni” de ieri și de azi, permanența a fost în cele din urmă menținută. Important este ca fiecare operă să reverbereze în calitățile ei perene — fără a fi uitată sau absolutizată, fără a fi degradată în propria ei caricatură. Avem de la cine învăța știința de carte și, cu toată modestia, mai putem și noi învăța cite ceva noile generații. Printre tineri remarc cite unul înzestrat pentru gîndire filosofică. Să nu se piardă pe drum, să nu-l pierdem pe drum.

— Ultimele dv. cărți, „Sublimul în estetică” și „Sublimul în artă” (Editura Meridian) și cele două volume din „Nearța — artă” (Editura „Cartea Românească”) sint o prezentare mai personală a unei Estetici de sine stătătoare?

— Sinteti un cititor atent al scrierilor mele. Vă mulțumesc. Într-adevăr, intenția nu pînă la capăt mărturisită a acestor patru succesive volume din 1982—1985 vizează articularea unei concepții proprii. Ele întregesc mai vechea mea „Schită pentru o estetică posibilă”. „Nearța — artă” (primul termen e articulat, al doilea, nearticulat, numai în acest fel sugerează propoziția „nearța este artă” sau formula „nearța ca artă”) este o încercare de a extinde cu hotărîre teritoriul artei dincolo de nucleul ei recunoscut. Mă interesează, altfel spus, în ce măsură devine arta un model operațional pentru tot ceea ce nu este reductibil la ea: muncă, om, natură, dar mai ales religie, știință, filosofie, ca alte forme ale conștiinței omenești. Întreg al doilea volum discută „arta filosofiei”, ca pe o artă organică, lăuntrică și constructivă (nu doar expresivă), care nu contravine defel naturii logice a discursului filosofic. Aceasta ar fi demonstrația principală. Cea subsidiară este cuprinsă în cărțile despre sublim. Ele reconstituie „un drum în cultura lumii”, din antichitate pînă în contemporaneitate, anume drumul (sublimul e pretextul!) care a corelat indisolubil formele de conștiință sub oblăduire anume artistică. Deci: pe de o parte, un diptic teoretic general (cu inflexiuni istorice), iar pe de altă parte, un diptic istoric particular (cu decantări teoretice). Deocamdată, atît. În măsura însă în care aici e conținută partea cea mai intimă a viziunii mele, nu vă ascund dorința mea de a reveni și de a desăvîrși construcția ca pe o estetică de sine stătătoare, cum o numiți — care nici nu va mai fi, în sens curent, o „estetică”, ci un proiect global al valorilor de tip estetic-artistic, extins la cele mai diverse zone ale creației umane. Aceasta năzuiește să fie principala contribuție a vieții mele.

— Ce alte regăsiri mai aveți, stimate tovarășe profesor?

— Aș dori să-mi regăsesc neîncetat pofta de a lucra, cheful — și forța — de a mă încapățîna să fac ceea ce mi-am propus să fac. Aș vrea să-mi redescopăr mereu starea de (urmează un cuvînt privit cu suspiciune, demonetizat prin prea facila întrebuintare), starea de entuziasm — chiar cu prețul naivității: sint dispus s-o plătesc! Ideile își au patetismul lor, sper să le retrăiesc anume astfel. În rest, vorba unui celebru personaj de roman: „timp și răbdare!”

Interviu de IOAN VIERU

Ion Ianoși este mult mai mult decît un estetician. Ordonînd semnificativ, într-un mod de-a-privi creator, marile valente și polyvalente ale culturii, marile energii de la Kant și Hegel, de la Marx și Heidegger la E. Evtușenko sau Marina Tsvetaeva, proiectîndu-le apoi în ansambluri semnificative și durabile în oglinda timpului, a umanismului, în cosmosul generalităților, stabilînd deci importante ipoteze și legi ale coerenței culturale, ale omului făuritor de istorie, estetică, analiza lui Ion Ianoși are ca trăsătură definitorie o remarcabilă aprofundare a marxismului.

Colectivitatea umană, omul, înseamnă sens, progres, integrare, expresivitate. Opera se naște ca o arcadă și esențial mesaj între trecut și viitor, fiind permanentă deschidere spre dialogul între oa-

meni și a omului cu sine însuși. Cînd analiza are în vedere pe Thomas Mann sau Dostoevski operele sint privite ca o recuperare-interferență, ca o anulare a abisului din unitatea clasicismului. Geniul, noțiunea de mare scriitor ca fapt omeneș e amplificată cu deplină luciditate și iubire într-o totală armonie a nuanțelor.

Fisurile care apar în receptarea unor opere înglobează în ele o anume ciclicitate iar conturarea ei înseamnă o principală certitudine a conștiinței estetice. Centrul analizelor îl constituie marcantul sentiment al Istoriei, exactitatea lui as spune. De operă se leagă atît magnetismul cit și incredibilitatea! Conștiința valorilor (dreapta măsură a conștiinței estetice), elementele dispartate ale existenței dau o acută interpretare a timpului, a

creației, a lăuntricului, a insondabilului. Artă și filosofie sint mereu împreună ca un stimul reciproc. Știința o vrea fără rigidități, fără dogmatisme. Îndepărtările și apropiierile, insistența asupra fundamentalului sint pentru o mai exactă lămurire, iar ele marchează un punct important în stabilirea unui stil de lucru de mare anvergură.

Primele nume de filosofi români care mi-au marcat dialogul cu Profesorul au fost: Blaga, Mircea Florian, Constantin Noica. Și aceasta este triada de aur a spiritului filosofic românesc, triada Gîndului nostru. Că filosoful trebuie să rămînă în continuare un spirit polemic, disciplinat, de totală cuprindere, Ion Ianoși ne-o dovedește cu multă (multe) particularitate și discernămint științific.

diției umane”, saturată de sublim și tragic. Nu sint, probabil, destul de colorat, jucăuș, gratuit. Încerc să mă controlez pentru a nu fi unilateral. Știu că există artiști și gînditori la fel de mari în cu totul alt registru. În materie de opere fundamentale e bine să ai simpatii, nu și antipatii. Constat nu o dată accente de intoleranță tocmai la cei care se pretînd liberali. Aminteam de idiosincrazia unora pentru gîndirea „sistematică”. Ei preferă exprimarea eseistică, aforistică, subiectivă. Foarte bine. Dar pentru ce să decreteze totodată decesul filosofiei constructive, solid articulate?! Epicul și liricul, arhitectura și muzica pot coexista și în filosofie. Eminescu și Caragiale au determinat laolaltă dezvoltarea literaturii române. Să avem afinități, dar să ne exersăm și în stîmă pentru varietate. Nu putem pretinde recunoașterea felului nostru de a fi dacă nu recunoaștem noi felul de a fi al altora. Diversitatea hrănește dialogul. Iar dialogul — reciproc avantajos — îmbogățește personalitățile, culturile, epocile. Iată, eu simt mai bine specificul citorva limbi. Dacă însă m-aș pronunța cu insolență despre vreo limbă mie necunoscută, în schimb savurată de alții, mi-aș apărea ca ultimul mitocan.

— Ce loc trebuie să ocupe, după părerea dv., Heidegger în analiza poeticului? Ce înseamnă filosofia sa pentru secolul nostru?

— Îmi oferiți un prilej pentru a-mi exemplifica ideea. Am scris un studiu despre textele cuprinse în volumul apărut la Editura Univers în 1982, „Originea opere de artă”. Volumul a fost pe drept foarte lăudat, nu știu dacă și citit pe măsură. Heidegger este și un „poet al filosofiei”, unul dintre cei mai de seamă din acest secol. El realizează o particulară joncțiune între filosofia milenară și revigorarea ei personală — conceptuală și metafizică. Uneori elementul incantatoriu devine la el coplesitor. Dar ceea ce te farmecă în textele lui, de o extraordinară inventivitate lingvistică, ar putea fi degradat de epigoni într-o modă golită de sens. Au început unii să „heideggerizeze” și la noi (după cum alții — să „noicize-

ze”) în literatura română clasică, interbelică și actuală. Unui studiu care să se ocupe de acest atribut al marilor creații literare i s-ar oferi un extrem de vast cîmp de investigație. Condiția reușitei ar consta într-o maximă luciditate a confruntărilor. Dar și într-un sens larg recuperarea culturii, de care vorbiți, presupune un acut simț istoric. Ceea ce numim „valorificare a moștenirii” pretinde o cit mai suplă și dreaptă legătură dintre ceea ce este și ceea ce a fost. Importantă, repet, este privirea lucidă, cumpănită. Judecata să țînă seama de fapte, situații, deveniri, să fie post-judecată și nu pre-judecată; ceea ce, bineînțeles, nu exclude retroactivarea propriilor noastre „orizonturi de așteptare”.

— L-ați cunoscut pe Marin Preda, iar intervenția dv. asupra ultimului său roman mi s-a părut extrem de pertinentă și profund umană. Care erau complexele omului Marin Preda?

— Un „complex” a fost nu numai acela de a lega ruralul de urban, dar și sufletul cu intelectul. Marin Preda mi se pare exemplar în a fi încercat mereu mai mult decît îi fusese inițial dat și decît reușise din capul locului cu brio. În acest sens contează nu numai succesele lui depline, dar și încercările numai în parte duse la bun sfîrșit. Constat o anumită umbră ce se așterne asupra creatorilor noștri după moartea lor, dacă nu neapărat din partea cititorilor, oricum din partea editorilor și criticilor. E foarte bine dacă un autor cunoaște succesul în timpul vieții. Avem însă obligația morală de a nu-l uita și atunci cînd timpul n-a mai avut cu el răbdare. Marin Preda nu este un autor infailibil — nu este nimeni, de fapt. El e în măsură să suporte obiecțiile cele mai ascuțite. Dar să nu îl ignorăm. Articolul meu la care vă referiți îl discută pe Spinoza ca pe „cel mai iubit dintre filosofi” romancierului. Tocmăi recitesc întreaga operă a lui Preda, dintr-un unghi care mă definește: deschiderea spre filosofie a volumelor de eseuri, dar și din romane, mai ales romanele tîrzii. A pune accen-

Un adevăr subliniat și de marii noștri scriitori SĂ CONSTRUIM, ACESTA E CUVÎNTUL DE ORDINE

Simțul răspunderii supreme față de generațiile viitoare

Cum vor trebui să arate orașele românești de mine, Bucureștii indeosebi? Cum va trebui să se construiască într-o țară afectată de război? Astfel de întrebări acute, dominând publicistica marilor scriitori în anii 1944—1947, își au sursa în realitățile acestei perioade istorice, patetice definite ca alcătuirii zorii unei noi ere. Aceiași oameni mai întâi de imaginea unei țări abia ieșite din conflagrația mondială, ele se înscriu între marile întrebări pe care și le pun acum, în clima seducătoare a fagăduirii aie viitorului, numeroși scriitori, adepți convinși ai democrației, care vedeau în proiectele regimului muncitoresc-tărănesc soluționarea problemelor de bază ale României. Incontestabil, răspunsul marilor scriitori, așa cum se conturează el din publicistica făcută la Adevărul, Fapta, Semnalul, Jurnalul de dimineață, Timpul, Națiunea, Dreptatea nouă, este unanim: o Românie a viitorului, atât de invocată în acești ani, nu poate fi concepută fără construcții grandioase, care să aducă orașele, Bucureștii indeosebi, în lumea modernă. Continuând, de fapt, o atitudine anterioară, cel mai activ scriitor al anilor 1944—1947, G. Călinescu, reia, ori de câte ori se ivește prilejul, pledoaria pentru construcția vizând viitorul. „Ce-avem de făcut de aci înainte? Să construim în adevăratul înțeles al cuvântului. Nu ne trebuie numai piine, avem nevoie de biblioteci, de teatre, de spitale, de orașe”. („Ce e scriitorul”, Națiunea, 19 octombrie 1947). Pledoaria pentru o politică îndrăznească, de mari orizonturi, în domeniul edilitar, se ivește nu numai din înflăcărea specifică acestei perioade de aprigă și controversată dezbateră a viitorului României, dar și din amărăciunea pe care o lasă în sufletele scriitorilor realitatea orașelor țării, a Bucureștilor. O suită de articole tipărite de Victor Eftimiu în Adevărul sub genericul Aspecte bucureștene au drept notă comună constatarea și denunțarea meschinăriei, pitorescului ieftin, haosului și uritului din imaginea capitalei: „N-ai o stradă dreaptă, la capătul căreia să-ți se odihnească privirea pe un monument ridicat în mijlocul unei piețe; n-ai o înșiruire de case la fel, într-un stil unitar, pe aceeași aliniere, cu un trotuar larg, pe care să te plimbi cu voie bună. N-ai edificii monumentale — o primărie, o catedrală, o operă, un trotuar, un palat cultural, o pinacotecă, nici unul din bulevardele și instituțiile majestuoase ce transformă orașul de provincie într-o metropolă”. („Cum s-a construit și cum construim”, Adevărul, 2 octombrie 1947). Acut patetic, făcând largile-i gesturi specifice, G. Călinescu lansează un strigăt de alarmă: „Sintem în urma tuturor națiilor în privința bunurilor publice, și nu oferim poporului nimic. Preținșii noștri zgirie nori sint niște bordeie mari pentru speculă, așa de subrede, încât Carlton s-a prăbușit la cea mai neînsemnată scuturare a pământului”. („Construcție”, Tribuna poporului, 6 ianuarie 1946). Cu o deosebită forță plastică, marele scriitor remarcă în Discursul rostit în Camera deputaților la 12 decembrie 1946, în cadrul discuției la Mesajul Tronului, text publicat în Națiunea din 15 și 16 decembrie 1946: „Deunăzi, venind înspre acest mai mult sau mai puțin palat și privind — eu sint o fire contemplativă — spre cupolă am călcat cu picioarele într-o băltoacă din piața numită cu nume pompos Piața Națiunii. Veți zice, trecem prin condițiuni grele, nu avem mijloace! Este adevărat. Nu stăm pe roze, cum a spus un vestit împărat mexican care ardea pe rug. Aceste lucruri sint însă dinainte, din vremea cind aveam mijloace de a face mai mult, de atunci cind aveam mijloace mai mari decit alte națiuni. (...) Românii merg în străinătate, văd muzee, văd colonade, văd metrouri, se en-

tuziasmează o clipă, dar cind se întorc acasă se potolesc, se resemnează, și 414 deputați călcă în băltoacele de pe pseudo-trotuare, sau cel puțin cei care nu au automobile”. Firește, căutind cauzele acestei situații prezente, marii scriitori le găsesc, printre altele, în mentalitățile nefaste moștenite de la România veche. Din acest punct de vedere articolele publicate de Tudor Vianu, G. Călinescu, Victor Eftimiu, Cezar Petrescu, Camil Petrescu, în anii 1944—1947, alcătuiesc o sarcastică radiografie a tarelor unei conștiințe formate la școala individualismului burghez și a pitorescului balcanic. Într-un articol de excepție cum este Spiritul reconstrucției, semnat în Democrația din 1 ianuarie 1946, Tudor Vianu acuză mentalitatea păgubitoare a preocupării pentru satisfacerea exclusivă a nevoilor prezentului, absența simțului responsabilității față de generațiile viitoare cărora trebuie să li se lase moștenire construcții mărețe: „Ade-seori, observind chipul în care au fost construite în trecut nu numai locuințele noastre particulare, dar și acele în care au fost făcute lucrările publice sau monumentele de artă, ne-am putut plinge de lipsa lor de durabilitate și de monumentalitate. Este ca și cum oamenii trecutului ar fi avut o zăre îngustă în privirea lor asupra timpului și nevoi ca acelea ale unor mici gospodari provinciali. Este adevărat că sentimentul istoric a fost destul de puternic printre noi, dar mai cu seamă în orientarea lui către trecut, în înclinarea, mereu manifestată de a întări legăturile cu originile și cu vremurile mai vechi. Ne-a lipsit însă, în gradul lui cel mai înaintat, sentimentul istoric orientat către viitor, simțul răspunderii supreme față de generațiile cele mai îndepărtate, cărora se cuvine a le lăsa lucruri statornice, așezări mărețe”. Meschinăria edilitară, harababura din construcțiile bucureștene sint puse de către Victor Eftimiu pe seama acțiunii intereselor proprietății private, larg afirmate în absența unei supravegheri din partea administrației: „Cutare bogătaș bucureștean, frunțas politic, a îndrumat strada sau bulevardul ca să-și pună în valoare imobilul propriu; puțin le păsa acestor privilegiați de interesul general, de nevoile și estetica orașului”. („Casa galbenă”, Adevărul, 5 decembrie 1947). Nimic nu-l revoltă mai mult pe G. Călinescu decit absența spiritului civic, a viziunii constructive din dezbateră problemelor de bază ale României, din psihologia multor concetățeni. Articole ca Teatrul Național (Lumea, 25 noiembrie 1945), Politica studenților, (Națiunea, 27 martie 1946), Orizont închis, Națiunea, 29 martie 1946). Nu te canoni (Națiunea, 5 ianuarie 1947). Să omorim timpul! (Națiunea, 6 ianuarie 1947), sint tot atâtea încriminări ale somnolenței din gândirea și acțiunea unor contemporani. Individualismul, semn al răminării în urmă, e acuzat în primul rând: „Sintem o nație de individualiști, preocupăți fiecare de soba lui, de sufrageria lui, de apartamentul lui, pe dinăuntru. Nu trăim încă civic, în agora, ca grecii antici, nu simțim nevoia unui oraș ca locuință publică. Pentru asta mai trebuie educație”. („Teatrul Național”, Lumea din 25 noiembrie 1945). Marile proiecte intilnesc, observă G. Călinescu, scepticismul ieftin al unora: „Este la noi o spaimă de orice bun colectiv, de orice întreprindere măreață. Să vină cineva și să propună să facem un metropolitan (...) și mă prind că mulți vor exclama: Asta ne mai trebuia! Noi, țară „necăjită”. („Orizont închis”, Națiunea din 29 martie 1946). Potrivit marilor scriitori, realizarea unor mari proiecte edilitare, construirea unei României pentru ziua de mine cer înainte de toate muncă susținută: „Nu așteptați minuni de la teoriile economice, de la criticele trindavilor și de la comorile ne-

văzute. Puneți mina pe sapă, pe ciocăniți, zidiți. Și făcind toate acestea, cîntați primăvăratice. Cîntecul întărește brațele, miștiiu critic le slăbește. Griul nu crește neșemănat și zidurile nu se ridică singure în fața miiniiu infipte în sold. Unii zic că ne trebuie capital și muncă, eu cred că ne trebuie muncă și iar muncă.” (G. Călinescu, „1 Mai 1946”, Națiunea, 2 mai 1946). La capătul unei serii de articole consacrate în Semnalul construcției țării, Cezar Petrescu ajunge la o concluzie axiomatice: „Miracole nu avem așteptate de la nimeni. Miracolul dormitează în noi. Numai cîțiva ani de muncă, de muncă disciplinată și creatoare pentru a înceta să mai fim săraci în țară bogată”. (O nouă medalie a nuncii. Semnalul, 14 septembrie 1947) Cîrtirii, ironiei

ieftine specifice multor concetățeni trebuie să le ia locul neîntîrziat participarea activă: „Să punem cu toții umăr lângă umăr, pentru a contribui efectiv la înfăptuiri, nu să ne roadem coatele la cafeana, cîrtind cu sau fără temei, opunind celor care lucrează competența celor care perorează, dar n-au plantat un pom în viață, n-au bățut un cui. („Între sat și oraș”, Semnalul, 30 septembrie 1947).

ION CRISTOIU

Criteriul grandiosului

În viziunea omului român de cultură, o capitală dă seamă despre civilizația și cultura unui popor. În realitatea ei, călătorul trebuie să poată citi istoria țării, să se poată iniția în patrimoniul ei spiritual, să-i poată deluși specificul etnic. Orașul cu această investiție trebuie să fie emblema suverană a Patriei. Această credință — formulată felurit, după apartenența de epocă, de generație, de școală literară — e a tuturor oamenilor autentici de cultură din ultimele secole. În acest spirit și-au imaginat Bucureștii. Sint foarte cunoscute „utopiile” urbanistice ale lui G. Călinescu și, într-o măsură, ale lui Camil Petrescu. Dar n-au visat numai ei doi un București metropolitan. Proiecțiile de aceeași natură sint foarte numeroase, dar au rămas, din păcate, în presa epocii ori în broșuri obscure. Redițiile au valorificat mai cu seamă paginile care „fotografiază” orașul la un moment dat, într-o circumstanță atestabilă sau în virtețul unui eveniment, și au ignorat aproape cu totul paginile vizionare. A interesat mai mult reportajul (deghizat, uneori, în lirică și epică) și mai deloc „utopia”. Și e păcat: pentru visătorul veritabil, care nu se minte, o anume realitate — meschină, mizeră sau de-a dreptul rușinoasă — a fost și un îndemn de a fantaza în marginile verosimilului.

„Utopia” bucureșteană a omului de cultură e o „utopie” cu criterii bine orientate. Primul dintre ele este, poate, criteriul perspectivei. Într-un interviu din 1935, care apărea în „Gazeta municipală” sub titlul „De vorbă cu romancierul Liviu Rebreanu despre capitala țării”, autorul lui „Ion” adera la „concepția unei urbanistice ideale”. El credea că „gospodăria unui oraș” trebuie concepută „din punct de vedere al unei evoluții a orașului”. Și se explica: „Aflind adevărata ipoteză, o urbanistică ideală însemnează mai întâi de toate o organizare practică, spațială, luminoasă — nu luminată, a orașului care să ducă pină la adevărata identificare cu un oraș ideal din punct de vedere al esteticii, al alimentației, al asistenței, al totalizării de sistematizare pe baze proprii cetățenești în contingență directă cu nevoile civice ale orașului”. În conferința „Realitate și fanție” în urbanistica Bucureștilor”, pe care o ținușe cu puțin timp mai înainte (la 28 februarie 1934), în cadrul ciclului organizat de „Asociația pentru urbanistica Bucureștilor”, Constantin Argetoianu, contradictoriu personaj politic, dar pe care Nicolae Iorga îl considera „om talent și în scris, în care păstrează cele mai sigure tradiții de elegantă precizie franceză”, era de părere că transformările orașului trebuie gândite în ideea că peste 20—30 de ani va avea două milioane de locuitori.

Deasupra criteriului perspectivei stă criteriul grandiosului. O capitală trebuie să impună printr-un peisaj arhitectonic monumental. Cînd vizitează Bucureștii în 1837, Ion Codru Drăgușanu, resimțind absența lui, consemnează trist „că cel mai frumos monument ar-

hitectonic, turnul Colții, construit de suzeii lui Carol XII, e ruinat de cutremur, că în București nu e nici o plată publică frumoasă, că lângă cele mai pompoase palate stau neste vizunie gretoase, apoi în mijloc are grădina Cișmegeiul, custătoare dintr-un lac de broaște și lipitori”. Peste aproape un secol, într-un „memoriu” din 1931, cînd orașul era, totuși, altul, principesa și scriitoarea Martha Bibescu, deplîngea modicitatea construcțiilor, a bulevardelor și a piețelor. „Unul din defectele de cari suferă orașul nostru — observa scriitoarea — este lipsa de perspective vaste”, cită vreme „spațiul este luxul cel mai mare al orașelor, luxul regal”.

Se poate institui o ierarhie a semnelor grandiosului? Nu, dar se poate ghici un tratament afectiv diferențiat.

Cea mai complexă stare sufletească o solicită marile complexe de locuințe. Reconstrucția orașului incită spiritul și îl înalță, dar îl și melancolizează. Depinde de perspectiva din care privești fenomenul, precizează Liviu Rebreanu într-un răspuns la ancheta „Eu și strada mea”, organizată de „Adevărul” în 1937: „Din nenorocire sau din fericire — depinde de punctul de vedere —, Bucureștii noștri se transformă, se innoiesc și se occidentalizează atât de vertiginos, că poezia nu mai are vreme să-și întindă poighița de frumusețe sau de duioșie peste realitatea nudă în care ț-i ai măcinat o frîntură din viață. (...) Unde a fost ieri o căsută bătrînă, miine va fi un bulevard, iar pe locul unei strădele pitorești se ridică peste noapte un block-house”. E omenesc acest amestec de nostalgie și de fervoare. Cînd e autentic, omul de cultură face egală dreptate trecutului și viitorului. În ultimă instanță, spiritul lui critic nu cedează nici oaseismului, nici iluziei neconstructive. Liviu Rebreanu știe că „block-housurile nu apropiie pe oameni, ci mai curînd îi instrăinează, în ciuda tuturor conforturilor materiale”, dar crede că fatalele neajunsuri ale metropolei pot fi corectate.

Un mod de rectificare a senzației de ger pe care o emană betonul îl gîndește, de pildă, Tudor Argehi într-o tabletă din 1943. Poetul recomanda arhitecților care înfăptuiesc monumentalizarea Capitalei s-o mediteze nu numai din „perspectivă orizontală”, ci și din „perspectivă verticală”. Astfel, „orașul bine încheiat și călcat la dungă, dacă te întilnești cu el pe stradă”, va arăta frumos și privit de sus, de „pasările cerului”. Apoi, sugerează el, orașul de beton poate fi încălzit prin varietate arhitectonică. Monumentelor vechi, conservate cu grijă și renovate, e nevoie a li se adăuga altele noi. În deceniile interbelice se pledează insistent, pentru lăcașuri de cultură: muzee, pinacoteci, operă, teatre. Martha Bibescu se pronunța pentru „crearea unui muzeu unic”, pentru că „unul din marile goluri, în caracterul orașului București, este lipsa unui Muzeu Național cuprinzînd totalitatea comorilor artistice ale României”. În plus, o capitală de secol XX nu poate fi imaginată fără reprezentări-

le în piatră ale personalităților tutelare ale Patriei. Acest deziderat era pe ordinea de zi a discuțiilor. În 1939 se vorbea, de exemplu, într-o dezbateră a ziarului „România”, „despre ridicarea în București a monumentului de proporții grandioase poetului Mihai Eminescu”. Între alți scriitori, îmbrățișa ideea Liviu Rebreanu, care considera că „ridicarea unui monument de proporții, în București, nu e numai un gest de recunoaștere și de pietate față de memoria lui, ci unul de justificare și reparație a propriilor noastre greșeli de pină acum”. Un asemenea monument ar fi trebuit să fie rodul unor „ani de studiu profund și de muncă”, deoarece „nu trebuie să se uite că un monument de proporții grandioase, închinat lui Eminescu, nu se poate improviza”. Monumentul n-ar fi putut fi plasat oriunde; el trebuia „destinat unei mari piețe publice din Capitală”. Grandiosul nu se poate armoniza decit cu grandiosul.

Într-adevăr, o metropolă poate fi recunoscută și după filozonomia piețelor. „Creațiunea de piețe publice — opina Martha Bibescu — se impune la București, unde ele sint inexistente”. De ce? Pentru că „nimic nu servește mai mult la înfrumusețarea unui oraș și definirea caracterului său decit piețele publice bine înțelese”. Potrivit scriitoarei, ar fi trebuit amenajate modern, cu prioritate, Piața Victoriei, Piața Palatului și Piața Bibescu-Vodă, care „ar trebui să servească de drum de intrare la Metropole”. Constantin Argetoianu vorbea, de asemenea, de necesitatea unor piețe care să rivalizeze cu Piața Concordiei din Paris.

Piețele cheamă de la sine bulevardele. „Capitala e în bună parte și azi — scria, cu un sentiment de poet al metropolei, Tudor Argehi — un oraș pentru vehiculele cu cai, nefînd adaptată în întregime circulației motorizate, care cere un oraș neted, uniform luncos, cenușiu și rece, de beton, un oraș de uzini, de viață și de confort”. De aici, hotărîrea cu care omul de cultură consimte la sistematizare. În interviul din 1935, Liviu Rebreanu considera că „aliniera” Căii Victoriei era „una din primele necesități estetice edilitare”. „Trebuie să i se dea — accentua romancierul — o înfățișare civilizată, demnă, așa cum se cuvine unui real simbol”. Întrebat de reporter ce crede despre „prelungirea bulevardului Brătianu” — o chestiune edilitară aflată atunci la ordinea zilei —, interviueatul răspundea cu claritate: „Trebuie executată, indiferent dacă le convine sau nu citorva micii financieri și negustori concentric interesați într-o cam suspectă coalție pentru apărarea unor prea tirătoare realități comerciale”. În rețeaua de transport a Capitalei ar fi trebuit să-și facă loc și metrourile. Constantin Argetoianu își imagina de-a lungul Dimboviței o linie ferată „acoperită”, cu mai multe stații, „după tipul metropolitanelor din Occident”. Cîțiva ani mai tîrziu, în 1942, un inginer, prețuit, pare-se de oamenii de litere, anume Nicolae I. Petculescu, publica în broșură un adevărat studiu pe această temă, „Viitorul metropolitan al Bucureștilor”. În care argumenta inginereste necesitatea construcției „unei căi ferate subpămîntene în centrul atît de înglat al Capitalei, adică a unui metropolitan care va da Bucureștilor aspectul însemnatelor orașe civilizate ale lumii”.

Soluția optimă de „însuflețire” a metropolei e căutată, fără excepție, în generozitatea peisajului natural. E un punct de vedere unanim că natura oferă Bucureștilor șansa de a fi o grădină. „Din avion — observa Tudor Argehi —, Bucureștii cu împrejurimile se ivesc, din monotonia cîmpiei Teleormanului și a Bărăganului, ca o localitate imensă de mozaicuri verzi cu vile albe”. Umblînd prin orașele Italiei, Tudor Vianu își face, prin contrast, despre București, o imagine care seamănă frapant cu aceea argeșeană: „Privit în lunile verii dintr-un loc înalt, Bucureștii apare ca o masă de verdeață, din care răsar acoperișuri sau fațade ale vreunui etaj superior. Se pare că întreg orașul, cu străzile și piețele lui, a fost tăiat în desigur unor plantații străvechi. Străinii care

ne-au vizitat au admirat totdeauna în București această permanentă tovarășie cu natura, care dă capitalei noastre un farmec tihnit și reparator". Bucureștii s-ar caracteriza, deci, printr-un monumentalism vegetal care se cere reorganizat. E și opinia din 1935 a lui Liviu Rebreanu: „E un oraș al grădinilor, al perspectivei, al spațialității, al luminii naturale și al vocii-bune. Nu rămâne decât acestor culori locale, dintre cele mai vii, specifice și pitorești să li se lărgască cadrul pentru perspectiva estetică și respirația mai lungă a planului de sistematizare ca treptat-trept să fie o metropolă organizată, caldă, lejeră, cu multă vibrație de azur și cîntec de nervi”.

Viziunea armoniei dintre oraș și natură acordă un interes aparte Dimboviței. Într-un amplu poem din 1913, „Capitala”, poetul simbolist Mihail Săulescu deplîngea zodia pestilențială a riului, dar din unghiul unei posibile zodii paradisiace: „Vai! Dimbovița nu e o apă ideală / Cu lebede sub lună și lotuși plutitori...”. Nu era, dar ar fi putut fi! Și pe Tudor Arghezi îl indigna, trei decenii mai târziu, „riul cel mai murdar de pe continent”. E probabil că poetul cunoștea dubla soluție pe care o formula Martha Bibescu în 1931, care se gîdea fie la „acoperirea” riului cu un bulevard, fie la amenajarea lui modernă; în orice caz, adăuga scriitoarea, „matca sa actuală ar trebui să dispară”. Ceva asemănător propunea în 1934 Constantin Argetoianu: „Dimbovița trebuie acoperită, însă așa mod încît să fie loc și pentru albia riului, și pentru o linie ferată”. Linia ferată era metroul... Oricum,

Dimbovița urma să fie elementul de legătură într-un uriaș dispozitiv acvatic, care ar fi cuprins o salbă de lacuri (cum voia, în 1924, și Gala Galaction), un canal și un port. Despre cele din urmă, Martha Bibescu vorbea în 1931 ca despre niște obiective de la sine înțelese: „Să nădăjduim că va fi executat în curînd canalul de șaptezeci de kilometri, legînd Bucureștii cu Dunărea și în cazul acesta va trebui să se amenajeze un port care să se armonizeze cu ansamblul decorativ al unei părți a orașului. Fluviile și canalele contribuiesc totdeauna la înfrumusețarea unui oraș și pînă acum orașul nostru este puțin înzestrat în direcția aceasta”. Complexul acvatic ar fi trebuit dublat de unul vegetal. În epocă, pe buzele multor oameni de cultură se afla ideea unui „Parc Național”. Se mai aveau însă în vedere și alte parcuri. Constantin Argetoianu propunea între altele: „Regiunea de la Ciurel, la intrarea Dimboviței în oraș, prezintă un peisaj de toată înfrumusețea. Un parc amenajat acolo ar da posibilitatea populației sărace din Grant, din Belvedere, de la Atelierele Griștea să aibă un loc de recreare”.

Credința omului de cultură din epocă era că — pentru a folosi o expresie a lui Liviu Rebreanu — „Bucureștii trebuie să rămîna și de aci înainte un oraș subiectiv”, fiind astfel altceva decît „orașele americane cu aspect arid, fad, statuar”. Că, în fond, Bucureștii pot să perpetueze și ca metropolă o trăsătură fundamentală a specificului național.

CONSTANTIN SORESCU

monumentelor vaste, în blocuri mari de piatră, a piețelor perfect definite, a obeliscurilor, a columnelor, a fontanelor, execuția în material leștin și meschin a blocurilor, prezența a mii de bordeie, crăparea și ciocnirea trotuarelor, iregularitatea pavajelor, acestea și încă multe altele fac din București un oraș fără noimă, pestriț, fără pilonose, mizerabil, peticit”. („A mătura și a construi”).

Negația e cu atât mai vehementă cu cît ea servește să pledeze cauza demnității naționale, a afirmării noastre prin cultură. Pentru Călinescu este de neconceput ca unui popor cu o istorie și o tradiție cristalizată înconferindu-i lipsesc sentimentul civic. Ceea ce denunță drept unic motiv al dezinteresului pentru „marea cetate”, este — sustine cronicarul îngrozind constient, din rațiuni educative — „individualismul”, spiritul „gospodăresc” mărunț, suficiența individului cu stare și rang din societatea românească interbelică, menta-

litatea sa strict utilitară. În afara oricărei aspirații spre frumos și, în consecință, preferința acestuia pentru un tip arhitectonic semi-rural aglomerat care să exprime bunăstare materială.

Miracolul personalității lui G. Călinescu, așa cum ni-l restituie publicistica sa, forța și profunzimea spiritului, exactitatea judecăților chiar și atunci cînd au înfățișări capricioase și dezlează prin sinceritatea atasamentului la un ideal de ardentă implicare în existență, de grandioasă participare la viața publică cu devotament iluminist de cărturar care își recunoaște menirea activă și conferă actului cultural funcția sa modelatoare: — „Nu putem numi înțelept pe cine se ascunde, asemenea fiarelor sălbatice, de semenii săi. (...) Locul de refugiu și de apărare al înțeleptului nu e decît adevărata și cît mai largă mulțime”.

DOINA DIACONU

Personalitatea Bucureștiiului

Cît încă întrecuaga publicistică semnată de Camil Petrescu rămîne o zonă aproape necunoscută, imaginea gazetarului ne apare doar din ceea ce a vrut e să includă în Teze și antiteze, ca moștră de critică și analiză substanțială, din fragmentele citate de monografi, din ceea ce a căzut sub ochii noștri pe cînd scriitorul mai exista printre noi. Îl știm ca mare polemist, ca ardent luptător pe cîmpul adevărului și dreptății. Îl știm cu verbul aprins și intransigent. Dar cîmpul luptelor sale rămîne a mai fi descoperit din paginile uscate de vreme ale celor aproape 100 de cotidiane și reviste la care a scris, de la „Flacăra” în 1912 la „Contemporanul” nostru în 1957, de la gazete de teatru la cele de „Igienă socială”, de la publicații luptînd pentru salvarea fondului național forestier la cele juridice, de la foi efemere laudînd „Viața în aer liber”, la reviste lunare de lungă respirație ca „Revista Fundațiilor Regale”, preocupat de destinul țării, dar și de „cultul frumuseții feminine” sau strategia în războiul Italo-abisinian, de destine individuale ca și de salvarea umanității de la conflagrații mondiale. La început difuză, apoi din ce în ce mai frecventă, îndesebi în perioada cînd era redactor la „Gazeta”, preocuparea pentru orașul său natal se concretizează cu timpul în adevărate bătălii împotriva a

tot ce făcea din el „un oraș al contrastelor spirituale și materiale” și pentru ce putea să-l transforme într-o adevărată capitală a țării.

Pornind de la ideea solidarității concretului psihologic cu cel social, Camil Petrescu căuta permanent soluția justă și completă a fiecărui sector de existență citadină și nutrea, astfel, speranța de-a găsi treptat soluția întregului. Deși imediat după război, prin anii '20, susținea propunerea construirii unei noi capitale pe Valca Otului, spre Feldioara, sau mutarea ei la Brașov, odată proiectul esuat, trece în cercetarea atentă a fiecărui sector, domeniu, colț, problemă însemnînd ceva în existența orașului, care trebuia să tindă, după opinia scriitorului, să devină reprezentativ pentru spiritualitatea românească. Gazetarul, care înțelega „un contact nemilos cu viața însăși”, nu-și plîmba privirea superior și distant deasupra faptelor, nu visează transformări radicale, ci prefaceri esențiale, pentru că pe acestea le vede posibile, este preocupat și implicat, în egală măsură, în marile proiecte, dar și de detaliile semnificative. S-a ferit de greșelile venite din judecarea globală, lipsită de viziunea directă a concretului. Și cum ziarist însemna pentru el „scrie liber și independent”, iar scriitorul-gazetar vroia să trăiască de parcă de el „ar depinde totul”, se preocupă de

construirea înaltelor edificii („blocuri, da, dar cum?”, de transformarea bălților „gălbui, acoperite de lîntiță și stuf” în lacuri noi, curățate, „bucurie de verdeală și de limpezime” (ocazie cu care propune realizarea unui lac pe Dimbovița în jos), de lărgirea bulevardelor și asfaltarea străzilor, de construirea unei rețele de șosele în jurul Capitalei (autostradă pînă la Constanța și pe tot litoralul) și pentru a o lega cu întrecuaga țară („a gîndi poliție este a realiza șosele”, căci „înzestrarea țării cu șosele trece din planul secundar gospodăresc în cel politic și moral”), împingînd, în 1934, guvernul pînă la „o lună a șoselelor”, vrea solarii, parcuri și locuri de joacă pentru copii, dar și camioane frigorifice pentru transportul alimentelor, luptă pentru refugii de tramvai, se preocupă de ridicarea unor statui, de primejdia poluării orașului ș.a.m.d.

Dacă un primar promitea cu termene pentru anul în curs (1935, de pildă), mutarea halelor centrale în clădiri moderne la periferie, construirea celor din Piața Națiunii, Palat administrativ în Piața Amzei, asanarea lacului Fundeni și altele, gazetarul urmărea, pas cu pas, împlinirea promisiunilor, prevenea posibilele erori, refuza școale și saluta reușitele cu aceeași prezență vie, dar, și înțeleaptă, în viața cetății sale. Contestatarul oferă constant soluții constructive, îngrozit de superficialitatea edililor. „Cel mai grav lucru pe care îl desoperim e că tot ceea ce facem e de ochii lumii. Spoială și improvizată, ea să epuăm”, scria în 1930 în „Țara noastră”. „Palate în centru, cocioabe la mahală, căi ferate, dar nu șosele, universități prea multe, dar școala primară abia ducîndu-și zilele”.

Toate acestea sînt, însă, doar etape tranzitorii spre împlinirea calității esențiale a cetății: dobîndirea unei personalități culturale. „Sînt bucureșteni și cunosc destul de bine acest oraș”, scria în „Gazeta” în decembrie 1934 sub titlul „Culturalizarea Capitalei”. „Aparențele sînt împotriva lui. Și împotriva acestui fapt am căutat să protestez”. Bucureștii din „Ultima noapte de dragoste, înțila noapte de război”, și din „Patul lui Procust”, bucureșteanul din „Mitică Popescu” au apărut din nevoia de „reabilitare morală și literară a orașului și a oamenilor săi” („Reabilitați Bucureștii” își intitula un articol apărut în 1938 în publicația condusă de Cicerone Teodorescu, „Comuna”). Dar personalitatea culturală rămîne abia de obținut prin efortul tuturor și al edililor în special. În primul rînd, era nevoie de o „monumentală bibliotecă populară pe frontispiciul căreia să stea scris cu litere orgolioase „Biblioteca municipală”, „cu săli mari de lectură”, sporind „capitalul sufletesc al acestei capitale neînțelese și pe nedrept bulite”. Pornind din acest punct, se conturează ideea de monumentalitate în sensul spațiului și personalității culturale, posibil de realizat doar cu „energie organică și creatoare, cu pasiune și harnică voință bună”. Cînd mai marii zilei, afirmă gazetarul, vor înțelege „folosul unui gînd scris”, atunci semnele materiale ale existenței își vor avea rostul. Cînd va exista respect pentru „o neamănăntă armă”, cum este trecerea lui Eminescu prin spiritualitatea noastră, abia atunci avem dreptul aspirației spre împlinire. Capitala noastră, „neînflorită de planta de piatră care ar fi materializarea simfonică eminesciene”, rămîne numai un oraș în care ideea începe „să se vadă după ce a devenit mașină de fier”. Orice clădire purtînd în ea suflul istoriei se cade a fi conservată în spațiul în care s-a născut ori reconstruită în altă parte, dacă o cer necesitățile editării. Oricum, tot ce se dărîmă, trebuie, susținea Camil Petrescu, fotografat în detaliu, iar tot ce păstrăm trebuie a fi înscris în cataloage cu descrieri, cu imagini și istoric pentru ca oamenii orașului și ceilalți să nu aibă doar reprezentarea materială, ci și posibilitatea de a descoperi spiritul generator, ca și însemnele fărînturilor de istorie. Personalitatea orașului nu poate fi închipuită în afara însemnelor lăsatte sau create de personalitățile care i-au traversat existența — poet sau arhitect, sculptor sau edil, profesor sau constructor, iar orașul rămîne un conglomerat de clădiri și instituții dacă nu s-a împlinit într-o personalitate culturală.

FLORICA ICHIM

PAGINI REALIZATE DE MIRUNA IONESCU

Monumente! Acesta e strigătul românului de miine

Tematica edilitară și celănească inscrie neîntrerupt în aria publicisticii lui G. Călinescu un program de campanie în favoarea urbanismului și sistematizării, viguros susținut cu vervă polemică, entuziast ori patetic, reaffirmat mereu și motivat cu irenetică risipă de argumente în demonstrații de strălucită elocvență. Derivate din substanța unică a concepției călinesciene, principiile acestui program poartă marca formației și culturii sale clasiciste, mai ales a afinității lui structurale cu tot ceea ce presupune sub raport dimensional și valoric clasicismul, fixîndu-se ca niște coloane teoretice solide pe suportul cărora se sprijină ornamentația romantică a visurilor temerare, de fabuloasă îndrăzneală și imaginație proiectivă. Dincolo de accepțiunea istorică și tipologică a conceptului, Călinescu desprinde sobru și clar în „Sensul clasicismului”, înțelesul care îl reprezintă: „Înțeleg clasicismul nu ca un stil, în opoziție, de pildă, cu romantismul, ci ca un mod de a crea durabil și esențial, la îndemna claselor”.

Mutatis mutandis, „a crea durabil și esențial” în sfera urbanistică este echivalent cu „a concepe și a construi monumental, cu „simțul eternității”. Monumentalitatea ca lege a oricărui act creator în ordine materială sau spirituală, valabilă pentru tot ceea ce a elaborat autorul impresionantului „Istoria a literaturii române...”, înscamă a trăi în prezent și a te sustrage în același timp contingentului prin aspirația spre universal, prin raportarea permanentă a gîndului și faptei umane la absolut. În 1939, publicînd articolul „Frica de monumental” cronicarul fixează elementele conceptului: „...monumentalul e altceva decît arta, e o sforțare de a te apropia de cer, de absolut”. Cel care explica universalitatea lui Eminescu sau Creangă prin calitatea operelor lor de a proiecta în eternitate chintesența spiritualității românești, concepția arhitectura urbanistică în chip de sinteză și efigie a destinului unui popor, capabil să îl reprezinte, să-l răsfrîngă identitatea în vesnicie. Cugetarea nu se limitează la a formula un ideal, ci îl ilustrează prodigios, cu exemple din arhitectura gotică și renescentistă, desprinse din amintirea vie a evului mediu european și a Renașterii italiene, pe care spiritul său le-a înregistrat definitiv, cu emoția covîrsitoare a unei revelații sacre. În anii petrecuți la Roma sau în călătoriile întreprinse ulterior, Desigur că această impresie copleșitoare în contact cu marile opere arhitectonice e

un efect al descoperirii propriei măsuri spirituale.

Revenind din periplul imaginărilor, jurnalistul constată cu indignare mediocritatea perimetrului civic în care trăiește, ceea ce îi provoacă nu de puține ori accese retorice ciceronene. El deplînge în primul rînd lipsa oricărei concepții urbanistice, reflectată în proliferarea haotică de clădiri improvizate, insalubritatea și ruina vizibile pretutîndeni. Impreștiurarea peisajului capitalei într-un spirit de ordine și echilibru, gustul geometriei monumentale: „Eterogenitatea construcțiilor, lipsa în general de gust arhitectonic, distribuția proastă a spațiilor, lipsa

● Co-avem de făcut de aci înainte? Să construim în adevăratul înțeles al cuvîntului. Nu ne trebuie numai piine, avem nevoie de biblioteci, de teatre, de spitale, de orașe.

(GEORGE CALINESCU, 1947)

● Să nădăjduim că va fi executat în curînd canalul de șaptezeci de kilometri, legînd Bucureștii cu Dunărea și în cazul acesta va trebui să se amenajeze un port care să se armonizeze cu ansamblul decorativ al unei părți a orașului. Fluviile și canalele contribuiesc totdeauna la înfrumusețarea unui oraș și pînă acu, orașul nostru este puțin înzestrat în direcția aceasta.

(MARTHA BIBESCU, 1931)

● Eh, ce oraș superb ar ieși din București dacă am putea păstra un sfert din clădiri și aruncîndu-le pe celelalte, le-am redistribui pe cele reținute altfel.

(GEORGE CALINESCU, 1946)

● Adeseori, observînd chipul în care au fost construite în trecut nu numai locuințele noastre particulare, dar și acele în care au fost făcute lucrările publice sau monumentele de artă, ne-am putut plînge de lipsa lor de durabilitate și de monumentalitate. Este ca și cum oamenii trecutului au fi avut o zare îngustă în privirea lor asupra timpului și nevoi ca acelea ale unor mici gospodari provinciali. Este adevărat că sentimentul istoric a fost destul de puternic printre noi, dar mai cu seamă în orientarea lui către trecut, în înclinarea, mereu manifestată, de a întări legăturile cu originile și cu vremurile mai vechi. Ne-a lipsit însă, în gradul lui cel mai înaintat, sentimentul istoric orientat către viitor, simțul răspunderii superioare față de generațiile cele mai îndepărtate cărora se cuvine a le lăsa lucruri statornice, așezări mărețe.

(TUDOR VIANU, 1946)

● N-ai o stradă dreaptă, la capătul căreia să ți se odihnească privirea pe un monument ridicat în mijlocul unei piețe; n-ai o înșiruire de case la fel, într-un stil unitar, pe aceeași aliniere, cu un trotuar larg, pe care să te plimbi cu voie bună. N-ai edificii monumentale — o primărie, o catedrală, o operă, un trotuar, un palat cultural, o pinacotecă, nici unul din bulevardele și instituțiile majestuoase ce transformă orașul de provincie într-o metropolă.

(VICTOR EFTIMIU, 1947)

● Capitala e în bună parte și azi un oraș pentru vehicule cu cai, nefiînd adaptată în întregime circulației motorizate, care cere un oraș neted, uniform, lunecos, cenușiu și rece, un oraș de uzini, de viață și de confort.

(TUDOR ARGHEZI, 1935)

● Este la noi o spaimă de orice bun colectiv, de orice întreprindere măreață. Să vină cineva și să propună să facem un metropolitan (...) și mă prind că mulți vor exclama: Asta ne mai trebuia! Noi, țară „necăjită”.

(GEORGE CALINESCU, 1946)

● Sîntem o nație de individualiști, preocupați fiecare de soba lui, de sufrageria lui, de apartamentul lui, pe dinăuntru. Nu trăim încă civic, în agora, ca grecii antici, nu simțim nevoia unui oraș ca locuință publică. Pentru asta mai trebuie educație.

(GEORGE CALINESCU, 1945)

● Să punem cu toții umăr la umăr, pentru a contribui efectiv la înfăptuire, nu să ne roade.n coatele la cafenea, cîntînd cu sau fără teme, opunînd celor care lucrează competența celor care pororează, dar n-au plantat un pom în viață, n-au bătut un cui.

(CEZAR PETRESCU, 1947)

Mihai Vasiliu — Dan Vasiliu

„MIRCEA CEL MARE”

Autorii se explică

Viteaz conducător al luptei poporului său pentru libertate și independență, întregitor, ctitor și chibzuit gospodar al Țării Românești din Severin la Marea Neagră și din Făgăraș la Dunăre — Mircea cel Mare stă la începutul apărării seculare a țărilor române și a întregii Europe în fața expansiunii otomane; stăvilind cu armele, la Rovine și în numeroase alte bătălii, înaintarea lui Baiazid spre nordul și nord-vestul Peninsulei Balcanice, înleptul voievod continuă să acționeze apoi, cu toată energia, după moartea aprigului sultan, — sprijinindu-se pe ajutorul Moldovei și al Transilvaniei, pe alianțele încheiate de la egal la egal cu regele Ungariei, Sigismund de Luxemburg, și cu regele Poloniei, Wladislaw Jagello — pentru menținerea unui echilibru pașnic în sud-estul continentului, așezind astfel, cu aproape șase veacuri în urmă, întia te-

melie a politicii românești de pace și prietenie cu popoarele vecine. Aceasta a fost imaginea noastră despre Mircea cel Mare atunci când „am văzut” prima dată viitoarea piesă de teatru și această imagine, a uneia dintre marile personalități europene ale vremii sale, ne-am străduit s-o transfigurăm în material dramatic, de-a lungul citorva ani, dintr-un impuls dornic să omagieze o strălucită pagină de istorie românească.

Fragmentul care se publică mai jos nu exprimă, firește, decât parțial complexitatea personalității lui Mircea ca exponent al poporului său și al împrejurărilor istorice pe care a știut să le domine; l-am ales, totuși, sperind că opoziția ce se conturează aici, între idealurile eroului și superficialitatea sau interesele potrivnice ale regelui Sigismund pe de-o parte, ale trimisului venețian Padovani pe de alta, va fi de natură să ofere cititorilor un cimp de istorie, semnificativ prin înțelesurile sale profund patriotice.

Scena 7

(O încăpere în Cetatea Severinului.)

PADOVANI Miine sosește aici, în Cetatea Severinului, regele Ungariei...

MIRCEA Vecinul și (ușor apăsat) prietenul nostru Sigismund de Luxemburg. Al dumneavoastră mai puțin, precum se pare... O cană cu lapte?

PADOVANI Sigur... cu mare plăcere... (Mircea îi oferă o cană, de pe măsuta florentină care îi desparte). Un adevărat deliciu!

MIRCEA Vă ascult.

PADOVANI Serenissima Republică a Veneției și dogele Michele Steno prețuiesc alianța creștină a înălțimii voastre cu regele Sigismund și înțeleg rațiunile ei, dar...

MIRCEA Un cuvânt care, fără îndoială, mă bucură. Starea de fapt a relațiilor noastre îmi dădea tot dreptul să cred că acest lucru nu vă convine. Cunoaștem bine ce se petrece în Apus: Sigismund, tubind Dalmația și plăcându-l Florența și Milano, vă este potrivnic, mai ales de când Serenissima a anexat Padova și Verona...

PADOVANI Și înălțimii voastre îi este plăcută Florența, după gustul deosebit de rafinat al mobilei de aici. Cu toate acestea nu ne sînteți dușman.

MIRCEA Gustul Banului Radu... I-ar fi făcut mare plăcere să vă primească, dacă nu se întâmpla să-l fi trimis eu, tocmai acum, chiar la Florența... În schimb, la curțile noastre domnești veți întâlni numai obiecte lucrate de meșterii români...

PADOVANI Sint nerăbdător să le văd, am auzit că e vorba de piese minunate...

MIRCEA Sint frumoase. (Soarbe o gură de lapte). Oricum, de ce v-aș fi împotriva, doar ne înrudim prin strămoșii români.

PADOVANI Posedați fără îndoială darul de a ghici gândurile: exact acest argument aveam intenția să-l invoc.

MIRCEA Florentinii sau milanezii sint și mai înrudiți cu dumneavoastră, totuși nu s-ar spune că vă iubiți foarte mult. (Familiar): Nu mai doriți o cană cu lapte? Seara e foarte sănătos.

PADOVANI Cum nu, ador laptele!

MIRCEA (aduce de pe o poliță o cană mare, îi toarnă venețianului): Așadar, legătura de singe n-ar fi pe de-a-ntregul lămuritoare, Veneția fiind, în această privință, o pildă plină de miez: prietenia cu otomanii stă înaintea oricărui alt lucru în orice anotimp, prielnic sau — mai des — neprielnic lumii creștine.

PADOVANI Noi, fiind negustori, n-am putea trăi fără ei. De trei secole facem comerț în Orient!

MIRCEA Firește. Dar cămașa

e mai aproape de trup, signor Padovani. Pentru noi Sigismund este, în clipa aceasta, un reazăm de nădejde.

PADOVANI Dar miine?... Vreau să spun, se aude că miine veți hotărî împreună războiul împotriva sultanului Süleyman.

MIRCEA Süleyman mai are, dacă nu intervenim la timp, până când să poarte de drept acest titlu.

PADOVANI Fie, prințului...

MIRCEA Eu n-am auzit nimic în această privință. Nu știu ce gîndește acum Craiul despre Süleyman-Celebi...

Dinspre partea noastră, trebuie să știți că românii n-au obiceiul să sară asupra nimănui. Dacă ații vor să vă război, după cum s-a mai întimplat — chiar de curînd cetele lui Süleyman au jefuit dincoace de Dunăre! — atunci ne vom apăra din nou, așa cum poate ați auzit că sintem în stare s-o facem.

PADOVANI Cunoaștem. Ecurile bătăliei de la Rovine mai plutesc și acum deasupra Europei... (Tăcere. Se aude tipătul unei bufnițe și Padovani reacționează imediat). În caz de forță majoră, v-am putea oferi protecția Serenissimei...

MIRCEA (dintr-o dată dur): Io Mircea-voievod n-am suferit niciodată protecția nimănui!

PADOVANI Am vrut să spun, prietenia Veneției...

MIRCEA După tratatul pe care tocmai l-ați încheiat cu Süleyman, nu s-ar zice...

PADOVANI (repede): V-am putea trimite un foarte bun constructor de cetăți sau admirabilii condotieri, ori arme...

MIRCEA (Din nou calm): Noi facem cetățile altfel decît în Apus, după nevoile noastre condotierii, oricît de bine i-ai plăti. Iși schimbă stăpîni cu ușurință, cit despre arme, cele făurite la Brașov și la Sibiu sint foarte bune, iar apropierea acestor orașe le mai scade din preț...

PADOVANI Poate ceva numerar... casa bancherilor Albani ar fi gata să...

MIRCEA Banii noștri de aramă sint mici, dar foarte mulți...

PADOVANI Aurul, mărta ta!

MIRCEA Aurul este în noi, signore. (Tăcere. Padovani privește inclinat măsuta florentină.) Cînd Veneția va dori o alianță încheiată cu cinstită chibzuială, cum avem cu Ungaria lui Sigismund și cu Polonia Jagellonă, adică fără a ne amesteca în vreun fel oarecare în treburile noastre — și eu sint sigur că Serenissima Republică va înțelege, mai devreme sau mai tîrziu, acest lucru — atunci vom mai vorbi.

Deocamdată, noaptea e un sfetnic bun... (Padovani se retrage cu plecaciuni, dispăre. Mircea mai bea cu poftă o gură de lapte, apoi își trece dosul palmei peste mustață, satisfăcut, și suflă, cu grijă, în luminări. Cînd se

reanimă scena, a doua zi, razele soarelui dau încăperii un aer fastuos.)

MIRCEA (calculat): Dacă Timur Lenk nu l-ar fi învins pe Baiazid acum patru ani, „Trăsnetul” era în stare să-și țină făgăduiala, ducîndu-și calul să-l adape în pristolul de la Roma!

SIGISMUND L-ai fi lăsat să treacă peste Țara Românească?

MIRCEA Sigur că nu. Dar să nu uităm că la Roma mai duc și alte drumuri... Toate, cum zic unii! Indrăzneala de odinioară a lui Baiazid poate trezi poftele urmașilor săi, grăbiți să dobîndească faima temutului părinte.

SIGISMUND Hotarul Dunării l-ați apărat totuși voi. Sintem datori recunoștința noastră regală. Mai ales că, în ce ne privește, sincer vorbind, n-am fost totdeauna la înălțime...

MIRCEA Mulțumesc pentru recunoaștere. Cu o vorbă bună, românul e în stare să răstoarne munții. Pe noi soarta nu prea ne-a obișnuit cu laudele...

Acum, însă, Timur Lenk nu mai este nici el...

SIGISMUND Ceea ce înseamnă că mai devreme sau mai tîrziu, dacă unul dintre filii lui Baiazid va reface puterea imperiului...

MIRCEA Un vîntor priceput lovește jivina înainte de a se apropia...

SIGISMUND Acesta este motivul pentru care am acceptat să ne întîlnim. Se aude că babilonul Manuel a rupt-o în fine cu Süleyman. O nouă cruciadă ar găsi prin urmare în Bizanț punctul de sprijin necesar.

MIRCEA E o idee nobilă, care cere multă chibzuială și zbuțiușor ca să prindă viață. Din păcate, cunoscută fiind inconstanța adunării vitejilor cavaleri, nu se știe cu ce folos s-ar făptui această adunare.

SIGISMUND Cum nu se știe? Otomanii vor fi izgoniți din Europa! N-am uitat lecția de la Nicopole: atacul decisiv va fi condus de domnia ta.

MIRCEA Cinstirea e mare, dar nu crede maiestatea voastră că ar trebui lucrat repede, cu toată hotărîrea?

SIGISMUND Mai încet înseamnă mai sigur. Marile ambiții cer timp... N-aveți și voi pe-aiți o vorbă care zice că treaba este stricată de grabă, sau cam așa ceva?

MIRCEA Există grabă și grabă. Sint împotriva pripelii, însă nu-mi place să stau cu miinile-n sin pină cînd trece clipa prielnică. Dacă marile ambiții cer, într-adevăr, multă pregătire, situația actuală cere o acțiune imediată.

SIGISMUND Cine stă cu miinile-n sin? Avem la Roma un papă nou, al doisprezecelea Grigore... Sint convins că se va pune curînd pe treabă.

MIRCEA Și dacă împăratul Bizanțului, fire schimbătoare cum e, se apucă să-l facă iarăși ochi dulci lui Süleyman?

SIGISMUND Nu cred. A mai învățat între timp cite ceva... De altfel, a sunat ceasul sfînt al curmării certurilor între papi și al împăcării cu ortodoxismul. Doresc să inițiez în acest sens un mare conciliu... Va fi greu să găsim un oraș convenabil pentru toți, dar am eu o idee... Ar fi un efort hotărîtor pentru izgonirea otomanilor din Europa! Nu? Sper că vei trimite acolo unul sau doi reprezentanți...

MIRCEA Spre binele tuturor, voi trimite, numai că noi, românii, repet, nu putem aștepta atîta maiestatea voastră avea dreptate: unul dintre filii lui Baiazid va sfîrși prin a se impune. După cunoștința mea, Süleyman și Mehmed s-au și înlețat în luptă pentru putere, oferindu-ne fără voia lor momentul prielnic faptei. În ceea ce mă privește, sint gata: pot aduna în citeva zile treizeci de mii de oameni inarmați.

SIGISMUND Atît de numeroși sint românii?

MIRCEA Mult mai numeroși, maiestate, vorbeam numai de cei care au învățat să lupte cu adevărat. Nevoia ne-a învățat să fim mulți.

SIGISMUND Pentru mine e foarte dificil să ating asemenea cifre. Cum puteți plăti atîția mercenari?

MIRCEA Eu n-am mercenari, ci curteni. Oastea cea mare e alcătuită din țărani, care știu cu toții că trebuie să-și apere pămîntul, familia, avutul, țara... Nimic mai simplu, nu?

SIGISMUND Sinteiți un om fericit, la noi, în Apus, e mai greu de înțeles...

MIRCEA Dacă i-ați avea pe otomanii în prag, ați înțelege... Așadar, mai tîrziu, ori-care dintre cei doi învîrșiți ar birui, fie Süleyman, fie Mehmed, ajungînd stăpîn și în Anatolia și în Balcani, ar fi prea tîrziu.

SIGISMUND Trebuie să recunosc că e posibil. Pippo Spano — al oștii care e admirabil curtean e acest nobil florentin? — are dreptate: vom întări grabnic cetatea Orșovei, după cum am întărit și alte cetăți, în Ardeal. În același scop l-am și numit pe Pippo Ban al Timișoarei. Pe urmă... Branul va trece în stăpînire a mării tale, cum ai dorit.

MIRCEA Așa e drept și folositor cauzei comune. Pentru că tot veni vorba: nu crede, maiestatea voastră, că, în aceste vremuri grele, ar fi de dorit ca Transilvania să albească un singur voievod și nu doi? SIGISMUND Nici Tamási, nici Lackfi nu s-ar accepta unul fără altul.

MIRCEA Totuși credinciosul vostru Știbor poate rezolva mai bine unele lucruri. Ne cunoaștem din vremuri urgisite dar prietenia noastră n-a ruginit. Ar fi o dovadă în plus a încrederei ce ne-o acordăți.

SIGISMUND Intă un gînd potrivit cu mersul lucrurilor. Îți promit că se va face. Unde-am rămas? Pippo sugerează instalarea unei garnizoane regale la Chilia, ori cel puțin la Licostomo, fie și temporar, sporînd astfel siguranța gurilor Dunării...

MIRCEA Apele fluviului se varsă în mare pe pămîntul Țării Românești, maiestate, din cele mai vechi timpuri. Ni se cuvine, fără urmă de îndoială, să fim noi pavăza acelor locuri.

SIGISMUND Nu uita că eu am admis retragerea garnizoanei noastre regale de aici, din Severin.

MIRCEA Iar eu n-am pierdut pină acum nici o cetate.

SIGISMUND Adevărat, slavă domnului!

MIRCEA Înseamnă că nu voi pierde nici de acum încolo... Chilia și Licostomo sint în miini sigure.

SIGISMUND Bine... La urma urmelor o prietenie legată încă înainte de Nicopole contează mai mult. Am încheiat atunci un tratat convenabil.

MIRCEA La 7 martie 1395.

SIGISMUND Ce memorie ai, dragul meu!... Un act convenabil pentru ambele părți... Nu ți-am cerut decît o singură dată prestarea omagiului, și atunci de formă... Ce să facem? Trebuie să păstrăm măcar aparențele!

MIRCEA Ne-am înțeles să fim egali. Nădăjduesc că maiestatea voastră nu și-a schimbat între timp gîndul... Nu atît Țara Românească are nevoie de sprijinul Europei, cit mai cu seamă aceasta are nevoie de noi. Fără biruința noastră de la Rovine, porțile Apusului ar fi fost sfărîmate demult...

SIGISMUND Nu mi-am schimbat nici un gînd. Dovadă, de pildă, că tratatul mării tale cu Polonia lui Wladislaw Jagello nu mă deranjează deloc. Dar pe otomanii, crede-mă, nu pot să-i atac decît în fruntea unei cruciade. Ți-am explicat: conciliul, Papa, împăcarea bisericilor...

MIRCEA Dacă țineți atît de mult, cel puțin să fie repede, cit mai repede. Altfel, imperiul otomanilor va depăși momentul greu prin care trece și va relua atacul spre mijlocul Europei. Puterea lui e departe de a slăbi de la sine. Constantinopolul a rezistat pină acum la patru asedii, dar va isprăvi prin a cădea. Otomanii sint în creștere, iar Bizanțul, vrem-nu-vrem, apune, nu mai are vlagă. Gîndiți-vă bine: de cincizeci de ani încoace împărății săi supraviețuiesc numai ca vasali ai sultanilor, ori — culmea! — cu ajutorul acestora!

SIGISMUND Nu depinde totul de mine... Am atîtea grutăți! De-abia s-au potolit agitațiile nobiliare din anii trecuți. Trebuie să-i mulțumesc Doamnei Mara pentru bunăvoința arătată... Relațiile ei întinse au jucat un rol pozitiv în aplanarea conflictelor. Numai că acum am destulă bătaie de cap cu un ceh — altfel, un om inteligent — unul Hus, Jan Hus, care își răzvrătește țărani... Țărani dumitale de ce nu se răscoală?

MIRCEA Pentru că ei sint în săși țara, maiestate. Terra... SIGISMUND Terra, firește... Se vede de departe că limba voastră e latinescă... Nu mi-ai spus ce face eminentul teolog Nicodim...

MIRCEA Starețul Tismanei este, din nefericire, pe moarte...

SIGISMUND Ce om! Ce sfînt! L-am cunoscut... Va fi o pierdere ireparabilă... Îmi pare rău. Voi trimite pe cineva să mă reprezinte la ultima despărțire. Neapărat. Probabil chiar pe Pippo Spano... A, dar să nu pierdem din vedere un fapt important: eneazul sirbilor, Ștefan Lazarevici, a acceptat să-mi fie vasal. I-am oferit în schimb Banatul de Mačva, cu cetatea Belgradului. N-ar fi, deci, cazul să-i întinzi și domnia ta mina împăcării? Luptînd la Rovine alături de otomanii, el a sperat că-și va salva propria libertate. S-a înșelat. Acum însă avem nevoie de el.

MIRCEA Bine. Scrisorile cuvenite sint pregătite mai de mult...

SIGISMUND Atunci, ar mai rămîne de discutat Veneția. Ce facem cu Veneția? Dacă m-aș lua după sentimentele mele personale, i-am spus lui Pippo: ar trebui să facem praf și pulbere birlogul din lagună. E plin de miasme otrăvitoare...

MIRCEA ...Care nu i-au împiedicat însă pe venețieni să dănuie de veacuri! Un război cu dogele n-ar folosi decît Semilunei.

SIGISMUND Domniei tale îți convine proaspătul tratat al Veneției cu Süleyman? MIRCEA Bineînțeles că nu. Ca și voi, maiestate, prefer Florența...

SIGISMUND Ah, Firenze, Firenze! Mă bucur că Banul Radu și-a mobilat rezidența aceasta în stil florentin...

MIRCEA Parcă văd că se va întoarce din nou cu cine știe ce obiecte de preț, care sper să nu mai fie jefuite de ieniceri ca atîtea altelute... Cit despre Serenissima Republică, să mai vedem... (Se aud, nelămurit, trompete.)

SIGISMUND Ce se aude?

MIRCEA Logofătul Baldovin a pus la cale o petrecere în cinstea maiestatei voastre. În stil florentin, firește!

SIGISMUND În stil florentin? Sint foarte bucuros. Șambellanul meu n-a fost în stare niciodată să-mi ofere o asemenea plăcere...

(Muzică florentină de epocă)

Cleopatra Lorințiu

Colaboratoare, încă de la primele sale numere, a revistei noastre, Cleopatra Lorințiu s-a afirmat deja ca o poetă valoroasă — mai multe volume de versuri stau mărturie acestui fapt — și nu mai puțin ca un gazetar asiduă. Iată că, urmare a pasiunii sale de a cunoaște și descoperi frumusețile patriei, dar și înfăptuirile de astăzi, impresionate, ale contemporanilor locurile purtând pecetea istoriei frământate a neamului și a izbuzurilor sale peste veacuri, tinăra poetă Cleopatra Lorințiu ne-a adus câteva pagini de reportaj dintr-o viitoare carte a sa. În cel dintâi volum

DIMINEȚI ÎN BISTRITĂ-NĂSAUD

O carte despre acest ținut trebuie să înceapă dimineața. Ca să vă tulbure în suflet dorul de călătorie, să-l simțiți ca pe o ființă neliniștită, pusă pe ducă.

Ca să vedeți acum în fața ochilor peisaje și oameni și pagini de istorie, prezentul și trecutul acestui ținut prin care cu orgoliul și inconștienta celui ce iubește pur și simplu, vreau să vă port pas cu pas, pagină cu pagină.

Ca să vă țiu trează atenția acum, când pelicula de film zădărnicește sublim într-un cadru doar munca descrierii minuțioasă de capitol-nregi.

Ca să-nțelegeți rostul acestor pagini-cronică sentimentală la urma urmei uimită și bucurată filtrare a unor impresii de ani și ani de zile, a unor sentimente profunde venite din bunicii, din străbunicii și tot așa, prin ce se cheamă continuitate din străfundurile neamului românesc.

Ca să mă credeți și în clipa în care veți citi ultima filă a acestei cărți de suflet să mergeți neapărat la gară și să cumpărați un bilet pentru Bistrița-Năsăud.

Pentru toate acestea, o carte despre acest ținut trebuie totuși să înceapă dimineața.

Dimineața îmbătătoare de vară când miroase a ierburii și-n întinderea zumbăitoare a cimpurilor viața tresălită, când pe străzile orașelor riuri-riuri de oameni se-ndreaptă spre munca de fiecare zi. Dimineața amaruscă de toamnă, când miile de cobii o iau către școală și gata, epopaea învățării începe iar și iar, necostenit, de la capăt. Dimineața îmbătătoare de primăvară când în aburitele paie minzul cel nou se înalță-nțila oară pe picioarele lui fragede, când sacul cu seminte-i pregătit, dimineața lăcioasă de iarnă când infoliiți, pomii din livezile calme visează vise dulci, când în căldurica albă a patului copilul visează la derdeluș și sanie, când pe stativele bătrinei de pe Birgău și pe enormele războaie ale țesătorilor se alcătuiesc sub mină de femeie țesături, deopotrivă, alcătuire minuțioasă, necesară și plină de metaforă.

Dimineața începe o carte despre acest ținut vechi, al dacilor și-al romanilor, despre acest ținut nou care iată, pășeste într-un alt timp și minții, se ridică pe o altă treaptă de valorizare, reușește să depășească pe această spirală a devenirii etapele, cu un efort de voință și de conștientizare uimitor, întemeiat pe creditul moral și material pe care i-l acordă politica partidului, țara întreagă, planurile de investiții, programele de dezvoltare.

Deci, bună dimineața, bine-ăți venit în Bistrița-Năsăud!

O SINGURĂ REVELAȚIE

Aș vrea să povestesc cit mai exact și cit mai neutru cu putință. Aș vrea să nu fiu romanticoasă — acest păcat, această nevinovată vinovăție.

Dacă cineva m-ar pune să aleg o imagine, o stare, o zi, o bucătică de viață frapantă și unică așa alege o duminică dimineața la Bistrița.

Ninsese sănătos peste noapte, acum totul era înnobit: acoperișul și cerceveaua, bordura străzii, clanta porții vechi, coșul de gunoi, băncile parcului, copacii.

Ajunsesem în centru, în Piața Centrală adică, nu mai țin minte dacă aveam vreo treabă sau pur și simplu fugeam de-un gând, de-o tristete grăbită, venită prea devreme în adolescența mea.

Ninsese și ninge calm, cu fulgi mari care mi se așezau pe față, pe paltonașul scurt; ar fi putut fi vesel dar nu era.

Nimeni, dar absolut nici un trecător nu strica imobilitatea ciudată a tabloului și atunci m-am oprit impresionată într-un colț al patruleterului. Pe o latură, Sugațelele, atit de picturale cu arcadele și rozul lor intens dar nici o fereastră nu s-a deschis. Pe celelalte trei case pașnice, magazine cuminti în vitrinele cărora picoteau vaci din gips, pantofi de casă și țesături prăfuite. În mijloc, catedrala gotică, imensă, ca un vapor gri, amenințător și turnul cu ceas. Jos, siluetele copacilor și statuia lui Mureșianu, cu dreapta ridicată a îndemni, cu falduri albe la poale, înainte, deșteaptă-te române din somnul cel de moarte.

Un somn ciudat și alb cuprinsese peisajul. Nici o mașină, nici un om, nici un zgomot, doar ninsorea aceea albă, o frumusețe ceva de speriat pe care n-o pot comunica. Stăteam în colțul patruleterului și-aveam impresia că vaporul o să dea peste mine în scurt timp, că o să mă trezesc cu steagurile bres-

lelor peste capul meu. Nu mă mișcam totuși de teamă să nu sparg iluzia aceea sticloasă.

Și-n clipa aceea Bach a invadat totul, Bach de-adevăratelea, Bach pur și simplu, tare, tare, tare, încit din turn s-au năpustit sute de păsări în stol, speriate de sunetele acelei orgi pe care o auzeau intia oară.

Am început să alerg prin patruleter și cred că plingeam, ce să fac, în timp ce păsările invadaseră albul, iar Bach se revărsa somptuos, grav și inegalabil peste burgul asuprit de ninsorea lui Gerar.

LA ȘANȚ

Revistele, radioul și televiziunea începuseră anii trecuți o adevărată campanie de popularizare a comunei Șanț. Sigur, înainte de toate atrăgea „teatrul popular” un fel de „justiție” artistică, un teatru în agora, pe viu, în care erau dezbătute problemele vieții obștii. Mai atrăgea desigur amintirea filmului sociologic făcut aici de Dimitrie Gusti — care este, nu numai foarte interesant, dar și o splendoare.

La această bruscă suscitare a interesului sătenii au reacționat cu calm. Părea că nu-i impresionează deloc, dar deloc, ca unii care văzuseră multe la viața lor, ori dacă erau tineri, moșii lor văzuseră multe deci nimic nu-i putea uimi.

„Teatrul țărănesc” și-a luat cota de premii, emisiuni fulminante și popularitate, oamenii s-au văzut bine la televizor;

de reportaje pe care-l semnează, răzbat vocea lirică a poetei, sensibilitatea sa acută, ochii și simțirea cu care receptează realitatea, cotidianul „demascindu-i” din nou înclinația către poezie.

Publicăm, așadar, aceste pagini din „Un fir de iarbă pentru Transilvania” în speranța că cititorii vor aprecia reporterul, descoperindu-i aceste și, poate, încă alte calități.

bătrini, Șanțul este totuși ca un imens ierbar care păstrează plante rare, dispărute prin alte locuri în virtutea noilor mutații socio-economice.

Și-acum mai circulă povești despre „fata pădurii” sau „Vița pădurii”, și-acum spiritele rele sînt gonite de troița bătrînă, și-acum o mătură și-o cociorbă de jărătec puse-n fața ușii spun că stăpîinii nu-s acasă. Și-acum „cineva care are omenie se tine de cuvînt”.

Totuși, revăzînd comoara de documente din filmul lui Dimitrie Gusti nu mai recunoști aproape nimic.

FLORI ROȘII

Mă aflu în Piața Unirii și salvile roșii din fața superbului Palat administrativ, cu unghiuri ascuțite și planuri înclinate de acoperiș, parafrazănd arhitectonic modern sugestia medievală din multe clădiri, ei bine, salvile roșii par un fel de covor misterios, purpuriu și parcă evocator.

Ciudat, chiar Piața Unirii îmi tulbură-n suflet nu numai prin reflexul numelui ei o pagină de istorie brutală și neferică care nu e bine s-o uităm. Tații și moșii noștri îmi mai amintesc poate absurdul acelei broșuri care circula din mină-n mină ca un manifest al teroarei: „Fără milă”, imprimată și difuzată din ordinul guvernatorului Horty Miklos: „Voi suprima pe fiecare valah care imi iese în cale (...) Noaptea voi aprinde satele valahe. Voi trece prin ascuțitul să-

„UN FIR DE IARBĂ PENTRU TRANSILVANIA”

după pofta inimii, iar lucrurile și-au urmat cursul: cu semănatul, căpăluitul, culsul finului la polog, nunțile și clăciile, jocul ba chiar teatrul de duminică. Doar aceea era viața.

Un bătrîn de 82 de ani povestea în 1972: — Erau neamuri mari în bătrîni, de le zicea Cotenii, Nataris, apoi Olărenii care se numeau mai înainte Flămeni, Iuganii care aveau pămîntul Iuganilor, Grăpcinari de la Grapini, Domidenii cu ulița Domidenilor. Mai încolod erau sălcii și le-au împărțit oamenii ca să le semene și să fie a lor pentru case. La locul acela îi zice „Pre soarte”.

Ce frumos, mă gîndesc, pre soarte... La evenimentele, se intrunea adunarea satului, atunci se făcea planul la stîină, unde să se așeze olle, cine să fie păstorii la oi, la vaci. Evident, la adunare nu luau parte decit bărbații, femeile nu erau primite iar tinerii, numai după ce s-au înșurat, deci erau oameni așezați la casele lor.

Comunicările se făceau duminică, după slujba de la biserică. „Se dădeau la parade, la porunci” și era acesta un obicei de care-mi aduc bine aminte în vremea copilăriei mele, că era practicat la Anieș, la Maieru, mai jos pe Valea Someșului. Paznicii („ardăii la țarină”) erau de asemenea aleși tot de obște. Același bătrîn povestea:

— Erau patru la număr. Ce prindeau de la oameni, țineau la ei.

De prindeau o vită ce făcea stricăciune la holdă, o duceau la ocol și venea păgubașul și cel vinovat și se împacău, dădea o parte din bani paznicului, lua și el cam a zecea parte. Dar dacă era fin, nu lua de la nașul, că-i era rușine.

Un muzicant bătrîn precizează că pe timpul sărbătorilor de iarnă tinerii făceau jocuri, umblau cu colinda, făceau serbări numite „bere”.

Obiceiul cununii e iarăși semn de vechime.

— Îi modia din bătrîni! Cîtu-ș de mîndri cînd vin și aduc vestele că-s strînse holdele. E o cinste la plugarul care are holdele culese și e cinstea și a plugăriței care ciuruiește sămînța.

Obiceiurile de nuntă sînt frumoase și uneori surprinzătoare. Mi-amintesc, m-a șocat în copilărie cum la o logodnă în Șanț, cei doi tineri se stringeau de mîini și peste ele se turna rachiu. Darurile de nuntă erau cite o cămașă, iar salba fetei era pregătită pentru mireasă de părinți ce se păstra din mamă-n fiică.

Zestre primeau și fata și băiatul. Fata, mai ales „lucruri de gospodărie”, vacă, iar băiatul unelte de muncă, boi...

Nunți cu druste, nunți cu dar și cu joc, nunți cu bucate gustoase făcute de celebrele socăcițe.

Nunți ca „Nunta Zamfirei”.

★ Păzit de munți, cam în mohorala și răcoare, tradițional prin lege coborît din

biei întreaga populație. Voi otrăvi fîntînile. Voi sugrama sugarii la sinul mamei (...). Nu voi avea nici o milă pentru nimeni. Nici pentru copii, nici pentru mama în stare binecuvîntată. (...) Răzbu-nare. Fără milă, cruntă răzbu-nare.”

Sînt în Piața Unirii și-mi vine să mă așez pe marmura răcoroasă, să prînd în palme stropii fîntînii arteziene, să mă foiesc prin magazinele moderne și să intru-n hotelul Coroana de Aur și să mă-nvîrt pînă cînd aș deveni suspectă pentru un milițian prevăzător. Din carte mă urmărește adunarea de protest împotriva odiosului Dictat de la Viena. Data desfășurării: 8 septembrie 1940. Locul: Piața Unirii. Participanți: citeva mii de reprezentanți ai tuturor localităților din județ. Organizatori: organizația județeană a Partidului Comunist și a Partidului Social Democrat, conducători: doi inflăcărați luptători, Traian Banciu și Enea Grapini.

Înainte de începerea adunării propriu zise, mulțimea de participanți cînta „Deșteaptă-te române” (doar „Mureșianu fusese bistrițean!), „Pe-al nostru steag”, „Pui de lei”, „Treii culori”. Durerea era atit de mare încit unii oameni plîngeau în hohote cerînd să participe la luptă cu arma în mină pentru apărarea integrității naționale. Grapini vorbea: „Noi am rămas aici cu țara sfîșiată... dar nu disperăm, să ținem sus capul... să ne aducem aminte de cuvintele poetului: „Cel tare nu plînge, temnița sparge și lanțuri frînge” și noi în lungă și încercata noastră istorie am mai dărimat temnița și am frînt lanțuri și o vom face și acum...”

Miile de participanți care inundaseră Piața Unirii s-au încolontat în rînduri de cite șase, cîntînd pe străzi și oprindu-se în cele din urmă în fața prefecturii și scandînd „Jos Dictatul de la Viena”, „Nu cedăm Ardealul”, „Să piară trădătorii poporului român”, „Nici o palmă de pămînt fascistilor horthyști” cerînd prefectului județului să fie înarmați pentru apărarea suveranității și integrității teritoriale.

Straturile de salvii roșii croite de mîini de femei. Valuri de flori izbucnite parcă dintr-o amintire de neșters. Piața Unirii e azi un spațiu al liniștii stenece, un loc de alergare liberă a gîndului dintr-o patrie liberă.

HERALDICĂ

Numele Rodnei vine de la metal (în slavă). De două milenii viața locuitorilor acestui ținut e legată de metal. „Rodna fusese un oraș metalurgic al dacilor și totodată oraș de rezistență” spun istoricii. S-au descoperit apoi galerii vechi care indică faptul că într-o vreme lucrările s-au făcut „într-o anumită secțiune, după cum era uzitat de romani.”

Numele însă a fost pecetluit de slavi iar primul document scris despre Rodna îl găsim grație unui oarecare Ragerius din Oradea care în „Carmen miserabile” („cîntec de jale”) descrie invazia tătara din 1241. În urma acestui puternic atac, conducătorul Rodnei, Aliscalt, a fost constrins să-i însoțească pe tătari pînă la Bistrița. Despre cruzimea asiaticilor ce aduceau din stepele uscate de vinturi gusul singelui și-al jafului au mai rămas însemne de spaimă.

Oricum, un act din cumpăna secolelor XIII—XIV pomeneste o mpărțire a averilor între contele Nicolae de Rodna și fiul fratelui său Beneș (Benedictus) de la care s-ar putea trage și numele muntelui Beneș...

Rodna, cu munții ei doldora de metale, pe dinăuntru și de păduri pe dinafară primește la 1520 dreptul de exploatare în regie proprie a minelor vechi și noi. De altfel Rodna era atunci opidum și-avea un însemn heraldic frumos și grăitor: două cimpuri albastre, continuînd cu un munte înconjurat de două ape. Someșul și Izvorul, două ciocane încruciate: unul stă ridicat în sus cu capătul mai gros, celălalt taie în munte cu capătul mai subțire.

Alt document, de astă dată referitor la minerit, îi aparține lui David Daniel Derra. În 1766 jumătate din minele rodnele sînt preluate de societatea maghiară Decseny, iar cealaltă jumătate rămîne în proprietate particulară. Aici, la Rodna, e-a afirmat un puternic element revoluționar memorabil prin grevele și luptele revoluționare din 1920 și 1929—1933. Un raport al prefecturii județului Năsăud din 21 decembrie 1932 stă mărturie peste vreme: „Tragedia pe care trebuie s-o trăiască acești oameni este cit se poate de zguduitoare.”

Și astăzi Rodna stă tot sub semnul minere și-al metalului. Dar timpul cel nou a schimbat fața așezării, condițiile de muncă și de viață, optica, finalitatea, rezultatele și răsplata. Totul. Poate că sînt aceste cuvinte patetice. Dar ele exprimă adevărul. Și adevărul este patetic.

Așadar, într-o bună zi au venit geologii. Au început să caute, să iscodească, să măsoare și să calculeze ca niște doctori foarte serioși. Apoi s-a construit o flotație și așa, în producția industrială au început să apară sortimente noi: concentrate de cupru, zinc, plumb, argint și aur. Apoi s-a deschis la Făget o mină și o uzină de preparare. Pînă în 1990 volumul de extracție și prelucrare va atinge aici un milion de tone pe an!

De fapt, ce e la Făget și de ce-au scris ziarile orgolioase că aici se întimplă „o premieră industrială”?

Simplu. Făgetul e prima mină din țară cu uzină de preparare amplasată imediat la ieșirea din orizontul de bază. Mine-reul nu mai e încărcat, transportat, descărcat, ci pur și simplu intră din mină în uzină. Aceasta e nouitatea. Evident, asta înseamnă o economie serioasă care rezultă firesc din construcția în cascadă, transportul minereului prin cădere liberă, epurarea și recircularea apei. Nu trebuie să fii specialist în economie ca să-ți dai seama de ea.

Noua capacitate intrată în producție înseamnă în limbaul cam arid al cifrelor trei orizonturi cuprinse între cotele 1200 și 1100 de unde minereul este coborît gravitațional prin două rostogolele colectoare în orizontul de bază, iar de aici, pe o cale ferată electricată, ajunge pînă la silozul uzinei de preparare.

★ Privesc munții de jur împrejur: e vremea fructelor de pădure. La centrele de colectare, în coșuri de nuiele ori în prozaicele găleți de plastic se-adună zmeură miroitoare, albăstrimea neagră a afinelor. Aici, sub munte, în pintecul negru și misterios, în subteran, se lucrează în trei schimburi și odată cu extracția se sapă și un tunel de 4,7 km prin care minereul de la minele din Valea Vinului și Valea Blaznei va ajunge la noua uzină de preparare.

„Sînt lucruri care azi țin de firesc” mă gîndesc mîncînd pilaf cu carne la cantina aflată la intrarea în mină. Am fost pe la vestiare, am văzut purceii care guîtau vesel în gospodăria anexă, nu m-am răbdad să nu-mi bag nasul la cană, unde forfoteau oalele imense de aluminiu și bucătăreasa avea obraji ca para focului și gusta dintr-un papricaș.

„Sînt lucruri care țin de firesc” desigur, zarva și foiala asta continuă, drumul minereului și probele de laborator, complexitatea procesului tehnologic la cele două uzine de prelucrare. Toate acestea țin acum de firesc. Felul de-a fi al oamenilor e același. Sînt oameni dintr-o bucată, sobri, nu se pierd în vorbe, privesc viața cu aceeași privire cu care infruntă pintecul negru al muntelui, acolo, în subteran.

Însemnul heraldic al acestui opidum ar trebui poate să cuprindă și o inimă...

Un tinar autor, o carte

Soril Miavoe — „Cum să nu”

Editura Dacia, 1985

După o scurtă escală în antologia „Cătețel debutanților”, 1980—1981 (tipărită de fapt în 1983), Ed. Albatros, lată-l debutând în volum pe Soril Miavoe, poet din Tîrgu Mureș, a cărui maturitate de expresie sprijinită de talent, cultură și, nu în ultimul rând, sensibilitate mă îndreptățește să-l consider drept unul din poeții înzestrați ce au reușit să spargă „gheața” debutului în ultimii ani.

Provincial poate doar în atitudinea expectativă, prudentă în fața prea rapidelor jocuri de artificii ce ambiționează să capete statutul de asteroid, dacă nu măcar pe acela de cometă pe cerul vieții literare, poetul pare a-și fi însușit la perfecție limbajul „internațional” al sentimentelor, surprinzând prin precizia cu care traduce sensurile (emoționale, sociale, culturale) unei realități pe care, altminteri înșelător, lasă impresia că o privește cu ochii blinzi al aborigenului strivit de bantustanele citadinismului. Sincronizat cu întreaga mișcare poetică a deceniului opt, comunicând prin mil de fire cu atitudinea estetică a congenerilor săi, Soril Miavoe își păstrează, cu toate acestea, o notă particulară, inconfundabilă.

Nota lui personală ar consta în temperarea retorică, stilistică, a tensiunii existențiale; de aici impresia de blîndețe, de resemnare superioară, poza îngâlbe-

nită de orgoliu înfrînt între două coperti de carte, pe de o parte, iar pe de alta, refugiu spre literatură, spre auzul culturală, manierism (încă un semn de cenzură a spontaneității) și labirintul cu minotauri fosnitori, de hirtie, al bibliotecii. Undeva, la punctul cel mai de sus al unei atitudini, pot fi întrezărite versurile lui Mircea Ivănescu, artizan al rezoluțiilor vis à vis de teroarea „ispitelor ușoare și blajine” și, totodată, al deschiderii spre lumea prototipurilor culturale, spre turnurile Babel ale emoțiilor domestice prin artă. L-aș alătura pe Soril Miavoe acestei direcții care cultivă stinghereala și timiditatea ca atitudine existențiale, blîndețea și bunătața resemnate, de prin Mișkin coborît în poezie, aparența unui eu poetic inabil, incomod, inadaptat, adăpostit doar de clopotul de sticlă al propriilor emoții: „Fiindcă eu nu am carapace ca tine, broasca mea, / fiindcă drumul meu nu e înspire marile lacuri, / fiindcă mă tem de semenii mei, mi-e rușine. / (...) / Eu nu mă pot plimba ca tine, broasca mea / testoașă, eu / nu am carapace, pe mine m-ar distruge prea ușor, tu / ai rămîne prea singură. Dar tu du-te, broasca mea, / du-te cu Dumnezeu și amintește-ți de mine / și de toți cei rămași în urmă fără

tine / și fără carapace.” (Ieșirea din carapace).

O poezie izvorită din retracțilitate și sfîlcire va cultiva intimitatea, banalul cotidian, stereotipia, faptul divers, amănuntul, monotonia exasperantă, derizoriul din care însă va căuta să extragă întotdeauna sensul ideatic superior, placat cu foia de aur a precedentului cultural (aluzie, citat, referire directă) chemat să valorizeze un spațiu altminteri (aparent) lipsit de conflicte, de măreție, de tragic ori de sublim: „Avram a murit — geamul nu se închide bine, / Colister a trădat — usele mele i s-a stricat clanta. / Nu mai vorbesc de calorifer, nu mai vorbesc de Macedonski: / dar ce să mai vorbim de serviciu, de căsnicii, de Oedip? / Am dat portocala la defăcut. Am dat chibritul / la reparat. / Frunză peste frunză se așează în putrezire, / doamnă peste umbrelă, geam peste clanta, multe secole / vor mai trece, dar nu mai mult de unul / la o sută de ani.” (Ieșirea în balcon).

Poemul încorporează cu lăcomie, obstinat, biografismul, jurnalul, însemnarea pe-o foale de calendar; starea de suflet este combustionată rapid, închisă în cușca unei imagini instantanee de care se „agață” după principiul (marcă înregistrată de-acum) eliot-ianului **correlativ obiectiv**: „O fisie galbenă, o panglică / la optsprezecelea-luocombrie sfîșiată / de-o moliuone de flacără / firele rupte flutură în vînt inegale / printre frunze-n delir. // Cu minile în buzunare mă apropii / învățînd să citesc în scintile stinse / în fosniri și alunecări / mersul printre copaci tîrtoari.” (Romulus Guga).

Poezia erotică, urmînd dru-

mul aceleiași reconstituirii blînde, în surdina, nu are ca obiect alit prezența fizică a iubitei, cit decorul și costumele, glasurile și încăperile care îi luminează apariția, i-o însoțesc și i-o amplifică: „Aici era odată expoziția de prăjituri / pe colț în dreapta un cactus enorm / straniu luminat, tot timpul fraged / și cu spini. Uite și perdelele au fost schimbate / tanti aia slăbută o fi fost schimbată — și ea. / Altădată sus-sus de tot era un ventilator silențios / și sub el un abajur în formă de braț. Eram așa / de tînar și de prost, pe frigul acela, pe zăpada / roșie a buzelor tale. Hoții, cit de mult te-am iubit.” (Verbe).

Ironia, atîta cît este în versurile lui Soril Miavoe, accentuează registrul discret al sentimentului, calligrafia retracțilității. Poetul întreprinde mici lucrări precum: „Veneam de la izvor, printre blocuri, / cu două canistre de plastic în mîini” (Ieșirea în lume), sau, „Am plantat mai deunăzi cîteva răsaduri / de roșii. /... / Le-am udat dimineaținea / și seara, le-am cubîrit de cîteva ori. / împotriva dăunătorilor am dat cu prafuri.” (De la o vară la alta), sau „...cîteam frunza de dud pentru viermii școlii” (Scrisoare). Cel mai adesea însă se lasă cuprins de o „bucurie detașabilă”, ori cîtreieră lumea plină de „cose mici”, intrînd, „în nisip pînă la inimă”, se strecoară „printre aviziere și sirme” ori își adună „ființa într-un singur punct / — copil cu cercul urmărit de cerc” (Verbe), încredintat că frumusețea „poate întrerupe zborul în cer al reactorilor” (Dacă nu voi) sau chiar „poate îmblîndi ghețăriia cosmică” (Ibid).

Cu toate acestea, există, măr-

turistă, conștiința unei lumi „paralele”, simultane, cu toate regulile ei ce nu țin seama de mecanica sentimentelor și emoțiilor, o lume din care iubirea este cel mai adesea izgonită, dacă nu ignorată: „Nu-l o imagine ciudată a șantierului de / construcții / în timp ce macarale tot înalță și înalță / într-un ritm susținut, draga mea, / și eu mă gîndesc la orientul mijlociu, / tu poți fără eforturi să pari / un lămii înflorit în balcon.” (Imagini cotidiene).

Împotriva atrofiei sufletești poetul adoptă, surprinzător cîteodată, fie tonul brecht-ian, vehement: „Nu mi-a plăcut niciodată ciinele / care recunoaște mai mulți stăpîni, / preotul care cîntă pentru bani / îngerul care apare în casa unui singur păcătos...” (Crez), fie sarcastica trecere în revistă a **micurilor pretențioase** care a saltează și țin încordată existența de zi cu zi: „Campania electorală din sua e în ultima etapă / nevastă-mea e îngrijorată / nimic nou cenacul se ține regulat / cu toate că e cam frig sau tocmai de aceea / omul e predestinat să apere și să se apere / atracția neantului nu e vorbă în vînt / ne-am cumpărat casetofon / cam aceea este starea de spirit...” (Notez).

Autor al unui volum structurat atent, dovedindu-l un registru liric amplu, individualizat, Soril Miavoe nu este numai unul din talentele reprezentative, originale ale școlii poetice de la Tîrgu Mureș, ci și una din vocile poeziei tinere despre care, cu siguranță, se va mai auzi.

TRAIAN T. COȘOVEI

Pentru o mai dreaptă cinstire a trecutului

„Viitorul e însă continuarea, în cazul cel mai bun rectificarea trecutului”

„Dacă privesc stărberea vîetii noastre publice, putem vedea lesne că neliniștea perpetuă din generațiunea ce e azi la ordinea zilei și frecările ei, atît din viața politică, cît și din cea spirituală, nu-si au cauza lor pe-altăia în interese personale (precum o susțin unii); ci mai mult în profunda scisiune dintre direcțiunile pe care au apucat unii pe de-o parte, alții pe de alta. Adăugînd pe lîngă acestea un caracter cam vehement, precum e acel al rasei noastre, ne putem lesne explica de ce simple divergențe în păreri se schimbă în neîncredere și în acuzări de intențiuni subversive” („Notiță asupra proiectatelor intruniri la mormîntul lui Ștefan cel Mare la Putna”, „Convorbiri literare”, 15 IX 1870). Analizînd lucid textele participanților la marea sărbătoare de la Putna, organizată între 15—27 august 1871, observăm că majoritatea au o candoare gratuită, concretizînd stingaci o stare înaltă, de autentic patriotism. Departe intenția de a le face vină,

vreau doar să subliniez că unul dintre cei care nu au făcut din cuvinte panglică pe pieptul unei stări mai mult sau mai puțin trecătoare a fost Mihai Eminescu. S-a spus despre el de către foarte mulți că a fost un geniu. S-a spus după ce alte minți cu adevărat luminate au afirmat asta, minți ținînd loc de lentilă de contact între spiritele lui Eminescu și lume. S-a spus despre el că este un geniu cu aceeași gratuitate candidă: cei care au afirmat asta nu au putut să argumenteze, în marea lor majoritate, prin nimic.

S-a vorbit deci despre el în felul în care s-a vorbit și despre sărbătoarea de la Putna. Nu este nimeni vinovat. Cei prezenți acolo au marele merit de a fi urmat un conducător care a rămas o vreme anonim și de a fi însemnat simbolul participării intelectualității române din toate zonele în care existau români la o festivitate puternic nuanțată, închinată unui erou adevărat, care, prin măreția sa, putea fi la rîndul lui (mai mult prin ideea de

putere și centralizare) și un simbol al unității românilor de pretutindeni.

Mă opresc pentru a arăta prin cuvintele lui Slavici care a fost adevărul initiator al acestei manifestări: „Ideea Congresului de la Putna de la el (Eminescu) a pornit și serbarea nu s-ar fi făcut dacă el n-ar fi stăruit ca ea să se facă cu orice preț pentru ca Congresul să fie cu putință. Știindu-l poet, chiar și multi dintre cei care l-au cunoscut personal s-au deprins a-l lua drept un visător inaccesibil pentru preocupările zilnice. Așa însă el era numai în ceea ce privește propria lui existență; cînd era vorba de durerea neamului românesc, el ardea în foc nestîns și devenea om de inițiativă și de acțiune, stăruitor, neînduplecat, care nu ne dădea răgaz, ci ne mîna mereu înainte. Patriot, în frunte nu-i plăcea să iasă, dar împingea pe alții înainte și era gata să meargă și singur cînd alții nu voiau să-l însoțească”.

Dintr-o prejudecată, venită probabil de la Platon căruia, după ce l-am citit de cîteva ori texte și fragmente de texte prin care alungă poezii din templu, îi pot reproșa cu mîna pe inimă invidia, poezii și artiștii în general au fost îndepărtați secolul de-a rîndul de la viața cetății. Interesant este că multe conștiințe naționale în prag de secol XIX și în cursul secolului acestuia s-au născut prin poezii naționale, pe care politicienii din vremea lor, dacă au fost de bun simț, i-au citat, dacă nu, i-au folosit. Ceea ce vreau să spun este că fără pu-

țință de îndoială, îi cred pe Mihai Eminescu, cel din pricina căruia s-au închis gazete la Viena, cel care a muncit toată viața lui serios, căutînd înțelesuri, cel care a avut o imensă responsabilitate față de o sumă de obiecte neînsemnate din jur, în biblioteca de la Iași sau în redacția de la „Timpul”, unde făcea deseori și munca celorlalți, capabil de a fi fost un politician la fel de distins și de diafan ca și Bălcescu, alt Rafael al Politicii. Mulți i-au reproșat lui Mihai Eminescu publicistica sa, pînă și critici cu mare stimă pentru poezia eminesciană, critici care au făcut mult pentru scoaterea poetului din stadiul de accident al literaturii române, s-au ferit să-i citeze, să-i folosească sau să-i editeze opera publicistică. Ceea ce l s-a repositat îndeosebi a fost că s-a situat pe pozițiile fracțiunii tunimiste a Partidului Conservator, legînd multe dintre ideile sale valoroase de justificarea existenței unei organizații politice cu o platformă depășită. Putea însă Eminescu, cel care a fost îngropat cu talerul, taler pe care s-au lăsat sume între 10 și 100 de lei, 100 de lei dînd doar Titu Maiorescu, să aibă un ziar și un partid al său, care să îi urmeze inițiativele?

Întelegînd cum singur spune că „Viitorul e însă continuarea, în cel mai bun caz rectificarea trecutului”, Eminescu a depus o rivnă mai mare decît a oricărui din epocă pentru cunoașterea trecutului autentic al poporului român, spre a lățelege sensul continuității lui și al demersului său în istoria universală. Este simplu de de-

ducă un popor se poate auto-cunoaște și tezauriza și prin intelectualii lui, lideri și în mișcările revoluționare din secolul al XIX-lea de la noi, adică prin cei care și-au pierdut averi și situații pentru progres, și, uneori, chiar și prin poezi, „părinți ai înțelepciunii și călăuze”, cum îi numeste fără voia lui și Platon prin gura altui înțelept. Numai o minte cu adevărat profundă poate discerne între sens și absurd, între eveniment și întâmplările leneșe și cu pretenții.

Putna — 1871 a arătat că poporul român are o intelectualitate proprie, că are deci o dimensiune pe verticală a spiritului său. Intîlnirea de acolo a fost ca un jurămînt de credință pentru sacrificiul suprem al fiecăruia în numele ideii de patrie, A. D. Xenopol, dînd o teorie a istoriei care, prima de la „Istoria creșterii și descreșterii Imperiului otoman” a lui Cantemir, a atras atenția occidentalilor, Ciprian Porumbescu arzînd ca și Eminescu pentru a înălțura empirismul unei arte fără o mare tradiție, ofiterii de acolo apărînd în continuare steagurile patriei în armata de curînd înflintată în timpul domniei lui Cuza. Mihail Kogălniceanu crepusculînd generația 1848, Slavici consemnînd cu fidelitate permisă de personalitatea lui și plătînd destul de scump păcatele modestiei.

Putna rămîne în istoria românilor ca o dovadă pentru forța participării literaturii și artei la viața politică.

AURELIAN TITU DUMITRESCU

Detectorul de inexactități

O dată despre Nicolae Budurescu

De curînd Florea Firan, unul dintre cei mai buni cunoscutorii ai literaturii din perimetrul Olteniei, publică un interesant tom, sugestiv intitulat **Profiluri și structuri literare. Contribuții la o istorie a literaturii române**. (Volumul II). Craiova, Serisul Românesc, 1986, 443 de pagini, în care, firește, se înființește și un mic profil al poetului Nicolae Budurescu.

Această fișă de istorie literară, de fapt, nu e completă, deoarece este omisă, nu știm din ce motive, tocmai data morții lui Nicolae Budurescu, poet al cărui nume, de cîteva

decenii, a început să circule cu oarecare frecvență. Unicul volum de versuri, **Poema navelor plecate**, București, Tipografia „Poporul”, 1912, nu s-a reeditat, deși ar merita, fiindcă Nicolae Budurescu se află la o răscruce de drumuri, optînd în cele din urmă pentru modernism. De altfel, toate istoriile literare, în care e menționat, îl situează în descendența lui Ion Minulescu.

Unele din poeziile sale au fost cuprinse în următoarele antologii: I. C. Popescu-Polycliet — **Antologia poezilor olteni**, Craiova, Editura „Ra-

muri”, [1929], p. 18—21, unde l se reproduc **Poema navelor plecate**, **Sub balconul de glicine...** și **Icoană îndurerată**; [Al. Colerian] — **Poezii de la „Viețea nouă”**, Studiu introductiv de Dumitru Micu, București, Editura pentru literatură, 1968, p. 73—85, unde l se reproduc **Înviere**, **Poema navelor plecate**, **Sub balconul de glicine...**, **Clippe de extaz**, **Icoană îndurerată** și **Tîrziu**; **Antologia poeziei simboliste românești**, Ediție și prefață de Lidia Bote, București, Editura Minerva, 1972, p. 277—282, unde l se reproduc **Poema navelor plecate**, **Icoană îndurerată** și **Sub balconul de glicine...**; **Poezii de la Sămănătorul**, Ediție de Petru Homoceanul, Cuvînt înainte de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1978, p. 72—76, unde l se reproduc **După trei ani**, **Din timpul ce-a apus și Un cîntec**; precum și în **Mele**, Scrisoare

internațională de poezie, 14, 1979, p. 8, unde l se republică **Poema navelor plecate**, **Sonet și Îndreptar**. Dar să vedem cînd a murit Nicolae Budurescu, deoarece atît Florea Firan, cît și ceilalți istorici literari care s-au ocupat de biografia sa nu menționează această importantă dată. Toate dicționarele și istoriile literare convin că Nicolae Budurescu s-a născut la Rimnicu Vilcea în ziua de 28 iunie 1888, excepție făcînd **Antologia poeziei simboliste românești**, unde Lidia Bote afirmă că „s-a născut în București”.

Data morții, se știe cu precizie, e 15 aprilie 1974, București. Atît Florea Firan, cît și Liviu Onu, Scrisori către Ovid. Densusianu. Vol [umul] 1. Ediție îngrijită, introducere, note, tabel cronologic și indice de Liviu Onu, Ileana Virtosu și

Marla Rafală. Sub redacția lui Liviu Onu, București, Editura Minerva, 1979, p. 109—112, unde se publică șapte scrisori ale lui Nicolae Budurescu către Ovid. Densusianu, precum și o amplă notă de istorie literară, puteau evita incertitudinea, dacă ar fi consultat măcar două din sursele amintite: **Poezii de la Sămănătorul**, Ediție de Petru Homoceanul, Cuvînt înainte de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1978, p. 72—76, unde e precizată data morții lui Nicolae Budurescu; și microprezentarea lui [Gabriel Bălăneșu] din **Mele**, Scrisoare internațională de poezie, 14, 1979, p. 6. (Caiet special închinat orașului Rimnicu Vilcea). Aici se află și două imagini ale lui Nicolae Budurescu ce puteau fi reproduce în excelenta carte a lui Florea Firan. Poate... la o nouă ediție.

NICOLAE SCURTU

**Fluturi
din pandișpan**

Poezia lui Emil Brumaru (co-rector cu 1/2 normă la „Convorbiri literare” și autor al mai multor volume de versuri, dintre care două distinse cu Premiul Uniunii scriitorilor din R.S.R.) își are originea, cred, în celebrul tablou al lui Salvator Dali, intitulat *Persistența memoriei* unde ceasurile se dilată și curg peste peisajul din jur. Lucrurile din poezia lui Emil Brumaru au existență voluptuoasă, cresc, dospesc înăuntrul lor și ne imbie nu la contemplație ascetică, ci la un vis tulburător, erotic. La un erotism somnolent, devorator. Obiectele cele mai banale își deschid corola ca niște uriașe flori carnivoare și ne atrag ca pe niște fluturi, prin polenul și strălucirea lor, spre un tărâm al pierzaniei. Poetul, precum Robinson-ul lui Michael Tournier din *Limburile Pacificului*, se împreunăază nu cu mandragorele din poenița insulei, ci cu obiectele casnice din bucătăria sa, făcându-le să se înmulțească într-un mod delicios și halucinant totodată. Natura lui Emil Brumaru are parca ceva din naivitatea tablourilor vameșului Rousseau. Formele sunt pline, rotunde; poezia ca niște fructe răcoapte într-un spațiu luminos, luxuriant. Lucrurile nu înfloresc, ci se încarcă de rod dintr-o dată. Florile sunt în același timp și fructe și flori. E un univers paradisiac, în care fructele sunt tăvălite prin zahăr vanilat și oferite de-o Evă cu forme voluptuoase tuturor vietăților paradisiului. Căderea n-o cunoaște numai omul, ci „tot creatul” — am putea spune — și „tot increatul”. Nici creatorul nu este departe de a cădea în ispită cu una din făpturile sale. (Deși Emil Brumaru nu crede în „increat”, are impresia că increatul este o pură speculație — care increat, ce increat, zice, mai lasă-mă în pace cu increatul asta — îi pot spune că increatul există în „stare naturală” sub formă de granule fine și mici firicele de praf chiar într-unul din sertărașele biroului său de corector și că poate lua diferite înfățișări, în funcție de o împrejurare sau alta. Dacă va binevoi poetul Emil Brumaru să deschidă sertărașul cu pricina de la birou va vedea, chiar acum, „increatul” în toată strălucirea sa: mic și cu creasta roșie, în cizmulițe galbene, plimbându-se țanțos de la un capăt la altul al sertarului. Da, increatul există, numai trebuie să ai ochi să-l vezi. Și poetul Emil Brumaru, pare-se, nu prea are ochi să-l vadă! Mă întreb: de ce? Increatul e tip mic și foarte simpatic, cu fața verde și creasta roșie; cînd miaună, cînd strigă cucurigu, mai mare dragul ză pui mina pe el. Există de cînd lumea și va exista cînd va exista și ea, ba chiar și mult timp după asta. Cu aceiași pași va măsura dintr-un capăt în altul sertărașul. Apoi va dispărea și el și va rămîne doar un birou cu sertărașe. Printre cei care l-au văzut ultima oară se numără, fără îndoială, și domnul Dali. Amintiți-vă de sertărașele lui și de girafa sa în flăcări! Oare ce se găsea în fiecare sertăraș din pieptul girafei, dacă nu increatul? Închid această paranteză și trec la poezia lui Emil Brumaru, nu înainte de a preciza că și această poezie are tot felul de sertărașe în care dracu știe cine sau ce se mai află. Increatul este oare lucru sau ființă? Sufletu sau fantoșă? Cine sau ce? Jumătate capră, trei sterturi berbec și în întregime linguriță de mestec ceai! Nu mă întrebați cum arată, nu știu nimic despre dînsul. Nu l-am văzut și nu voi să-l văd vreodată. Ceea ce v-am povestit mai sus e o pură fantezie, și dea domnul ca fantezie să rămînă!

Obiectele posedă coapse și sîni. Copacii cresc bucălați, grăsulii, ca niște ingerași dolofani. Frunzele sopsesc ademenitor, florile clipeșc din pleoape, își mișcă în lumină genele lungi, aurite. Regnul animal se ames-

tecă nu numai cu cel vegetal, ci și cu cel mineral. La rădăcina unui copac poți sta ca pe șoldurile unei femei, în ramurile unui pom te poți abandona ca în brațele unei amante. Ușile poartă fustițe scurte, scaunele ciorapi de nylon, farfuriile sînt suportate pentru masă, servetelele sînt baticuri pentru bec etc., etc. Există aici și o Reparată, un ciudat exemplar feminin cu trei sîni, o adevărată Evă a acestui paradis casnic, căreia poetul îi înalță imne de slavă: „Ești proaspătă în dimineața asta / ca fructele cu pijama de brumă / pe care melci spumoși își lasă pasta. / Făptura ta aluaturi moi însumă / cresc bine undelemnuri sfinte / Și-n locuri rușinoase cu smochine”. (*Elogiul Reparatăi, I*). Sîntem și noi curioși a vedea acele „locuri rușinoase cu smochine”, deși, ca să fim sinceri, nu prea avem ochi pentru ele, ci pentru alte(re) rele. Larba este încărcată de rouă, iar ramurile pomilor se întind ca niște tentacule, terminate cu ventuze. Fiecare obiect atrage prin formă schimbătoare, prin culoare și mireasmă. E o împreunăre de lucruri în aer, de împrechieri ciudate dintre linguri și cuțite, dintre motani uriași și clante moi. O perversiune erotică a obiectelor în spațiu. O muzică a simțurilor, în care organele plutesc deprinse de corp într-o beție uluitoare, valsînd unele pe lângă altele, unduindu-se gingaș; o opulență a formelor cuprinse de o stare afrodisiacă. Obiectele parcă dansează sub fluierul unui mag hazliu, iau forme tot mai pline, tot mai voluptuoase. Lucrurile sînt lunecoase ca niște moluște, plutesc ca niște vulve deschise peste iarba plină de melci uriași și de rouă. Făpturile sînt avide de senzații. Toată natura lui Emil Brumaru e feminizată. Atmosfera este viscoasă, lăscivă, plină de secreții și seve. Obiectele nu respiră aer, ci sosuri apetisante, înoată în scurii indulețe cu zahăr sau miere. Lucrurile lasă în urma lor bale colorate, ca niște limacși pe ziduri. Observăm că spațiul însuși este de genul feminin: bucătăria.

O lumină stătută, ca de gălbenuș de ou, pătrunde printre perdelele de catifea și se revărsă greu peste lucrurile moleșite de căldură. Melci zac pe podele, în farfurii, prin dulapuri; oglinzile sînt moi ca niște perini, în care poți să te scufunzi într-o dulce moldovenească moleșală. Totul e moale, călduț. Aici în bucătărie, vin să-și petreacă timpul personaje ca Julien Ospitalierul și detectivul Artur, doi robinsonafragiați printre oale și crăiți, crescînd melci și cultivînd răsăduri de cuțite, sub privirea avidă a clanțelor de la uși, a chiuvețelor și a mașinii de tocat carne, obiect sadic (simbolizînd ce?). Detectivul Artur „își umple pipa cu crini” și cîntă la flaut, în

timp ce „fluturi beau catifea, iar căteii mîncă dantelele de pe fețele de masă” și tot aici Julien Ospitalierul iubeste „o ceșcuță de ceai chinezească / pictată cu scene naive”, care-l înșală (ea, ceșcuța l, n.n.) și pină la urmă îl și părăsește pentru „un dulap sumbru”. Ce-o fi găsit „ceșcuța” la acest „dulap sumbru” nu prea-mi dau seama. Dacă l-ar fi părăsit pentru un dulap sprinten, mai înțelegeam. Dar așa, pentru un dulap sumbru!? De fapt, niciodată — trebuie să mărturisesc — n-am prea înțeles ceșcuțele astea! Dar să lăsăm ceșcuțele-n pace și să primim mai bine la „acești domni ingeri somnoroși” care „răstoarnă-n nări mireasmăle cu roaba” și să contemplăm obiectele și vietățile care au în jurul lor „nimburii gingașe de carne”. Vedeti, nimburile au devenit materiale, palpabile, de carne și încă de carne gingașă!

E un univers fără timp sau cu un timp dilatat în care orele cresc ca un aluat și ceasornicele umflate plutesc ca niște hipopotami în bălți de lumină stătută din șoproane și bucătării. Poetul, în haine de duminică, se plimbă printre aceste lucruri ieșite din găoace; așează un aer vesel, bonom, dar tristețea și melancolia se ghidează printre rînduri: „Mi-am pus rouă la rever / Pantaloni de ofițer / Cu vipușcă / Bleu ce mușcă / Sufletul de muiersucă / Și sapca de fluturi dulci / Luați cu hapca / De pe blugi” (*Chiuțură*).

Începînd cu *Ruina unui smovar* acest univers se alterează. Materia e flască, extenuată. Formele nu mai cresc, ci atîrnă moi. Lucrurile sînt tot mai obosite, fără vlagă. Materia acum e ca un aluat care scade. Obosit, poetul adoarme printre aceste lucruri moi și visează: „De dimineată pină seară / Visez la soldul tău Tamara / Cel greu și alb ca un nămete, / Scos de sub rochii pe-ndelete / și tăvălit pe largi divane ... / Iluminat ca de-o icoană // Spre a-și mintui viața vană ... / De dimineată pină seară / Visez la soldul tău Tamara / Precum elevul profesoara”.

Închei acest articol cu citeva informații despre poetul Emil Brumaru. De 8-9 luni Emil Brumaru a renunțat la alcool și a trecut la cafea. Apoi se aude că a renunțat și la cafea (la cea cu amestec) și bea ceai, 3-4 pachetele de ceai negru pe zi. Deci apropo de *Ruina unui smovar*, premoniție? Poeții ar trebui poate să fie mai atenți la metaforele pe care le vehiculează. Unele versuri sînt ca bumerangul, se întorc împotriva ta. Că visezi ziua și se întimplă noaptea, și invers. Într-o poezie cineva scria despre niște găuri negre în cap. Și i-au apărut.

NICHITA DANILOV

**Să ni-l inchipuim
pe poet fericit**

Poemul liminar (marea), ca și cel final (ușă), din volumul *Spectacol aminat* („Cartea românească”, 1985) al lui Florin Mugur, conține ideea întâlnirii cu marea ca situație semnificativă pentru starea ființei ce-și caută mereu o „ieșire” din criză: „credeam că sînt la capătul puterilor / și deodată am văzut marea / mă privea, era în asfințit și-și spunea: / credeam că sînt la capătul puterilor / și uite-l deodată cum se îndreaptă întrebător spre mine / ce-o fi vrînd?”; „mi se umpluse pieptul de-un mare plîns încet / oasele mi se topeau ca acadelele / degeaba căutam marea // (...) și tremurul meu, numai tremurul meu / continuă să bată disperat / în ușa de apă”. „Ce-o fi vrînd”, deci, acest poet? El vrea nici mai mult, dar nici mai puțin, să scrie poezie, și o face admirabil, încît mișcarea emblematică a acestui „catabasis” poetic se încheie, cu fiecare carte (să le amintim pe ultimele: *Portretul unui necunoscut*, *Viața obligatorie*, *Spectacol aminat*), cu o ajungere: e de presupus că echipajul lăuntric al lui Florin Mugur poate striga mereu uimit: Thalassa! Thalassa!

Poezia lui Florin Mugur oferă imaginea unei suferințe continue, dar care își deghizează acest continuum dolorific — înrudit cu cel bacovian — într-un „spectacol” clovnesc mustind de ambiguitate și înțelesuri. „Un mare plîns încet” (poetul oferă de bună voie și de voie bună, el însuși, sintagme pentru uzul criticilor doritori să-l caracterizeze poezia prin excerpte din versuri: „orice carte e numai un vers retezat”; „o deșteptare neașteptată din somn, spul repede ce ai de spus, un comunicat amenințător ca o frunză ce se innegrește brusc sub ochii tăi”; „acel detector de minciuni care izbucnește în plîns”; „o groapă veselă, plină de lumina soarelui” etc.), care, fiind foarte real, se cere „jucă”. Tristețea, dezamăgirea, amărăciunea, disperarea, exasperarea dînd brusc în feerie, în glumă, în suris — iată o mișcare tipică poeziei lui Florin Mugur.

Poetul ca „bătrîn actor” abstras în propria-i artă, dar purtînd toate ale sale cu sine și mintuînd de simțul ridicolului prin simțul poeticului nu face decît să-și mărturisească obstinat vocația: „ocupația mea? încerc să trag lucrurile spre fericire”. Firește, fericirea po-

tului este poezia însăși, faptul de a (mai) putea scrie poezie în pofida altor agresiuni. „Aerul liber” e locul prezenței sale, iar „spectacolul” pe care îl dă nu-l mai puțin spectaculos decît însuși faptul de a fi, decît însăși bucuria de a exista. E o bucurie — la Florin Mugur —, cumva hîtră, că dincolo — sau mai bine zis prin ele — de denegațiile „vieții obligatorii” se mai poate trăi (și scrie) „un minut fericit”. Și există în *Spectacol aminat* numeroase astfel de „minute fericite”, revenind printr-o tehnică a contrapunctului, în fluente de lamento a cărții. Ele reprezintă, astfel, fel de deflexiuni prin care în apele întunecate ale lirismului apar scilicet estuare în oglinda cărora timpul s-a comprimat în revelații; un fel de privilegiu smuls „obligativității” vieții.

Gravitatea poetului și a poeziei este invariabil disimulată prin ironie, grimasă, joc, farasă, badinerie, căci poetului nu-i stă nicidecum pe chip masca solemnității, iar poezia preferă tonul larmoalant, tonul unci ambigue veselii tragice.

Poemele din *Spectacol aminat* figurează o veritabilă „grădina a delicilor”, desfășoară într-un mod original și sesizant o „fenomenologie” a dezasterării, un soi de infern vesel și guraliv, un fel de bilci al pustirii lăuntrice, un „cîrc” a cărui vedetă e chiar poetul. Iată-l într-un autoportret deviat: „ei da, existența acestui asin răbdător și-ndărățnic / ei da, de muncit a muncit / se va zice cîndva la mormîntul notat cu f m // asin obosit și cu capul plînd într-o mare substanță aurie / robust și cuminte și pururi stîngaci deplasîndu-și povara / precum un vers lung și încet străbătînd iliada”. (*despre asin*). Florin Mugur scrie o poezie a „amănuntului”, ceea ce este, în ultimă instanță, tot un mod de a răsuci gîtul elocvenței de tip retorice; rămîne însă acestei poezii o altă elocvență, cu totul specială. Întîlnirea neașteptată a doar citeva amănunte iscă secvența poetică. Impulsul poemului e iluminarea produsă de scurt-circuitarea prin amănunte revelatorii: „mă refugiez în arta mea săracă și răvășită — o groapă veselă, plină de lumina soarelui de cită vreme nu se mai uită femeile frumoase la mine, cu acea atenție prefăcută care-ți înfige o păpădie drept în creștetul capului și mergi după aceea drept, cu pași rigizi, grijuliu să nu se scutească din mercurie virful muntelui abia se zărea — umbra lui cîzînd pe nasturi — din vite amănunte e făcut un rege? dar sinuciderea unui rege, din cite? despre poem știu, el e făcut numai din trei amănunte care izbucnesc în plîns” (*încea un minut*).

Poate cel mai frecvent cuvînt din categoria modalității în poezia lui Florin Mugur este „brusc” (și sinonimele), ceea ce trădează viteza revelației poetice în contrast cu lentoarea vieții. Formal, este greu de definit ce sînt acele texte pe care poetul le numește „minute”: sînt / par însemnări de jurnal, sintagme, jumătăți de vers, vers, observații și totuși impresia de pulsație poetică, de densitate lirică este evidentă.

S-a spus mereu — și această e adevărul (parțial) — despre poezia lui Florin Mugur că se alimentează dintr-un perpetuu „cutremur” lăuntric, dintr-un ghem inextricabil de neliniști insolvable, din fragilitatea în fața lumii, acuzînd într-un fel propriu ceea ce s-ar numi „profanarea crescîndă a omului”. „Expresie a unei sensibilități dezolate, descumpănite, frustrate — arată Cheorghe Grigurescu — această lirică emană dintr-un principiu al compensației”. Căci, totuși, „cică există speranță” în poezia lui Florin Mugur și atîta vreme cît „în jurul soarelui pămîntul descrie curba sigură a unui vers”, speranța poate fi luată și dusă cu noi chiar și în infern. Or, în acest sens, am convingerea că Florin Mugur nu are decît o singură spaimă, dar aceasta le totalizează pe celelalte și de aceasta e cu adevărat terorizat: spaima de a nu mai putea scrie — „zilele cînd ești însuși omul care nu scrie, un tințar sicilitor pe care dumezeu îl strivește de frunte”.

Dacă scrisul este pentru un scriitor singura „cale de acces” în imperiul fericirii, citînd poezia lui Florin Mugur, trebuie să ni-l inchipuim pe poet fericit.

IOAN MOLDOVAN

VIOREL MĂRGINEAN — Ritual de nuntă

Acetind istoria românilor

600 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a Munteniei a domnitorului Mircea cel Mare

MIHAI EMINESCU
DESPRE MIRCEA CEL MARE

Continuăm să prezentăm extrase din gazetăria lui Mihai Eminescu, referitoare la Mircea cel Mare și epoca sa. Cum spuneam și în numărul trecut al „Suplimentului”, Eminescu a fost un pasionat iubitor și un erudit cunoscător al istoriei românilor, iar perioada domniei lui Mircea cel Mare a constituit o adevărată slăbiciune pentru ilustrul gazetar. „Pe noi ne ajunge în întinericul în care ne aflăm — releva Eminescu, întristat de cele contemporane lui — o rază din vremea lui Mircea cel Mare și a lui Ștefan cel Sfinț pe noi ne ajunge încă amintirea lui Matei Basarab”. La 1 august 1876, Eminescu a publicat în ziarul „Timpul” un studiu analitic referitor la influența habsburgică asupra Principatelor Române. Ca de fiecare dată, în astfel de situații, marele gazetar apelează și acum la istorie, dezvoltând ideea stabilității domnitorilor, atât de benefică pentru dezvoltarea neatinată a țărilor românești. După ce evocă lunga și glorioasă domnie a lui Ștefan cel Mare în Moldova, trecind în Muntenia, se oprește firesc la Marele Voievod: „Mircea I se suie pe tron la 1386 și domnește până la 1418, adică 32 de ani. Iată și

aci efectele stabilității: domnia cea mai glorioasă și întinderea teritoriului cea mai mare. Mircea e voievod al Ungro-Vlahiei, ban de Severin, duce de Făgăraș și Amlaș, stăpînitor amîndoror țărmurilor Dunării și pînă la Marea Neagră, domn al cetății Dirstor și al țărilor tartarice”.

Chiar și atunci cînd publică acide note ironice, precum **Nefericitul X**, Eminescu aduce în prim plan figura lui Mircea: „Toți ascund scăpările lor din vedere după această nefericită literă pe care lumea o încăleacă...”

Dacă un tinăr, vrînd să știe de-i șade bine cînd doarme, își închide ochii și se uită în oglindă cu ochii închiși, se numește X. Dacă unul, vrînd să-și vîndă casa, ia o bucată de cărămidă și, la strigarea vînzării, o arată ca proba casei, numele lui e tot X. Altul, vrînd să prîndă-un soarece ce i-a ros un manuscris asupra epocii lui Mircea cel Mare, a luat o bucată de carne-n gură și, stînd la bordă, așteaptă să vic soarele-cele ca să pună mina pe el — X...”

Punînd în discuție unele măsuri ale guvernelor burghezo-moșieresti, de redresare, chipurile, a economiei țării, Eminescu le dovedește netemeinicia, categorisindu-le simple paleative: „Toate acestea nu ajută

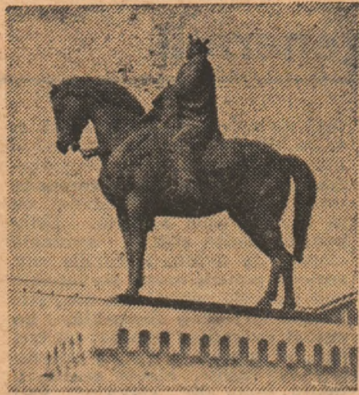
nimic, nu ușurează c-un grăunte măcar sarcina socială, din contră o îngreuează fără de nici un folos și țara stă tot pe loc, țăranul ară tot cu plugul lui Mircea cel Mare, administrația tot rea, școala tot mediocră, justiția tot înjghebată din oameni ce vor să-și facă în tribunale practica de avocatură”. („Timpul” din 10 aprilie 1882).

Într-o notă polemică, de critică a guvernării liberale, publicată în „Timpul” din 26 mai 1882, Mihai Eminescu îi acuză pe guvernanți pentru unele măsuri opresive, neeficiente, punindu-le în față exemple viabile din istorie: „Fără recrutație Mircea și Ștefan Vodă ridicau țara în picioare, ba adevăsa nici nu puteau s-o înfrine și s-o domolească cînd era vorba de năvăliri din afară”.

Încă o săgeată aruncată de Eminescu liberalilor, prin intermediul istoriei, în speță al lui Mircea cel Mare: „Dar să zicem că dacă țăranul nostru stă rău, are cel puțin satisfacțiunea de a-și vedea respectat sentimentul lui național, că acesta rămîne izvorul lui de speranță în viitor, steaua care-l conduce și-l mîngîie în căderea sa materială”.

Să vedem ce se face în privirea aceasta.

Cozia, unde e înmormîntat Mircea I, cel mai mare Domn al

Țării Românești, acela sub care țara cuprîndea amîndouă malurile Dunării pînă-n mare, Cozia unde e înmormîntată familia lui Mihai Vodă Viteazul, un monument istoric aproape egal în vechime cu țara — ce-a devenit acesta? Pușcărie!

Turcii și austrieci au ocupat țările, dar pușcărie tocmai din această mînistire n-au făcut. A trebuit să vină „roșii”, «naționaliști» să vină, cu ilustrul lor Simulescu, ca s-o facă și asta.

Dar oare Carol Îngăduitorul nu va înceta din viață cînd va sosi sfîrșitul prescriis de dumnezeu și regilor și oamenilor de rînd? Oare pușcărie se va face deasupra mormîntului său? Oare nu există nici o solidaritate istorică între cel ce poartă azi coroana Țării Românești și cel ce-a purtat-o acum cinci sute de ani?!”

Un citat din replica dată de Eminescu defăimătorilor istoriei poporului român, pasaj din care nu lipsește amintirea învingătorului de la Rovine: „...Ce curioasă idee vor fi avînd maghiarii despre natura oamenilor și lucrurilor cînd încearcă a face într-o zi ceea ce o mie de ani n-au putut face? Ce copilărie e din partea lor de a-și închipui că națiunile pier de pe-o zi pe alta...”

Pînă la sfîrșitul sutei XV-a românii sînt în Ardeal și Țara

Ungurească unul din elementele cele mai considerabile în viața politică. Trînd sub voievozi proprii și sub legile lor proprii, fără amestec din partea Ungariei, ziditori și apărători de cetăți, pururea buni ostași, epoca de aur din țările noastre, începută cu Mircea și încheind cu Ștefan, e o epocă de aur și dincolo în Ardeal și Țara Ungurească”. („Timpul” din 4 noiembrie 1882).

În iunie 1883, Eminescu tot se arată indignat pentru ceea ce devenise Cozia lui Mircea: „...Dl. Ioan Brătianu a dat dovadă strălucită de respect față cu cele rămase din bătrîni, prefăcînd mormîntul lui Mircea cel Mare în pușcărie pentru o crea o sinecură unei rude...”

Manuscrisele lui Mihai Eminescu poartă în ele dese referiri la istoria românilor, la perioada domniei lui Mircea cel Mare. Apostrofînd, la un moment dat, pe C.A. Rosetti, proprietarul-director al ziarului „Românul”, Eminescu are și această întrebare voit semețată: „Ce-ar zice oare răposatul Năsturel-Herescu dacă dl. C.A. Rosetti s-ar pretinde dintr-o societate cu el? El ai cărui strămoși fuseseră cancelari sub Mircea cel Mare, sub Matei Basarab, sub cel din urmă din Basarabi — Constantin Vodă?!”

Încă o însemnare a lui Mihai Eminescu: „În suta a XV-a avanscena teatrului Universului este ocupată de români. Românii sînt poporul cel mai însemnat al Europei. Ioan și Matei Corvin în Ardeal, Banat și Ungaria, Mircea cel Mare și Vlad Dracul în Țara Românească, Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare în Moldova”.

În prag de sărbătorire a împlinirii celor 600 de ani de la urcarea pe tronul Țării Românești a Munteniei a domnitorului Mircea cel Mare, am ținut să ilustrăm acea binecuvîntată perioadă istorică a evului de mijloc, cu reflecțiile nepereche ale geniului spiritualității românești — Mihai Eminescu.

STELIAN NEAGOE

Fără machiaj

Acoperă-mi inima cu ceva

Rugină de aur, culoarea regilor asirieni, praful roșcat de pe sandalele lui Ulyse. Bunicii lumii scriu, pe indelete, scrisori copiilor neastîmpărați ai verii. Bani vechi lucesc în soarele stins. Cu ei nimeni nu mai poate cumpăra nimic folositor. Sunt doar frumoși, pe cît erau odinioară de vii. Atît. Pajiștea din vis umbliă singură. Presimțire a ploii. Dor de dor.

Acum știu cum îți aprinzî țigarea, lă-sînd apoi mina să cadă pe umărul scaunului. Acum știu cît de tare îmi semeni și cît de în zadar îmi semeni. Fotografia ta este acum mai puternică și mai înțeleaptă decît tine. „Acoperă-mi inima cu ceva.”

Orașul din jurul meu se zvîrcolește, răcorîndu-se. Eu am, norocosul de mine, parte de asta. Tu, în marele și secatul oraș, taci.

Ce rost are să mai pun întrebări? Ce răspuns ar mai putea veni? Pe templele tale ce solz de zmeu învîns în luptă dreaptă ar mai putea străluci ca atunci? Ce ochi de apă, vrăjîit, ar mai putea ține în pleoape scîlpirea sălbatică a inimii mele? Cît timp mai ai să mă dori într-atîi? Este aceasta o declarație de dragoste niciodată întimplată aieva? Un

poem? O scrisoare? Un sferț de gînd? O mazărecă ostentată pe un parchet lucios? O incumetare?

Mă tem că n-am să te mai văd uneori... Mi-e inima grea, ca un bocanc măsluit strîmt pentru un drum prea lung. Abia mai pot să-i leg ordonat șireturile rupte de prea multe ori... Fac totuși asta din nou, murmurînd veacurile de nori care trec peste aceleași acoperișuri. Ție îți cînt, ție...

Cine ești tu, întimplarea mea tulburătoare? Cine poți fi tu decît FRUNZA CEA GREA, mireasa părăsitoare, semnul vremii?

Cît au putut fi bucuriile tale de puține la număr, ca să fii acum atît de fără noroc? Rugina regilor asirieni cine ție-a vopsit-o pe frunte?

De ce cazi? De ce începi să cazi? Frunză grea, frunză grea, sunt răsăd de dumneata?

Orașul ploioș aude acest cîntec și scîncește ca un copil fugit de-acasă în lume.

ADRIAN PINTEA

P.S. Închizi scrisoarea și scuturî de pe plicul mototolit un praf fin de rugină.

Cronica muzicală

Evocare elisabethană

Poate că în „inflația” unui miez de stagione spectacolul **Lumea-ntreagă e o scenă...** ar fi trecut aproape neobservat sau, în orice caz, ar fi trezit mai puțin interesul unui cronicar muzical, cu atît mai mult cu cît programul a depășit sfera unei manifestări strict dedicate artei sunetelor, optînd pentru sintcretismul unui „spectacol” gîndit, pregătit și regizat ca atare. Dar așa, în crepusculul verii, cînd noua stagiune came-rala a Filarmonicii „George Enescu” abia s-a deschis (prin recitalul susținut de tinerii Nicolae Vasilescu și Miron Vasilescu), acest „al doilea punct” al afișului a reținut atenția.

De fapt, în consecința acestei manifestări în totalitatea fatetelor sale ar trebui urmărite două laturi distincte, avînd o evoluție independentă: cea teatrală și cea muzicală, cumulate într-un colaj ce a reunit valențele expresive ale poeziei, teatrului și muzicii — de aici nota de originalitate a întregii desfășurări, cu totul diferită ca factură față de obișnuitele seri de muzică și poezie aflate într-o statică derulare.

Intr-adevăr, formula acestui spectacol

care a evocat universul shakespearian nu numai prin versul ales ca generic, ci ca însuși nucleu generator — alături de **Sonete** și fragmente din capodoperele „marelui Will” (Regle Lear, Hamlet, Othello, Romeo și Julieta, Cum vă place, Visul unei nopți de vară etc.) recitate, sau mai degrabă, **jucate de Estera Neacșu**, și pagini instrumentale și vocal-instrumentale datînd din aceleși perioadă, datorate lui John Dowland (în marea lor majoritate), Anthony Holborne, Thomas Morley, Francis Pilkington, talmăcite de ansamblul de muzică veche **Collegium** și de **Adina Dimitriu** (voce și lăută) — a fost mai apropiată de profilul unui recital actoricesc (a cărui mișcare scenică a fost coordonată de Mimi Bardezan) care acordă muzicii rolul de a ilustra, de a comenta, de a încadra fiecare dintre numere. Cu o astfel de structură, **Lumea-ntreagă e o scenă** și-ar fi găsit poate un loc mai firesc sub auspiciile unui teatru (decît în Rotonda Ateneului), într-o ambianță scenografică mai adecvată sugerării epocii elisabethanice, la care s-ar fi adăugat și decupajul luminilor reflectoarelor. O astfel de opinie apare justificată în egală măsură

de regia amănunțită, ca și de elaborarea minuțioasă a elementelor de spectacol, de văditele preocupări pentru autenticitate (chiar dacă ele nu s-au relevat cu consecvență pe toate planurile).

Tabloul acestei incursiuni în istoria culturii engleze, în cea a marilor valori universale, s-a conturat prin pasiunea, dăruirea și entuziasmul interpretelor. Momentele muzicale au prilejuit remarcarea ansamblului **Collegium** — o formație care a pornit prin a fi „amatoare”, dar care prin profesionalism, prin atenta cizelare a individualităților, dar și a surdurii entităților timbrale componente, prin grija pentru acuratețea stilistică și expresivă depășește cu mult ceea ce înțelegem de obicei prin acest statut. Cei șase tineri muzicieni din Carei — Endre Deak, Ildiko Kerezstezi, Hans Wieser, Tibor Halasz, Johann Straub, Adalbert Ginal — au dovedit o riguroasă sfeluire a detaliului, integrată concepției asupra

genurilor abordate, redimensionată prin siguranța interpretativă. Acest atribut a apărut estompat în cazul Adinei Dimitriu (lucru explicabil prin emotivitate, dar și prin deficiențele de tehnică vocală și instrumentală) ceea ce a conferit fragilitate discursului muzical, altfel caracterizat prin naturalitate, fluiditate și o evidentă obiectivare.

În rezonanță de lăută și chitară, în acorduri de Blockflöte, punctate de percuție, prospețimea expresivă a momentelor muzicale s-a împletit cu elocvența textului shakespearian, transformînd o frumoasă inițiativă într-un spectacol atrăgător, ai cărui tineri protagoniști îi așteptăm confirmați de Timpul viitor.

ANCA IOANA ANDRIESCU

*) „Lumea-ntreagă e o scenă” — Rotonda Ateneului Român, sîmbătă 30 august

În pagină

Scurt chestionar pentru „oameni de prisos”

1. „...de ce cînd te pișcă țîntarii li se face burta roșie?” Prima întrebare pusă de Petea, băiatul de șase ani al lui Pavel Matveevici Zaikin, judecător la tribunalul de circumscripție, „un bărbat înalt și puțin adus din spate, purtînd o haină ieftină de dril și un chipiș decolorat, cu cocardă”, e destul de ușoară.

Obosit, nădușit, congestionat, încrunțat, ursuz, Pavel Matveevici, abia sosit cu trenul de la oraș, după un drum chinător și plicticos, își găsește în vila închiriată în stațiunea de odihnă doar băiețelul stînd la masă și decupînd concentrat, cu foarfecele, valetul de caro dintr-un joc de cărți. Judecătorul tocmai avusese o discuție ca de la un suflet de cap de familie la alt suflet de cap de familie. Cehov păstrează anonimul celuiilalt, denumindu-l croitorește „pantaloni roșcați”. Zaikin se vaită întîi cu decență: „Nevastă-mea și băiatul stau aici tot timpul, dar eu vin doar de vreo două ori pe săptămînă. N-am cum veni în fiecare zi. Și pe urmă e și costisitor”. Interlocutorul pune, la rîndul său, problema cheltuielilor estivale (ne aflăm în iunie, pe la șase seara) deși recunoaște cinstit: „...e mare lucru să trăiești în sinul naturii (sin optimist! n.n.)... viață idilică și toate celelalte...” Dar omul („pantaloni roșcați” dețin grad de consilier de stat!) cam stringe cureaua de: „...fumez tutun de calitate a doua și nu-mi rămîne o rublă disponibilă să-mi cumpăr apă minerală de Vichy... pentru pitrele mole de la ficat!” Atîns unde îl doare, și el un vechi hepatic, judecătorul izbucnește plin de fier, ferfenîndu-i viziunea oarecum pașnică, dilatănd punctul de mîhnire al soțului rămas acasă, la slujbă, al cărașului agasat de veșnicul du-te vino

cu pachete, cu serviete și cutii de pălării: „...e o mizerie!... Eu unul, domnule, rămîn la părerea că **viața de vilegiatură** au născocit-o diavolul și femeile (s.n.)... La drept vorbind asta nu mai e viață, ci muncă silnică, iad (s.n.)... umbli de colo pînă colo ca un bezmetic... totul a fost cărat la vilă... Măninci pe dracu, nu-i chip să bei un ceai... nu te speli. Iar cînd vii aici, în sinul naturii (sin pesimist! n.n.), trebuie să mergi într-un praf și căldură... ptiu!” (s.n.) Și încheie patetic: „Pur și simplu e de mirare că mai sîntem în viață!” (Sublinierea și mirarea noastră că mai sîntem, într-adevăr, în viață!) La capătul puterilor, ajuns în fine la vilă, Zaikin o găsește pustie, țîuită dezolant de țîntari, biziită a zădărnice de muște. Petea îl înfomează continuînd să taie cu aplicație cartea de jos: „Mama? A plecat cu Olga Kirillovna la repetiție, că joacă teatru. Poinine au reprezentat”, (s.n.) Deci Nadejda Stepanovna, nevastă-sa, e acrită amatoare! Buclucul ia proporții. Și micul personaj turuie, turuie: „A luat-o și pe Natalia, s-o ajute la îmbrăcat acolo, la repetiție (s.n.)... Iar Akulina s-a dus în pădure să culeagă ciuperci...”

Raportul s-a terminat. Incepe chestionarul! Cunoașteți întrebarea inițială. Simplă. Numai că Pavel Matveevici, atacat prin surprindere, copleșit de repetițiile Nadejdei, exasperat de singurătate și foame, biguie buimăcit: „Nu știu...” Revenîndu-și o clipă din șoc, descoperă inspirat: „Fiindcă sug sînge”. Pe urmă, sleit psihic, „Zaikin se așează în fotoliu și se uită cîva timp pe fereastră, prostît.” (s.n.) Mai trebuia să facă față la cinci întrebări!!!

EMIL BRUMARU

ANTOLOGIA

cenacului prin corespondență

Ion F. Oişte

Tinărul profesor Ion F. Oişte (din comuna Prundu, județul Giurgiu) este un pedant, care nu poate să-mi ierte că într-un răspuns la Cenuşă prin corespondență i-am menționat greșit numele: Ion T. Oişte. Prin pedanterie se caracterizează și poemele sale, toate — sonete în monorimă! Deși compuse parcă de un calculator electronic, ele nu sînt lipsite de lirism.

DE VORBĂ CU TINE

Curg în miresme orele lui captor,
Verdele strigă-aprins după ajutor,
Răcoarea supraviețuiește-n izvor,
Florile, unicolore, mor și mor...
Cerul, sufocat, gemă îngrozitor:
Ici-colo, cite-un petic roșu de nor;
Păsările-au uitat de cîntec și zbor;
Pămîntul miroase-a ce-a fost sub
ninsori —
Ce-a fost și ce este?... M-apucă
fiori!...

Același spectacol și-n noaptea
și-n zori!...
Iubito, e vară — pirjol roditor —
Că-mi vine, de toate, să uit uneori:
De tine mi-e dor și cînd nu mi-e dor...

CE-A FOST SĂ PLECE, CE-A FOST SĂ RĂMÎNĂ

„Ce-a fost să plece, ce-a fost să
rămînă...”

Idee cu idee se îngînă
Pe cite-o nimicire de țărînă...
Îți scriu deschis, cu sufletul pe mină —
Îmi pare bine că îți ești stăpînă
Precum și-e apa-n propria-i fîntînă;
Nimic nu te oprește, nu te-amină
S-alungi ce-i rău, chiar seceta pînă
Din lirica de după și de pînă...
Dar ești Cenușăreasa ori vreo zînă
Din basmul spus în cartea de română?
Sau oaie-mi ești, cu grai în loc de
lină?

În Miorița focu-i 'nalt la slînă,
Și lacrimăză-o burniță bătrînă...

Gabriel Nicola

Bun cunosător al vieții de șantier (este inginer, absolvent al Institutului de petrol, gaze și geologie din București), Gabriel Nicola scrie cu predilectie despre acest mediu. Duiosia sobră cu care își privește personajele ia adeseori forma unui discret umor.

INLOCUIREA ȘEFULUI DE ECHIPĂ

— Unde alergîi atît de grăbit, nea Mitică? Mai ai o jumătate de oră pînă la terminarea pauzei!
— Sst! Tov. inginer, veniți și dumneavoastră cu noi! Ne-am hotărît să scăpăm de Gălăgie. Nu-l mai vrem șef. O să dovedim conducerii că ne descurcăm și fără el. Îl propunem șef de echipă pe tov. Ghioartă. E un om serios, sindicalist vechi... Față de Gălăgie care a trecut prin pușcările...
— Dar e reabilitat. E om serios, me-seriaș bun!
— Vorbe, tov. inginer. Zblără la noi tot timpul și nu face nimic.

Cealaltă mergeau cu pas întins. Au ajuns la macara, l-au înduplecat pe macaragiu, care a coborît cîrligul macaralei, a prins primul tronson din coloana de betonare și a început să-l introducă în tranșea plină cu noroi. Ghioartă comanda:

— Prinde șarniera... strînge-o... desfășă suveiu!... gata, ridică tubul, infi-letează... prinde clestele invers... așa... acum cealaltă bucată... pînă... Gata!
Ați văzut tov. inginer?

În acel moment s-au auzit pași grei. Gălăgie alerga, clămpănind din cizmele de cauciuc. Simțise că ceva nu-i în regulă. Își ținea casca în mînă. Cînd ajunse lângă panou, gîfînd, se răsti:
— Ce faceți, bă, aici? Cine v-a pus să băgați pînă? Ați măsurat-o? Ce lungime avea? Ia zi, Mitică! Unde e metrul?

— N-am metru. Am măsurat-o din ochi! E bine!

— Ce ochi? Fi-ți-ar ochiul de ris să-ți fie! Crezi că se pune așa, fără să te gîndești puțin? Dați-o afară! Hai repede, că vine betonul!

— Chiar acum am lăsat-o jos! De ce s-o mai dăm afară?

— Tu n-ai bă? Hei, macaragiu, de ce te-ai luat după ăștia, să ridici orice? Hai! Desfășă pînă, pune suveiu!... prinde cîrligul, desfășă șarniera... Așa! Afară! Totul afară! Așa... Să măsurăm! Va să zică: 16 metri adîncime panou și 15,80 metri lungime coloană. Inapoi! Prinde tubul... șarniera... strînge! Puneți-le pe toate cap la cap! Ce tot mormăi, Ghioartă, ai obosit?

— Am pus exact aceeași lungime ca înainte!

— Și ce dacă? Acum sînt măsurate, înainte nu erau. Ați pus întimplător aceeași lungime! Mă Ghioartă, mă Mitică, să nu vă mai prind că vă apucați de treabă fără mine!

Nea Mitică îi făcu tinărului inginer un semn cu ochiul, scoase o sticloanță cu rachiu pregătită pentru eveniment, se uită atent în jur și o întinse.

● CORNEL VANA, Turda. Ambele povestiri — Mitrofan și „Balada lui Gruia” și Boarea dintre „arini” — tătăului sînt scrise corect din punct de vedere stilistic, dovedind priceperea de a valorifica pitorescul unor termeni dialectali. Nu le propun însă pentru publicare, deoarece nu aduc nimic nou față de proza de inspirație rurală care apare în mod curent în revistele noastre.

● CĂTĂLIN ȘUȘU, Oradea. Povestirea Virsta ambiguă — a cărei acțiune se petrece într-un tren — cuprinde cîteva pasaje bine scrise, cu putere evocatoare. Așa este cel în care personajul principal, stînd singuratic pe culoar, descoperă la capătul celălalt al vagonului un grup de soldați:

„În capătul culoarului cîțiva soldați fumcăză strîns într-un grup mărunt, cu mucusurile țigărilor singerind în lumina gîlbui. Se prea poate că vorbesc ceva între ei sau se privesc în tăcere. Ce le pasă? Întotdeauna mi-am spus că uniforma te apără. Te leagă de ceilalți care o poartă și prin asta nu mai ești singur. Mai ales de asta te apără; să nu mai fii singur.

Tresare și privește bulmac în jur. Culoarul este pustiu. Curentul de aer micșă ritmic perdelele de pînă grosolană lovindu-le de sticla geamului. Tîntele de metal sună ca niște bla-cucuri pe pavaj. Mirosul greu de serum de țigară și linoleum uzat se amestecă cu cel al toaletei din capăt. În semiobscuritatea neutră, silueta lui pare o țintă de poligon abandonată acolo.”

În general, însă, acordați prea mult spațiu discuțiilor banale din compartiment, precupărilor erotice ale pasagerilor, descifrate în fiecare gest al

lor, descrierii bagajelor etc. Este nevoie de o selecție mai exigentă a elementelor epice.

● DOBRE ENACHE, Nana, Călărași, M. I. NICOLAE, București, GABRIELA R. CROITORU, Huși, Vaslui, SORIN VIDAN, Drobeta-Turnu Severin, NICOLAE DĂRĂBĂNȚ, Brașov, ION STĂICU, Timișoara, DAN TEODORESCU, Iași, IONI PLEȘA, București, VRIVONIA DUMA, București, DAN RAIĂ, Ostrovu Mare, Mehedini, SPERANȚA LAUR, Galați, H. OSTROGOTUL, Iași, CĂTĂLIN ANDREES-

CENACLU prin corespondență

CU, București, MARICICA F., Timișoara, CONSTANTIN TESTAMENT, București, GEORGICA TH. BUCURESCU, Constanța, UN SCRITOR ÎNCA NERECUNOSCUT, Galați, VĂSILE DEBIA, Oradea, THEODOR CONSTANTINESCU, Ploiești, MARCEL DRAGOMIRESCU, Brașov, IONEL AGUREANU, Iași, PANAIT CALOMPIRESCU, București, TEODORA PRELIPCEANU, București, VLADIMIR TEOREANU, Arad, I. S., Vatra Dornei, DENISA BUCUROIU, Slobozia, AGAPIA, Tîrgu Mureș, TEOFIL DEMETRESCU, Craiova, F. P., Drobeta-Turnu Severin, CANTEMIR AVĂDANEI, București, MARIN SOCRATE,

Galați, FLAUBERT, Brașov, MARI-NICA DUBEA, Botoșani, MARILENA UNGUREANU, București, PARASCHIVA DESPINESCU, Bacău, ECATERINA H. OLĂNESCU, Ploiești, AL. CONST., București, MITICA POFA, Urziceni, I. A., Călărași, VALENTIN RIMNICEANU, Bala Mare, CONSTANTIN TEODORESCU, București, ELENA MARINESCU, Huși, ZENOVIA C., Rimnicu Vilcea, PARASCHIV MUNTEANU, Pitești, HARALAMBIE FRITOCALĂ, București, ELEONORA DRĂGOESCU, Siret, CONSTANTIN POPESCU, București, EMANOIL TEODORESCU, Oradea, DEMOSTENE VARGA, București, ING. PAUL PAULESCU, Slatina, VASILICA DAMASC, București, FARDAILLAN, București, MARIAN PENESCU, Mangalia, FLORENTINA GHEORGHE, București. Poate că aveți talent. Dar o mare pasiune pentru literatură în mod sigur nu aveți, din moment ce vă mulțumiți cu texte care nu comunică nimic important.

● PENTRU CITITORII CARE VOR SĂ ȘTIE PE CE ADRESĂ SĂ-ȘI TRIMITĂ MANUSCRISELE. Adresa este: Scinteia tineretului, Supliment literar-artistic, Piața Științei nr. 1, sector 1, 71 341 București, PENTRU CENACLU PRIN CORESPONDENȚĂ. Autorii care își aduc personal manuscrisele la redacție trebuie să scrie, de asemenea, pe plicul sau dosarul respectiv PENTRU CENACLU PRIN CORESPONDENȚĂ și să le predea la secretaria redactorului-șef. Este de dorit (dar nu și obligatoriu) ca textele să fie dactilografiate și însoțite de datele biografice ale autorilor. Manuscrisele — publicate sau nepublicate — nu se restituie.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

În jurul anticipației

Almanahul (II)

Cele 320 de pagini ale „Almanahului Anticipația 1987” sînt ocupate în felul următor: 100 — critică, eseistică, sociologie, jurnalistică, bibliografie; 103 — proză originală; 77 — proză străină; 20 — reeditări („retro SF”).

În ansamblu privită, proza originală atinge, în ceea ce privește scriitura, nivelul onorabilității, etapa cînd mai publicau autori avînd ezitări în ceea ce privește folosirea limbii pîrînd a fi pentru todeauna depășită. Cîțiva tineri prozatori sînt totuși prezenți cu texte din categoria SF-ului minor. Dar ar fi realmente imposibilă alcătuirea unei antologii numai din piese foarte valoroase.

Dintre textele reușite rețin atenția un fragment de roman datorat lui Mircea Oprită („Paznicul timpului”), unde originalitatea viziunii și acuratețea acumularii de amănunte atestă mina profesionistului, precum și cîteva povestiri de diferite întinderi, al căror autori fac parte din „noul val”. „Fantastica lume a lui Cristobald” de Viorel Pirligras este o povestire care pornește de la mitul adolescentului dotat cu puteri supraomenești, conturînd o parabolă a creației artistice și a posibilităților ei de a umaniza. Profitînd de condițiile speciale ale unei planete, personajul principal își materializează visele, în descrierea acestora autorul dovedind talentul imaginării unor amănunte plastice. O povestire reușită este și „Cassargoz” de Cristian Popescu. Axată pe tema manieristă a lumii ca teatru, această povestire plasează un personaj din categoria „durilor” într-o lume unde posibilitățile regizării unor interpolări fictive în realitate au ajuns la nivele inimaginabile. Remarcabilă și prin stilul tăios, caracteristic lui Cristian Popescu, această povestire de mari dimensiuni construiește un episod

caracteristic pentru o lume în care individul nu mai este decît un simplu component depersonalizat al unei serii.

„Așteaptă-mă în visul de miine” este o interesantă povestire, în care Constantin Cozmiuc încearcă (și în considerabilă măsură reușește) să folosească elemente ale mitologiei autohtone. Este reconfortant că citești, după un noian de texte ale căror personaje poartă nume anglo-saxone și acționează în cele mai exotice medii sociale, o povestire derulată în România. Încă aflat într-o fază de început (probă sînt unele incertitudini stilistice), Constantin Cozmiuc pare a dori să persevereze într-o direcție foarte promițătoare.

O scurtă povestire reușită este semnată de Dănuț Ungureanu („Arbore colit”). Textul, ale cărui calități literare sînt deosebite, imaginează transformarea unei mașini într-un monstru despre care citi-

torul nu află cu precizie dacă este vorace sau dătător de necunoscute satisfacții.

Două texte pe care le-aș denumi „teh-nice” (sugerînd astfel că autorii lor au reușit să își dovedească ingeniozitatea în folosirea unor succesiuni epice cunoscute) sînt „Scurta carieră a lui Antonio Rosales” de Marcel Luca și „Piateta cu bănci de marmură” de Bogdan Ficeac.

Mai semnează Bogdan Rusu, Faur Agachi (o reușită parabolă despre colaborarea între indivizi care nu se cunosc), Dorin Davideanu, Gheorghe Păun, Mirela Pacluga (text cu reale calități poetice), Mihnea Columbeanu, Biró Laszlo Péter, Sorin Tamaș, Ștefan Ghidoveanu, Paul Spînu (umor de bună calitate), Mihail Grămescu, Alexandru Ungureanu.

VOICU BUGARIU

Cronica literară în linii frînte de LINU

Eugen Uricaru, Stăpînirea de sine, Editura Cartea Românească, 1986.

Romanul lui Eugen Uricaru este o poveste de dragoste în care recunoaștem tehnica vagului, caracteristică autorului.

Tabela de marcaj

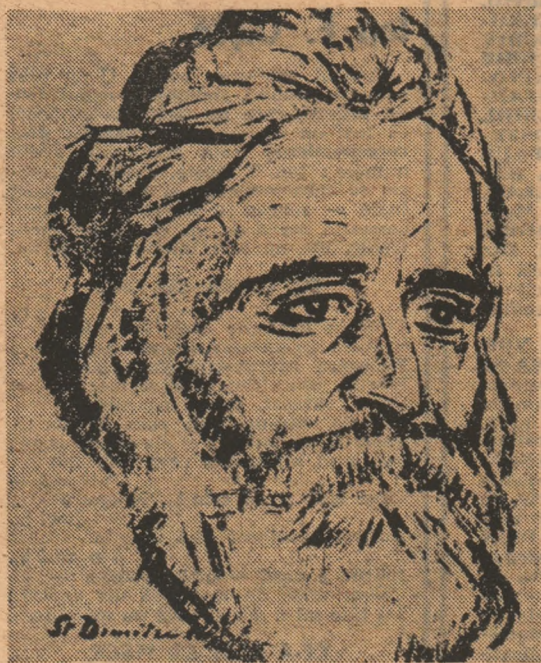
Sic, sic, musiu Biguet

Precum vă spuneam, de cînd „naționala” joacă pe Steaua (pe schelet și pe teren) și de cînd Jenei e „à côté” de M. Lucescu, am o liniște de bookmaker și-aș paria cu oricine pe șansa alor noștri. Acum a fost rîndul austrieșilor să simtă pe pielea lor ce fel de fotbal sînt să jucăm și după acest timid 4-0, cu care i-am tratat la deschiderea preliminarilor, le putem spune tot adevărul pe față. Apărarea noastră a fost mutată din om în om cu un pas spre stînga, să intre și Mircea Rednic (pe dreapta), la mijloc a lipsit Stoica, iar virtutile noastre de atac n-au avut sarcini de a înscrie. Deocamdată, cu golurile a fost însărcinat (mai ales) fundașul Iovan, care a și executat misiunea de țintă, trăgînd întii din apropiere, cu latul botinei, și mai apoi de la distanță, un obuz de artilerie grea. Lăcătus s-a făcut frate cu Rednic și-a înfipt și el unu', ca să se știe cine e, după care a trecut pe post de pasator și l-a servit pe Hagî cu o minge numai bună de ncheiat conturile. La un moment dat, ni se făcuse chiar milă de fundașii adversi, altfel băieți buni și bine construiți, cum e cazul lui Mieslender, a treia bară a porții austrieșe, dar, ce să le facem? Fotbalul se joacă pe goluri și noi ne aducem aminte de axioma asta ca de meciul cu Irlanda de Nord, jucînd mai abtîbir. Să le fi lăsat măcar șansa golului de onoare. Nuuuu! Nici cînd ieșise Moraru la atac și mingea austriacă dădea să se-ntimple-n poarta

noastră, n-a fost să fie gol, că era acolo Belodedici, ostaș destoinic care știe parola lui Bumbescu „Pe-aici nu se trece!”. Pe marele Polster nu l-am văzut bine decît la prezentarea echipei, că-n rest nici nu știm precis dac-a jucat, iar coechipierii lui, cu excepția cîtorva faulturi mai acătării, făcute să-l bucare pe Miguel Munoz, aflat în tribună, n-au reușit decît să întîrzie carnavalul de după pauză. Ei, ce ziceți, merge 4-0, nu? Că echipa noastră abia se infiripă și, vorba aia, a fost loc și pentru Ilie Balaci să joace meciul de adio-n națională (nu?!) și s-a putut desfășura și musiu Gérard Biguet, arbitru care vine tare, așa de tare că nici n-ai crede să aibă vreo legătură cu celebrul său compatriot Vautrot. Pentru prima dată în istorie am văzut cum se poate muta un 11 metri la 22 de metri, cum arată un ofsaid care nu e ofsaid și cum un arbitru francez ține pe față cu o echipă austriacă la un meci jucat în București! Mersi, musiu Biguet, ai fost un simpatic și dacă-ți dorim ceva acum, e să fii delegat și la Madrid, la meciul Spania — Austria. Să dea spaniolii 7-0, că noi ne-am mulțumit cu 4, respectînd, nu-i așa, frumoasa tradiție stelistă a jocurilor internaționale din Ghencea! Au revoir, musiu, și treci mai rar pe la noi! Că, ai văzut, noi facem wunderscor cu wunderteam, așa că... sic, sic!

HORIA ALEXANDRESCU

„ADELA”: o încercare a puterilor)

G. Ibrăileanu văzut de Șt. Dumitrescu

G. Ibrăileanu, C. Stere și I. Botez în mai 1906

(Continuare din numărul trecut)

Argumentul maculării prin realizare nu va fi niciodată adus la cunoștința femeii. „A ce bun? Auzindu-l, ea ar zîmbi, probabil, cu îngăduință, nedumerită că un om în toată firea își pierde vremea cu asemenea tertipurii sofisticate. De altfel, într-o împrejurare, cînd doctorul o sfătuește să-l citească pe Turgheniev, replica Adelei descurajează tocmai tendința masculină de „unicizare”, de sacralizare, de suspendare a femeii în absolut: „Cineva mi-a spus odată că Turgheniev se apropie de femeie ca de un sanctuar. (...) Dar femeilor nu le place să fie tratate ca niște sanctuare, cu genuflexiuni și cădelnițări, chiar dacă tîmnia e de cea mai bună calitate. Nu simtăm sanctuare!” Tot ce se poate ca „tăinuirea” să urmărească a masca inevitabilele contradicții față de care Adela e atât de sensibilă. Pentru că, jată, există o vizibilă neconcordanță între afirmarea apriorismului nefericirii, pe de o parte, și, de pe altă parte, recomandarea ascezei ca unic mod al realizării depline, între — așadar — recunoașterea unui fatum și proclamarea voinței individuale drept cale a salvării de degradare. Între a te supune destinului și a-ți construi un destin, chiar dacă efectul e în amîndouă rîndurile același, depărtarea rămîne enormă. Într-o formă deviată, chestiunea va fi totuși abordată dinaintea Adelei. Scena se petrece spre sfîrșitul cărții, cînd, convalescentă, femeia aproape că a isprăvit de citit *Război și pace* și-și manifestă nemulțumirea față de turnura deloc optimistă a lucrurilor. „Așa e și viața? îl întreabă pe *son cher maître*. Iar acesta confirmă: „Da, așa e viața!” Pentru că vremea nu aduce decît tristeți. Vremea face gol în jurul nostru, ne omoară ființele scumpe, ne îmbătrînește și ne duce la moarte. (...) În ceea ce e esențial, fundamental în viață, vremea este inamica noastră cea mare”. Replica femeii e magistrală: „Dar ziua aceea frumoasă pe mîntii Varaticului n-a adus-o tot vremea?” Problema posibilității fetei și coborîta în cel mai strict concret. Pe Adela n-o interesează dezbaterile de principiu, ci cazul în speță, al ei și al doctorului. Codrescu e mereu înclinat să generalizeze, invocă și alte exemple ce par a-i da dreptate, lăsînd să se înțeleagă că nimeni nu se poate sustrage hotărîrilor sortii. Dar ziua aceea frumoasă, care face și ea parte din ceea ce este esențial, fundamental în viața noastră, nu e tot opera destinului? Astfel formulată, întrebarea cere un răspuns neechivoc, adică o mărturisire. Însă mai ales acum, cînd are de partea sa lumina gîndirii speculative, personajul nu e dispus să abdice. Continuă, așadar, să se mențină în lunecoasele ape ale generalităților: „Sînt zile care vin prea tirziu, ca o gratiere pe care ar afla-o un osîndit abia în ultimele momente cînd expiră”. Sub vîlul considerațiilor principiale, Adela primește un răspuns îndejuns de limpede („mai precis în fond decît aș fi vrut” — se impacientează doctorul în jurnal). Însă nu de el avea trebuință, pe acesta îl cunoștea, îl mai primise în câteva rînduri, chiar dacă în alte forme. Se face atunci o nu pricepe și-și reduce interlocutorul în inima concretului:

„Comparația nu e bună, fiindcă după aceea au venit alte zile frumoase...”. E rîndul bărbatului să ignore însemnătatea precizării și să-și urmeze fără a clipi raționamentul: „Vremea — afectează doctorul — stă la pîndă și nu pierde niciodată. Zilele bune se isprăvesc și melancolia e cu atît mai amară cu cît zilele vor fi fost mai frumoase. Vremea nu obișnuiește să fie mistificată.” Parcă s-ar justifica Flaubert dinaintea Louisei!

Nemulțumită, Adela se întoarce în punctul de plecare, repunînd pe tapet problema raportului dintre realitate și ficțiunea literaturii. „Așa e și viața?”, se mirase ea mai înainte și, cum doctorul se încapăținează a o convinge de neînălțurabila tristețe a existenței, îl contrazice pe chiar terenul acestuia. Generalizezi pripit! Eu n-am întrebât dacă sînt și în realitate iubiri sortite neîmplinirii, de ce aș pune o întrebare inutilă, doar știu că realitatea e preaplină de asemenea situații, ci dacă viața oferă numai exemple în acest sens. Pe lîngă multele cazuri de nefericire, mai sînt și altele, nu știu cît de numeroase, dar ce însemnătate poate avea proporția cînd simpla lor existență, fie și minoritară, contează?, de amorul împărțite, fericite. Unii scriitori se ocupă numai de ele, poate că nu tocmai autorii de primă mărime, însă de ce romanțierii cei mari nu le laud deloc în seamă? „Pentru ce scriitorii cei mari nu-l lasă pe oameni să fie fericiti? Nu cumva pentru că sînt nefericiti ei, din lipsa de simplitate a sufletului, cum mi-ai spus mata odată?”

Nici că se putea o mai transparentă aluzie la situația Codrescului. Tot ce era de spus a fost spus acum. Fără a cunoaște biografia sentimentală a bărbatului, femeia îi presimte cursul și pune

degetul pe rană. Iubirile trecute au fost, pentru doctor, tot ațitea prilejuri de suferință. Cînd n-au murit, iubitele l-au părăsit pentru alții. De ce ne-ar contraria atunci faptul că el crede în predestinarea nefericirii? Repețat, eșecul deformează sufletul și orientează gîndirea spre pesimism. Moartea Elizei nu e doar o experiență dureroasă între altele, ci o răsplată, de la care înainte privirea aruncată asupra lumii trece printr-o lentilă cenușie: „De atunci, senzația de funebru pe care mi-o dă (sic!), în momente de stranie luciditate, pămîntul, lutul, piatra, toată materia asta inertă, idioată, inamică, și mila pentru tot ce trăiește și încearcă în zadar să ascundă moartea sinistră a planetei, vietăți și plante, subrede, nesigure, trecătoare”. Dragostea pentru Adela trebuie să aibă regimul celorlalte. Codrescu nu crede în excepții, ci numai în implacabila funcționare a regulei. A doua explicație, în schimb, nu se ridică la înălțimea primeia. Ea nici nu aparține, de altminteri, perspicacei Adelei, ci doctorului, de la care a preluat-o. Jurnalul conține, aldoma corespondenței flaubertiene, destule notații ce pun neîmplinirile pe seama excesului de analiză, a obiceiului de a despica firul în patruzeci și patru, a „tristului hamletism” devenit a doua natură. Dar abuzul de analiză nu e atît o cauză, cît un efect. Toama de risc, declanșată și întreținută de succesivele experiențe negative, ea se găsește la obîrșia neobositei cazuistici a doctorului, incapabil să ia o hotărîre înainte de a cîntări și cele mai îndepărtate consecințe. Ajunsă stăpînă atotputernică, in-doiială este dizolvantă. Paralizează misiunea, este inacțiune. Nelcrederea personajului subminează totul: gînduri, gesturi, cuvinte. Nimic nu e, în ochii săi,

ceea ce pare că este. Trebuie să sfișii stralul aparențelor, în nădejdea că îndărătul lui vei descoperi adevărata față a lucrurilor. Numai că dincolo dai nu de un chip, ci de o mulțime. Pe care să-l alegi, cînd toate par la fel de imbiitoare și nu dispui de nici un indiciu care să justifice opțiunea? Cînd nimic nu e sigur, ce siguranță poate prezenta o soluție anume? Întîlnă ca un gumilastic, libertatea carteziană seamănă tot mai mult a sclavie. Jurnalul nu ne furnizează, de altfel, nici un exemplu de împrejurare în care doctorul să fi luat o decizie pe care să o și respecte. Hotărîri de moment, da, din astea sînt puzderie. Numai că, imediat, sînt puse în cumpănă, examinate cu o răbdare exasperantă, ce nu face, pînă la urmă, decît să le anuleze. Am reprodus mai înainte însemnarea unde își declară voința de a nu o iubi pe Adela. Să citez și urmarea: „Dar existența ci a început să-mi neliniștească inima...”

Bărbatul din *Adela* pare, la o privire sumară, intruchiparea voinței, ce distinge, după Nietzsche, pe Adam de Eva (expresia absolută a fericirii masculine este eu vreau, a celei feminine — eu vrea). Și-a propus o conduită, reușind să i se conformeze. Testul de voință a reușit și doctorul n-are decît să se felicite pentru tăria de care a dat dovadă. Cît de imperfecte luate separat, tentațiile de îndepărtare a femeii și-au atins țelul. Și-a pus în joc sentimentele, a conșimțit să guste din otrava iubirii, dar s-a oprit la timp, înainte să bea întreaga cupă. Gata să lunge în prăpastie, să fie absorbit de golul ce i se căsa la picioare, nu și-a pierdut de tot uzul rațiunii, găsînd resursele necesare redresării. Priviți-l, admirați-l! Ecce homo! Acesta e eroul! Ca un alt Sfînt Antoniu, și-a înguncheat tentațiile. Încercarea l-a im-bogățit desigur. Nu mai e, nu mai poate fi același, tocmai pentru că-și cunoaște acum măsura puterilor, a bielor, firavelor sale puteri. Cunoașterea se însoțește cu suferința. Mai ales cunoașterea de sine. Biruința e măcar pe jumătate înfrîngere și probabil că el e cel dinții care regretă „experiența de psihologie” la care s-a supus și care l-a pulverizat orice speranță. Mai înainte putea încă să nădărduiască, eventual să dea, cînd un nou eșec se adăuga precedentelor, vina pe subminanta luciditate, acordîndu-și astfel o șansă. Dar acum, cînd știe, nu mai e nimic de făcut. Și știe un lucru cutremurător: că toate zbatările de a iesi cu fruntea sus din încercare au fost, de fapt, inutile. Și fără ele, tot ar fi biruit. Nu pentru că și-ar fi dorit pînă la disperare să nu piardă, ci pentru că nu avea cum să nu cîștige. În orice altă probă ar fi dat greș. Însă a ales-o pe aceasta, singura în care îi era dat să învingă. S-a crezut liber, stăpîn pe hotărîrile proprii, cînd nu era decît o simplă jucărie a destinului lăuntric. Iar gîndul său nesovăitor, spre a cărui împlinire a suportat atîtea privațiuni, îi aparținea numai în aparență. Unicul beneficiu real al experienței este conștiința necunoscutului interior, ce-i orientează gîndurile, gesturile, cuvintele. „Ce se petrece sub conștiința mea?”

AL. DOBRESCU

*) Fragment din eseu Ibrăileanu.

D. D. Pătrășcanu, N. Lupu, I. Botez, Spiridon Popescu și G. Ibrăileanu

IMPORTANT!

În librării a apărut *Pină la capăt și mai departe* (volumul I) de Cornel Brahaș, scos de Editura Eminescu, roman-document elaborat în urma unei fructuoase colaborări a autorului cu revista noastră.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRATIA :
București, Plata Științei, Tel. 17
30 10, 12 60 20. Abonamentele se fac
la oficiile poștale și difuzorii din

întreprinderi și instituții — Tiparul : Combinatul Poligrafic „Casa Științei” editorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFIATELIA” — Sectorul export-imporsi presă P.O. Box 12-201, telex 10316 prstir București, Calea Griviței nr. 64-66